

OFFISERSBLADET

Tidsskrift for Befalets Fellesorganisasjon

3/24

Helt på grensen

– vi har fulgt grensejegere i Finnmark

SIDE 8:

Unrivalled mobility. Proven technology.

The unstoppable Nordic hero

Beowulf, the winner of the U.S. Army's Cold Weather All-Terrain Vehicle program, is the go-anywhere system of choice for arctic environments. Capable of operating in any terrain, whether it's snow, ice, rock, sand, mud or steep mountainous climbs, Beowulf's amphibious capability also allows it to swim in flooded areas or pass obstacles using lakes and coastal waterways. Based on the legendary Bv206 and BvS10 All-Terrain Vehicles, Beowulf is the modern, proven, articulated vehicle for moving personnel and cargo in multiple operational roles under the most remote and harshest conditions.

baesystems.com/Beowulf

@BAESystemsNorge

BAE SYSTEMS

Vokser med oppdraget ved grensen

Forholdet mellom Norge og Russland har blitt mer spent i kjølvannet av krigen i Ukraina. Det setter også sitt preg hverdagen til soldatene som tjenestegjør i Finnmark landforsvar. I denne utgaven kan du lese om grensejegere i Jarfjordkompaniet som skal patruljere den 198 kilometer lange grensen mellom Russland og Norge.

«At Russland har gått til angrep på et naboland, fører til at man gjør seg noen tanker. Jeg har jo valgt dette yrket. Det er nok litt annerledes for de soldatene som reiser hjemmefra for første gang».

Det sier troppssersjant Jørgen Winther-Jacobsen til Officersbladet. Han setter fingeren på alvoret og betydningen av oppdraget som soldatene i førstegangstjenesten er med på å løse. Det er unge kvinner og menn, som i mange tilfeller, er hjemmefra for første gang på et helt nytt sted og med et mye større ansvar enn de tidligere har opplevd. Soldatene er Forsvarets og Norges øyne og ører ved grensen. Samtidig skal de sørge for at norsk suverenitet opprettholdes, og forhindre ulovlige grensekryssinger. Det gjør de under en høyst usikker sikkerhetspolitisk situasjon der forholdet mellom Norge og NATO på den ene siden og Russland på den andre, er like dårlig som under den kalde krigen. Det er ikke min vurdering, men ordene til forsker James Cameron ved Universitetet i Oslo som du leser mer om i denne utgaven.

Samtidig er det noe oppløftende ved å besøke og følge de unge soldatene ved grensa, enten de er ansatt i Forsvaret eller bare er til låns gjennom førstegangstjenesten. Til tross for at snittalderen blant de tjenestegjørende ved grensa, er sammenlignbart med et fotballag – altså et godt stykke ned på 20-tallet – er de tilsynelatende modne for oppdraget.

Og de vokser med oppgaven og ansvaret de blir tildelt ved den norsk-russiske grensa hver eneste dag.

HISTORISK MAGASIN I NY DRAKT

Du ser kanskje at noe er annerledes med denne utgaven?

Vi har byttet papir. Grunnen til det er at denne utgaven du nå blar i, er den første som trykkes ved Ålgård Offset som er et stort trykkeri ved elva Figgjo utenfor Stavanger. Officersbladet har i flere år blitt trykket i Riga, Latvia. Det har først og fremst vært begrunnet i at det var rimeligere enn å gjøre det i Norge. I kraft med at stadig flere opplever tøffe økonomiske tider, og arbeidsplasser legges ned i Norge og bedrifter går konkurs, er det en symbolsk handling å ta Officersbladet hjem. Det er også rimeligere etter at vi har valgt å bytte papir.

I tillegg til at det gir magasinet et ansiktsløft, bidrar det i å støtte opp om norske arbeidsplasser og det gjør reiseveien fram til deg som leser kortere.

Officersbladet, med en historie som strekker seg tilbake til 1946, har kommet hjem. Det er viktig og riktig.

Øyvind Førland Olsen
redaktør Officersbladet

3/24

OFFISERSBLADET

Organ for Befalets Fellesorganisasjon

BFO:

Postboks 501 Sentrum
0105 Oslo

Telefon 23 10 02 20

E-post: post@bfo.no

Internett: www.bfo.no

Officersbladets tilsynskomiteé:

Ris og ros, og eventuelle tips om utgavene kan sendes til tilsynskomiteen@bfo.no og oyvind.olsen@bfo.no

Utgiver:

Dag Stutlien, leder BFO

Ansvarlig Redaktør:

Øyvind Førland Olsen

Redaksjon og

abonnementsavdeling:

Se adresse for BFO

E-post: Officersbladet@bfo.no

Tlf. abonnementsavdeling: 23 10 02 20

E-post: mona.audne@bfo.no

Tilsluttet Yrkesorganisasjonenes

Sentralforbund-Stat

Følg BFO på:

 facebook.com/befaletsfellesorganisasjon

 x.com/bfok12

 instagram.com/befaletsfellesorganisasjon

 [befalets fellesorganisasjon](https://befaletsfellesorganisasjon)

En travel høst er i gang

Rett etter ferien startet Arendalsuka, hvor BFO har hatt et solid avtrykk i flere år. Vi har deltatt i debatter med både Forsvarssjefen og Forsvarsministeren, samt andre arrangementer. I tillegg har vi møtt et stort antall medlemmer og beslutningstakere gjennom uka. At BFO er til stede gir oss en gyllen mulighet til å fremme medlemmenes synspunkter til både militær og politisk ledelse i en unik ramme.

Videre har vi gjennomført HTV/ATV-konferansen, som er en viktig møteplass for våre tillitsvalgte. Her tilbyr vi kompetanseheving og deler erfaringer på tvers av grener, avdelinger og alder.

En meget viktig arena for utviklingen av BFO er Lederkonferansen. BFOs Lederkonferanse for den politiske søylen, med representanter fra alle regionene, regionstyreledere og Hovedstyret, ble en suksess. Viktige temaer som organisering av BFO og hvordan møte fremtiden, samt Langtidsplanen, ble diskutert over tre dager.

I skrivende stund pågår BFO-uker på henholdsvis Haakonvern og deretter Bardufoss. Dette er et nytt opplegg vi gjennomfører for å treffe medlemmene der de tjenestegjør, og tilrettelegger for blant annet kompetanseheving og kursing. Vi merker mer og mer at det blir vanskelig å kombinere tillitsvalgt arbeid ved siden av jobb, og dette er grep for å bøte på dette.

Ikke overraskende, men svært skuffende, valgte Statens pensjonskasse å anke resultatet fra Gulatings lagmannsrett om hvilke deler av lønnen som skal gi pensjonsopptjening, til Høyesterett. Om saken slipper inn i Høyesterett får vi vite i løpet av oktober. Gjør den det, kommer det til å gå mellom 6-12 måneder før vi får et endelig svar på saken. Dette er tid vi ikke har, mange har ventet lenge på at man skal få pensjonsopptjening på hele inntekten, og nå skyves det enda mer i tid.

En del av lønns- og insentivprosjektet består i å se på andre lønnsmodeller. Dette er beskrevet i rapporten som ble ferdigstilt i slutten av mars. Som ledd i dette var det tiltenkt å starte med piloter for å teste ut hvordan en ny lønnsmodell fungerer i praksis. Dette arbeidet har vi sett oss tvunget til å sette på pause inntil vi vet utfallet av rettssaken.

Pensjonsavtalen for oss i Forsvaret, med plikt til å fratruke, skulle ferdigstilles 1. juli. Denne fristen har blitt skjøvet til 1. oktober, og det er knyttet mye spenning rundt spørsmålet om det kommer endringer i forhold til det som lå på bordet i høst. Slik det ligger an nå, får man avkortning med to tredjedeler av inntekt over 1 x grunnbeløpet (124 028) mot sin oppsparte pensjon. Det betyr at to tredjedeler av all inntekt over G-beløpet trekkes fra den pensjonen man har brukt karrieren til å opparbeide. Svært mange håper og forventer at andelen økes fra 1G i avtalen. I tillegg er overgangsordningene for korte.

I skrivende stund har jeg ingen indikasjoner på at det kommer endringer i vår retning, men vinduet er fremdeles åpent, og vi presser på med konsekvensbeskrivelser og fakta inn i prosessen. Jeg er bekymret for at oppbemanningen som langtidsplanen legger opp til, blir ekstra utfordrende hvis pensjonsavtalen blir stående.

Til slutt ønsker jeg dere en flott høstsesong!

Dag Stutlien
leder BFO

Annonsesalg:

E-post: offisersbladet@bfo.no

Mobil: 480 91 607

Grafisk produksjon:

Design: PITBOX AS post@pitbox.no

Trykk: Ålgård Offset

Bilder:

Hvis ikke annet er oppgitt, er bildene tatt av Forsvaret.

Forside:

Det koster krefter å kjempe seg opp til cirka 200 høydemeter ved OP 247. Etter drøyt fire dager med grensemarsj på rundt 100 kilometer, kan endelig soldatene hvile.

Foto Øyvind Førland Olsen.

Redaksjonen avsluttet:

19. september 2024

(Bekreftet opplag 2. halvår 2022 - 10.500)

Utgivelsesplan 2024:

Nummer	Matr.frist	Utgivelse
Nr 4, desember	14. november	6. desember

8-17

**Nye jegere
ved grensen**

50-56

**Materiellnytt:
Luftforsvaret**

62-65

**Balanserer mellom
USA og Russland**

FASTE SAKER

- 4** Redaktørens leder
- 5** BFO leder
- 18** «BFO befaler» en podkast med Ingrid Fiskaa
- 20** «BFO befaler» en podkast med forsvarsministeren
- 24** Hva skjer?
- 36** KAFO-sidene
- 38** KAFO-sidene
- 40** Pensjonsbrev 3/24
- 48** Offisersquizen
- 58** Meninger
- 66** Internasjonale nyheter
- 68** Internasjonale nyheter
- 66** Kultur
- 78** Med skråblikk på Forsvaret

ARTIKLER

- 8** Nye jegere ved grensen
- 22** Oversersjant hedret
- 50** Materiellnytt
- 62** Balanserer mellom USA og Russland
- 70** For konge og fedreland

Fremtidens forsvarsteknologi er her!

Med banebrytende design og teknologi av ypperste norsk klasse er Eelume undervannsdronen som vil revolusjonere det norske forsvaret.

Våre All-Terrain AUVer er designet for å kartlegge og operere, tett på, uansett topografi, og kommer til der andre ikke når. Den er bærbar, enkel å mobilisere og kan slippes ut på tokt alene fra land, lettbåt eller skip. Den vil kartlegge og rekognosere i miljøer og områder som tidligere ikke har vært mulig.

Eelume S, All-Terrain AUV er verktøyet for fremtidens forsvar, utviklet basert på norske krav.

Discover more
www.eelume.com

Bilde: Wavefront Solstice MAS

+ 3 cm akustisk oppløsning

+ Banebrytende innen forsvars-
applikasjoner som ISR og MCM

Bilde: Voyis

+ Krystallklare bilder

Nye jegere ved grensen

Oppdraget mot grensen til Russland har fått et større alvor enn på lenge. Offisersbladet har fulgt nye grensejegere i Finnmark.

Soldatene sliter seg opp siste rest av trappetrinnene som leder opp mot OP 247 med utsikt mot Barentshavet og Russland. Snart starter oppdraget som grensejegere.

Fakta:

Grensejeger i Finnmark

Jegerbataljonen har som hovedoppgave å vokte den 198 kilometer lange grensen mellom Norge og Russland.

Jegerbataljonen består av fem kompanier: Jarfjordkompaniet, Pasvikkompaniet, Jegerkompaniet, Utdanningskompaniet og Kampstøttekompaniet

Grensejegerne har 12 eller 18 måneders førstegangstjeneste avhengig av tjenestestilling

Alle har seks måneders utdanning i Utdanningskompaniet med fokus på grunnleggende patruljetjeneste før de starter sin oppdragsløsning langs grenselinjen.

Grensejegerne opererer selvstendig i små patruljer over lang tid.

Oppdraget løses til fots og med assistanse av blant annet båt og lette terrengkjøretøy.

Tekst & foto Øyvind Førland Olsen

- Slå på veggen, slå på veggen!, ropes det fra fjellknauser noen meter unna.

Enkelte lyster, mens andre er for utmattet til at de registrerer ropene.

De er så slitne at de glemmer å sette hånda på veggen til OP 247 (observasjonspost). Det er den symbolske målstrekken for grensemarsjen.

Soldatene faller om på bakken og hiver etter pusten. Selv om beina verker og føttene har stygge merker etter gnagsår, er de fornøyde. Soldatene som har nådd toppen, slår armene rundt hverandre og heier fram de som ennå ikke er helt i mål.

- Kom igjen, nå. Det er kort vei igjen!

- Hele laget.
- Bra jobba!

Soldatene på grensen til Russland kan om kort tid sette den svarte båndstripen rundt avdelingsmerket på uniformen. Da er de grensejegere, og snart skal de bidra til å vokte 198 kilometer lange grensen, og det som skiller Norge fra Russland.

Men først må de bade i Barentshavet - i friske sju grader. Det blir verre for de som skal gjennomføre marsjen for å bli grensejegere senere på året. De skal gjennom akkurat det samme - bare i langt mer krevende vær.

Grensejegerne som kommer fra Utdanningskompaniet i vinter skal også bade, sier sjef for Jarfjordkompaniet Lars Jørgen Fjellstad.

ULVEVASK I BARENTSHAVET

- Dette er den spede begynnelsen av en grensejegers skarpe periode, sier Fjellstad.

- Enkelte har hatt vannblemer fra sin fjerde kilometer. De får litt veiledning og de får litt hjelp så pusher de seg gjennom det.

Kapteinen har nettopp fått på seg uniformen etter å ha deltatt i «ulvevasken» i Barentshavet.

Det har blitt en symbolsk handling, nærmest en slags dåpsrituale der soldatene hyler som ulver før de dukker ned i det iskalde vannet. Da er soldatene innlemmet blant grensejegerne.

- Det pleier å være en kald seanse, forklarer Fjellstad.

- I dag har det vært strålende sol og 20

Det koster krefter å kjempe seg opp til cirka 200 høydemeter ved OP 247. Etter drøyt fire dager med grensemarsj på rundt 100 kilometer, kan endelig soldatene hvile.

grader. Nå tror jeg alle har satt pris på det, og det er velfortjent.

Soldatene som iklér seg uniformen etter å ha dukket i Barentshavet, er helt ferske grensejegere som nettopp har gjennomført grensemarsjen på rundt 100 kilometer. Det er også en rekke mer erfarne jegere som snart skal dimiteres etter et halvt år på vakt ved den norsk-russiske grense.

For de nye grensejegerne starter tjenesten der de skal overvåke grensen, og sørge for at de eneste som krysser fra Russland til Norge, eller motsatt vei, gjør det over grensestasjonen ved Storskog. Det er den eneste lovlige grensepasseringen. Hvem som blir tillatt å passere over fra russisk side, har blitt kraftig innskrenket som følge av krigen i Ukraina.

I tillegg til å trygge grensen, skal de unge

soldatene holde oversikt over hva som skjer i nærområdene til grenselinjen. De er Norges øyne mot Russland. Akkurat hva de registrerer og rapporterer videre om russisk aktivitet, er det mer hemmelighold av.

- De rapporterer og beskriver hva de ser, og vokter grensa på en god måte. Da kreves det selvstendighet. Hvis ikke er det ikke mulig å løse oppdraget. Utdanningen og marsjen de vernepliktige soldatene har gjennomført, skal forberede dem til tjenesten som venter, forklarer kompanisjefen.

- De nye (grensejegerne) er ferdig med seks måneders utdanning, sier Fjellstad og viser til at de ferske grensejegerne nylig er overført fra Utdanningskompaniet.

- Soldatene har klart seg med det de har i sekken - som en god patruljesoldat skal.

Ingen har satt opp telt, og de har ikke hatt noen hjelpemidler underveis. Vi har en alarmøvelse i overkant av et døgn hvor de har trent på å løse oppdrag rettet mot en krise- og krigssituasjon. Løst. De har vist at de kan bekjempe en mulig fiende, hvis det skulle være nødvendig, sier Fjellstad.

KLARE FOR VIDERE TJENESTE

I OP 247 cirka 200 meter over havet har to grensejegere funnet sofaen. De var blant de første til å komme opp til fjelltoppen med panoramautsikt over Finnmark og Russland. Det er ikke første gangen Felix James Eriksen og Simen Engen har vært med på marsjen opp til toppen. De er allerede grensejegere og bærer «grense-snoren». Den symboliserer den utøvende delen av grenseoppsynet.

Begge har utvidet sin førstegangstjeneste med

▄▄ - Det er på mange måter en drømmejobb.

Kompanisjef
Lars Jørgen Fjellstad

- Utdanningen og marsjen de vernepliktige soldatene har gjennomført, skal forberede dem til tjenesten som venter, sier Lars Jørgen Fjellstad som er kompanisjef for Jarfjorkompaniet.

seks måneder slik at de kan bidra i utdanningen og oppfølgingen av nye grensejegere.

En jobb i Forsvaret i framtiden, er heller ikke usannsynlig, forteller de.

- Det er tungt, men veldig givende. Å løse et skarpt oppdrag på vegne av Norge har vært en kul erfaring, sier Eriksen.

Eriksen forteller at han gjerne ser for seg å søke plass ved Krigsskolen eller Lagførerskolen senere. De lange marsjene, tilliten de har blitt vist og selvstendigheten av å operere i små patruljer, ofte uker i strekk, har gitt mersmak, forteller bergenseren som startet førstegangstjenesten august 2023.

- Nå skal jeg bidra til å følge opp de nye soldatene, de som ikke har like mye tid og erfaring som jeg har. Den første marsjen

opp hit var helt klart verst. Det var lettere denne gangen, sier Eriksen som var blant de første til å nå toppen.

I likhet med Eriksen, blir Simen Engen et bindeledd mellom soldatene inne til førstegangstjeneste og befalet.

Engen og Eriksen trekker fram kvaliteten på utdanningen i Forsvaret, selvstendigheten de opplever og samholdet blant soldatene, som noe av det beste med tjenesten som grensejeger.

SKAL KLARE SEG SELV

- Vi har vært 13 dager uten befalet på det meste. For å gjennomføre tjenesten må du være godt nok trent, du må i tillegg være mentalt sterk og i stand til å håndtere uforutsette ting. I tillegg er du nødt til å kunne gi og ta

imot tilbakemeldinger. Vi er jo ofte seks stykker i ei lita hytte i flere dager i strekk.

- Da er du nødt til å kunne si ifra, sier Engen.

20-åringen fra Bardufoss ser frisk og opplagt ut etter drøyt fire døgn med grensemarsj.

Han forteller at han stilte godt forberedt til tjenesten med turer i skog og mark, med og uten ski.

- Jeg har gått mye sekk tidligere, sier Engen som anbefaler andre som ønsker å bli grensejegere å forberede seg til en mentalt og fysisk krevende førstegangstjeneste.

- På grensemarsjen har det vært viktig å motivere soldatene hele veien og å få alle med, fortsetter Engen som har fulgt et lag på fire de siste dagene.

Felix James Eriksen (t.v.) og Simen Engen har forpliktet seg til videre tjeneste som grensejegere. De forteller at den krigen i Ukraina og den spente situasjonen overfor Russland, har satt sitt preg på tjenesten

Både Eriksen og Engen forteller at det spente forholdet mellom Norge og Russland som følge av krigen i Ukraina, er noe de snakker om. På mange måter gjør den alvorstunge situasjonen tjenesten som grensejeger mer meningsfull, forteller de.

- Det er enkelte patruljer hvor du må gå rundt 25 kilometer. Det er tungt, men du gjør det ikke for deg selv, du gjør det for Forsvaret og for NATO.

På grunn av situasjonen vi står i som følge av krigen i Ukraina, har besteforeldrene mine spurt meg om det er trygt å være her, sier Eriksen og fortsetter.

- Jeg svarer jo selvfølgelig at det er trygt. Samtidig har nabolandet vårt gått til krig og invasjon av et annet naboland, og vi er bare «ti meter» unna Russland.

KREVENDE TJENESTE

Fjellstad sier at tjenesten som grensejeger forutsetter at de vernepliktige soldatene er best mulig forberedt. Det handler om at soldatene er godt trent. Kanskje vel så viktig er det at de unge soldatene, er modne for ansvaret de blir gitt.

- Det kreves en viss grad av fysisk robusthet. Det er det ikke noe tvil om. I dette kompaniet er mange av installasjonene uten vei og vi må ta fram forsyninger, mat og personell året rundt.

- Soldatene løser oppdraget store deler av tiden uten befal og i små enheter langt unna sivil infrastruktur. Selvstendige og initiativrike soldater med en genuin lyst til å løse oppdrag er viktig for at vi klarer å løse oppdraget så godt som vi gjør.

Nede ved stranden, der Grense Jakobselv

møter Barentshavet forteller, kompanisjef Fjellstad om tjenesten til grensejegerne.

Velferden har satt ut bord, og pølser og hamburgere serveres til soldater som snart skal videre i tjenesten. Det er feiring av at soldatene har gjennomført grensemarsjen og en etterlengtet påskjønnelse etter en lang marsj på over fire døgn med lite søvn og mat.

Busser er satt opp for å frakte de utmattede grensejegere tilbake til Jarfjord. De skal slippe å marsjere flere mil tilbake. Enkelte har tatt seg fullstendig ut og de må få tid til hvile for at kroppen skal fungere.

- Det har vært utrolig kult å jobbe med så motiverte vernepliktige og dyktige ansatte. Det er på mange måter en drømmejobb, sier Fjellstad.

«Ulvevasken» i Barentshavet er en symbolsk handling der soldatene blir innlemmet som grensejegere. Badet blir gjennomført både om vinteren og sommeren.

- Vi har dialog med politiet og andre enheter i Forsvaret hver dag. Å løse oppdraget vi har, gir oss en rød tråd i hverdagen. Samtidig er vi et jegerkompani og vi trener på klassisk patruljetjeneste og vi er med på de større øvelsene.

EN SPESIELL SITUASJON

- Det er kjempefint når det er fint, sier Jørgen Winther-Jacobsen.

Troppersjanten (OR5) gliser og gir tydelig inntrykk av at det er et fåtall dager der Finnmark er badet i solskinn og med 20 grader i lufta.

Han styrer terrengkjøretøyet (ATV - All Terrain Vehicle) med seks hjul parallelt med Grense Jakobselv. Han har fått oppdraget å følge Offisersbladet fra morgen til kveld.

Et steinkast unna er grensen til Russland.

Den går i elva på det dypeste punktet. Han forteller at veien som leder ut til Barentshavet er stengt om vinteren. For å få fram forsyninger da, er sekshjuling byttet med snøscooter og ski. Winther-Jacobsen har vært ved grensen for Forsvaret siden 2016, først som vernepliktig soldat i førstegangstjenesten. Senere har han jobbet i Pasvikkompaniet og Utdanningskompaniet som selekterer og utdanner soldater til tjenesten som grensejeger.

28-åringen har sett sin del av ruskevær i løpet av de årene han har jobbet ved grensen. Han har også opplevd at den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa har endret seg til det verre. Det har påvirket oppdraget på grensen, forteller han.

- Det er en spesiell situasjon vi er i med tanke på krigen i Ukraina. Mange av de russiske

avdelingene på andre siden, er ikke lenger der i dag. De har blitt sendt til Ukraina og vi vet at de har tatt tunge tap. Da jeg kom hit i førstegangstjenesten, var det fokus på det «blå biten» av oppdraget, sier Winther-Jacobsen og sikter til oppdraget om å støtte politiet og Grensekommisæren slik at Grenseavtalen fra 1949, blir overholdt.

- Nå er det gått mye mer i den «grønne retningen», det vil si stridsoppdraget. Det viktigste vi gjør er fortsatt å forhindre brudd og ulovlige grensekryssinger.

VANNBLEMER OG GNAGSÅR

Noen timer senere begynner sola å senke seg på himmelen. Regnet sildrer ned over Jarfjord grensestasjon. Den er den nyeste av grensestasjonene og ble åpnet i 2016. Inne en vedlikeholdshall har titalls soldater

De nye grensejegerne var synlige stolte da de fikk båndstripene som viste at de nå var grensejegere.

Troppssersjant Jørgen Winther-Jacobsen forteller at tjenesten ved den norsk-russiske grensen har endret karakter de siste årene. Her står han Grense Jakobselv som skiller Norge fra Russland.

vrengt av seg marsjstøvler. Svette føtter er ikke den største utfordringen.

Vannblemmer på størrelse med en fem-kroninger og betente gnagsår, vil føre til at enkelte vil få problemer de neste dagene. De nye grensejegerne får medisinsk oppfølging slik at de kan fortsette tjenesten så fort som mulig. De fleste plagene løser seg med søvn, som har det vært sparsomt med de siste dagene. For enkelte er det likevel nødvendig med mer tilsyn.

- Er du snart ferdig? spør Mathias Gabrielsen som klemmer en medsoldats hånd så den blir hvit.

- Snart, men ikke helt ennå, sier løytnant Axel Helgeland Calisch, som følger opp soldatene.

Han forklarer at det samlet seg sand under

en hudflik og deler av foten har en betennelse. Det vil løse seg, men den unge soldaten må nok belage seg på ubehag de nærmeste dagene, forteller Calisch.

Sammen med Winther-Jacobsen, har Calisch som mål å få flest mulig å grensejegerne tilbake på beina så fort det lar seg gjøre.

- Det er helt greit for noen å gå med slippers de neste dagene, sier Calisch før han vender oppmerksomheten til andre soldater.

VAKTSKIFTE PÅ VARDEFJELL

Blant soldatene som venter på inspeksjon av føtter, er Ole Bech Gjørvi, Christian Kvam, Elias Sandnes og Christoffer Nyberget. Om en knapp uke skal de overta ansvaret for observasjonsposten Vardefjell. Tidligere i uka reiste soldatene Offisersbladet møter i

Jarfjord, fra Høybukta. De hadde nettopp gjennomført grensekurs, der de gjennomgikk ulike scenarier som kan oppstå når de går på vakt sin; som grensekryssinger fra norsk eller russisk side av grensen.

For noen timer siden, slet de seg opp utallige trapper og mållinjen for grensemarsjen ved OP 247. Det var en slags eksamen før de offisielt blir grensejegere som vokter den nordligste delen av den norsk-russiske grensen.

- Vi visste at vi skulle gjennomføre en grensemarsj, men at det skulle være så lite søvn, i tillegg til at det var en øvelse i øvelsen, det ante vi ikke, sier Elias Sandnes.

- Etter at vi hadde at vi hadde hatt brief på Korpjell, gikk kapteinen ut i tårnet og ropte: Alarm, alarm, alarm!

Noen timer tidligere ble Mathias Gabrielsen ferdig med grensemarsjen. De nærmeste dagene må han være innstilt på å trå varsomt som følge føttene som har fått hard medfart. Han får oppfølging av løytnant Axel Helgeland Calisch.

Å klatre hundrevis av trappetrinn, kostet store krefter. De fleste soldatene var helt utslitte da de nådde toppen.

Soldatene som hadde kommet seg til toppen, støttet de gjenværende soldatene med heiarop hele veien opp til OP 247.

- Plutselig fikk vi beskjed om at det var «*Eyes on target*», og marsj om en time. Det kom som et sjokk, sier Ole Bech Gjørsv.

En av soldatene beskriver grensemarsjen som et «*mysterium*», hvor tiden var preget av usikkerhet og overraskelser.

- Vi hadde ikke noe annet valg enn å prestere bra i patruljen, og å ta vare på hverandre, sier Christian Kvam.

Den bratte læringskurven kommer godt med når de snart starter sin vakt ved Vardefjell. Da kan de bli isolert uker i strekk som følge av været, og kontakten med omverdenen er svært begrenset.

SER FLERE BJØRNER

Winther-Jacobsen styrer sekshjulingen over en plankevei. Solskinnet og sommerværet,

er erstattet av regn. Det gjør framkommeligheten verre og tilværelsen litt mer ubehagelig. Deler av plankeveien har sunket ned i vannet.

- Dette er Schengen-gata, sier troppserjanten som sikter til at penger som følge av Schengenavtalen, har sørget for at framkommeligheten til operasjonsposten ved Vardefjell er enklere.

Det sørger for at belastningen på naturen også blir mindre, og gjør det litt enklere å vokte Schengenområdet yttergrense. Idet sekshjulingen nærmer seg en høyde, skimtes et flere meter høyt utkikkstårn.

Landskapet her er bart, og det er utsikt mot Russland og Finland. I tillegg til norske og russiske grensestolper, skiller et reingjerde Russland mot Norge.

Det er mer dyreaktivitet enn menneskelig. Sistnevnte har stort sett forståelse for når Norge slutter og Russland begynner. Det er verre for dyra, enten det er rein eller andre firbeinte. Bare for noen dager siden, støtte en av grensejegerne på en bjørn som stilte seg på bakbeina - bare fem meter unna.

Han kom løpende inn i operasjonsposten med en stokk i henda i tilfelle han ble angrepet. Den hadde han plukket opp idet han ble klar over bjørnen som lusket like ved.

Om det var en grensekryssende russisk bjørn er uklart, men at antallet bjørner har økt området, er det flere blant finnmarkingene som har lagt merke til. Det er også noe grensejegerne må ta høyde for og håndtere, forteller Winter-Jacobsen.

- Det er mye bjørn her, andre dyr og enkelte

- Jeg har jo valgt dette yrket. Det er nok litt annerledes for de soldatene som reiser hjemmefra for første gang, sier Jørgen Winther-Jacobsen.

De nye grensejegerne skal snart overta oppdraget ved Vardefjell. De neste dagene skal de tilpasse seg og lære mer om hva oppgavene innebærer.

W – At Russland har gått til angrep på et naboland, fører til at man gjør seg noen tanker.

Jørgen Winther-Jacobsen

turister, sier troppssersjanten som understreker at installasjonene Forsvaret rår over er militært område og merket med «adgang forbudt» som sivile må forholde seg til.

- Heldigvis står allemannsretten, med unntak av blant annet av militære områder, sterkere her enn på andre siden av grensen, sier Winther-Jacobsen.

- Hvor langt hadde jeg kommet inn på det russiske siden av grensa før jeg ble anholdt?

- Ikke langt. Jeg vil sterkt fraråde noen fra å prøve seg på det, sier troppssersjanten som levner liten tvil om at det ville resultert i avhør og trolig også store bøter.

Han forteller at både norsk og russisk grensevakt har god kontroll i grenseområdet og

grensa er absolutt. Det er årlige eksempler på turister som prøver seg, og da reageres det med høye bøter som svir godt på feriebudsjettet.

JEG HAR VALGT DETTE YRKET

Inne på Vardefjell er grensejegere som snart dimmitterer, allerede i gang med å steke burgere for de ferske grensejegerne. Soldatene som fikk pleiet føttene ved Jarfjord, har funnet veien opp fra Jarfjord som bare ligger noen kilometer unna.

Det er fotball-EM på TV. Portugal og Frankrike spiller om en plass i semifinalen. Trøtte øyer og slitne ansikter følger kampen med laber interesse.

- Dere bør få dere litt søvn. Dere har vært igjennom noen tøffe dager og det er viktig med hvile, formaner Winther-Jacobsen.

Om en drøy uke skal de nye grensejegerne ta over vaktoppdraget på Vardefjell. Her skal de være noen uker og patruljere grenseområdet mot Russland. De har sett alle «kriker og kroker» av grenseområdet de har ansvaret for.

Nå starter tjenesten for alvor, forteller Winther-Jacobsen.

- De som kommer hit har gjort det godt på sesjon og ønsker å få en førstegangstjeneste litt utenom det vanlige. De er grundig selektert til tjenesten, og de bidrar til å hevde norsk suverenitet samtidig som de overvåker det som skjer på den andre siden av grensen, sier Winther-Jacobsen og fortsetter:

- At Russland har gått til angrep på et naboland, fører til at man gjør seg noen tanker. Jeg har jo valgt dette yrket. Det er nok litt annerledes for de soldatene som reiser hjemmefra for første gang.

Ingrid Fiskaa: – Folk forsvinner ut av døra

Befalets Fellesorganisasjon har invitert stortingsrepresentant Ingrid Fiskaa (SV) i den første episoden av podkasten «BFO befaler».

Tekst & foto Øyvind Førland Olsen

Offisersbladet ved redaktør Øyvind Førland Olsen, leder i Befalets Fellesorganisasjon Dag Stutlien og nestleder Lars Ullensvang, møtte stortingspolitiker Ingrid Fiskaa til en samtale om Forsvaret under Arendalsuka. På dagsorden sto personellutfordringer i Forsvaret og hva som skal til for at Forsvaret lykkes med å realisere langtidsplanen for Forsvaret.

Fiskaa: Jeg er såpass gammel at jeg ikke ble innkalt til Forsvaret, og kunne heller ikke være militærneker. Min far, som ikke lever lenger, var i Heimevernet. Jeg husker at han hadde diverse deler av et våpen hjemme og reiste på øvelser. Mitt inntrykk av Forsvaret er nok formet av det.

Offisersbladet: Hvis du kunne skru tiden tilbake, ville du gjennomført førstegangstjenesten?

Fiskaa: Ja, da hadde jeg gjerne gjort det. Jeg tror førstegangstjenesten er en verdifull opplevelse for veldig mange – du blir kjent på tvers av interessefelt og du møter folk som du ikke ellers møter – for eksempel gjennom utdanning der folk er mye likere. I Forsvaret blir du kjent med helt andre typer mennesker, du blir «sveiset» sammen og det er et «formende» år for ungdommer. Mange har godt av det, tror jeg.

Offisersbladet: Nå har vi en langtidsplan som strekker seg fram til 2036 hvor Forsvaret skal bli tilført mange ekstra milliarder kroner. Hvorfor er det viktig å prioritere Forsvaret framover?

Fiskaa: Forsvaret har vært nedprioritert og nedbygget i mange år. Nå er det en felles forståelse, både tverrpolitisk og i samfunnet, at det var et feilgrep. Et forsvar er noe vi må ha hele tiden – Forsvaret har tidløse oppgaver. Og vi trenger et sterkt nasjonalt

forsvar som kan ivareta og håndheve suverenitet i nærområdene våre, og være til stede og da bidra til å dempe konfliktnivået. Det har blitt et større alvor nå med en sikkerhetspolitisk situasjon i Europa som har satt en støkk i veldig mange. Vi har et naboland i Russland som opptreer mye mer aggressivt og mer uforutsigbart enn det vi tenkte tidligere.

Offisersbladet: Til tross for at det vilje til å bruke mer penger på Forsvaret, er det likevel personellutfordringer. I de to foregående årene har Forsvaret mistet hundrevis av ansatte, hvor viktig er det å tette hullene slik at færre slutter for at man skal lykkes med opptrappingsplanen som ligger til grunn i langtidsplanen?

Fiskaa: Det er helt avgjørende å holde på det personellet vi har, som har erfaring og kunnskap som ikke er lett å erstatte. Mange av de som forsvinner nå, dessverre, kan ikke erstattes før om mange år. Det er ikke bare å ansette nye eller få nye inn i utdannings-systemene. Det er kompetanse som tar lang tid å bygge opp. Problemet med norsk forsvarspolitik er ikke bare at man ikke har satset nok med tilstrekkelig med penger: Det har vært en for ensidig satsing på å investere og kjøpe materiell uten å satse tilsvarende på personellet som skal holde det gående. Den ubalansen nå den er ikke ny, men den blir veldig akutt når vi er enige at vi skal satse på Forsvaret. Samtidig har vi rett og slett en personellflukt – folk

Ingrid Fiskaa er bekymret for at ansatte i Forsvaret slutter før de går av med pensjon. Hun kaller det en «personellflukt».

Ingrid Fiskaa møtte Befalets Fellesorganisasjon og leder Dag Stutlien (t.v.) og nestleder Lars Ullensvang under Arendalsuka.

forsviner ut av døra som samtidig som vi skal satse på Forsvaret.

Stutlien: Tallene som viser at 700 og 800 har sluttet i Forsvaret de to foregående årene, det er dramatisk. Hvis vi skal nå den veksten på personell som ligger til grunn i langtidsplanen må vi vokse med cirka 800 per år. Hvis vi mister like mange som vi skal vokse med er det enkel matematikk: Da ender vi opp i null. Vi er nødt til å tette disse hullene her. Hvis ikke er vi dømt til å mislykkes.

Offisersbladet: *Hva tenker du, Lars? Har man sett seg litt blind på inverteringer i materiellet i Forsvaret og glemt personellet og insentivene for å beholde flere av sine ansatte?*

Ullensvang: Hvis vi går noen tiår tilbake da Forsvaret startet prosessene med å redusere størrelse, representerte personellet en «utfordring». Da var det for mange ansatte og vi hadde rause sluttpakker for å kvitte oss med 5000 ansatte. Vi har etablert en praksis med å redusere, vi har innført en personell-

kategori som ikke skal jobbe lenger enn til 35 år (t-35), er det en innretning som bærer preg av at vi har hatt et behov for å tone ned betydningen av personellet. Personellet har nok kommet i bakre rekke sammenlignet med store investeringer i milliardstørrelse som nye kampfly, fregatter, ubåter og overvåkningsfly.

Hør hele episoden på BFO.no. Da får du vite mer om hvordan Ingrid Fiskaa og Befalets Fellesorganisasjon ved Stutlien og Ullensvang ser for seg å beholde flere ansatte i Forsvaret.

Forsvarsministeren: - Det er for mange som slutter

Forsvarsminister Bjørn Arild Gram mener vi må finne oss i at folk vil gå oftere går mellom militær og sivil karriere. Likevel er det for mange som slutter, mener Gram.

Tekst & foto Øyvind Førland Olsen

Befalets Fellesorganisasjon ved leder Dag Stutlien og nestleder Lars Ullensvang, møtte forsvarsminister Bjørn Arild Gram (Sp) under Arendalsuka. På dagsorden var personellsituasjonen i Forsvaret og hvordan det er mulig å oppnå målsettingene i langtidsplanen for forsvarssektoren. Programleder var redaktør i Offisersbladet Øyvind Førland Olsen.

Offisersbladet: *Hvordan vil du beskrive personellsituasjonen i Forsvaret?*

Gram: Da vi la fram langtidsplanen løftet jeg fram to tema som nå møter: Det ene var gjennomføring i stort. Det er et stort forsvarsløft som kommer til å kreve mye gjennomføring. Jeg løftet også fram personellsituasjonen som en veldig viktig del av gjennomføringen. At vi rekrutterer godt gir et godt utgangspunkt, og vi må rekruttere mange flere framover. Derfor er økt utdanningskapasitet viktig, men vi må bli enda bedre til å beholde flere av de som jobber i forsvarssektoren i dag. Det er for mange som slutter.

Offisersbladet: *Forsvaret rekrutterer godt, men likevel mister de for mange ansatte. Av konkrete tiltak hva kan gjøres for å stoppe det?*

Gram: Avgangstallene blant spesialistene har gått noe ned, fra et forholdsvis høyt nivå, men det er en nedadgående trend. Det er bra. Det er motsatt trend med tanke på offiserene, riktignok fra et ganske lavt nivå, men det har økt. Det kan handle om bosituasjon, det kan handle om balansen mellom arbeidsbelastning og familietid, lønnsforhold, pensjon... Det er

sammensatt og da er det også sammensatte virkemidler som må til. Med tanke på arbeidsbelastning kan det for eksempel hjelpe at vi har kjøpt simulatorer i stedet for at folk er to måneder i Skottland, eller at vi har doble besetninger på fartøy for en mer planlagt arbeidstid.

Offisersbladet: *Legger regjeringen godt nok til rette for at Forsvaret kan beholde flere, og gjør Forsvaret nok for å beholde sine ansatte, Dag (Stutlien)?*

Stutlien: Det er lagt til rette i den kommende langtidsplanen så finansieringen er på vei. Vi må ikke glemme at det er gjort veldig mye bra i Forsvaret allerede og sektoren for øvrig, men vi kommer ikke unna at 700-800 har sluttet de siste årene i tilfeldig avgang. Vi er i en alvorlig situasjon som vi er nødt til å gjøre noe med. Det er kanskje ikke behov for enda flere tiltak, men det er nødvendig med enda større trøkk på de tiltakene vi har allerede. Kanskje vi skulle hatt en enda tydeligere overordnet strategi med et kort, mellomlangt og langsiktig fokus slik at vi kan gjøre det på en helhetlig måte.

Offisersbladet: *Er det mulig være enda mer konkret med hvilke tiltak som er nødvendig for å beholde ansatte?*

Stutlien: Tiltakene kan vi speile tilbake til FFIs rapport om sluttårsaker. Og helt øverst der troner lønn. Nå skal ikke lønn løse alt. Det handler om vilkår og rettigheter; det går på pendling og flytting. Det er ikke en quick fix - bortsett fra pensjon. Får vi landet det med pensjon, raskt, da blir det ro i rekkene. Og da får de tiltakene vi er i gang med tid til å virke.

Offisersbladet: *Hvor viktig mener du at en mer forutsigbar pensjon der en større del av inntekten er pensjonsgivende, Gram?*

Gram: Det er et viktig tema, og det er egentlig stor grad av enighet om analysen her. Vi har jo jobbet i lang tid med et lønns- og insentivprosjekt som peker i den retningen der flere av tilleggene kan være pensjonsgivende. Tidligere handlet det om sluttlønnen som dannet grunnlaget for pensjon. Nå som hele yrkeskarrieren danner grunnlag for pensjonen, så ser det annerledes ut.

Offisersbladet: *Hva er ditt inntrykk av personellsituasjonen i Forsvaret, og hva kan gjøres for å beholde flere enn det Forsvaret klarer i dag, Lars?*

Ullensvang: Det å miste kompetent personell som har hatt læring i stilling over mange år, det får du ikke bare tilsatt. Langt på vei innebærer det at vi veksler inn kompetanse med nye ansatte. Det er krevende å kompetanseheve de individene gjennom skolesystemet og ved operativ erfaring; og øving, seiling og vakt. Den største bekymringen min er forbundet med den nye særalderspensjonsordningen, som er ute til høring og skal behandles på Stortinget, der mange føler at den river beina under en rekke prioriteringer de har gjort i livet fordi forutsetningene plutselig endres.

Hør hele episoden på BFO.no. Da får du vite mer om hvordan forsvarsminister Bjørn Arild Gram og Befalets Fellesorganisasjon ved Stutlien og Ullensvang ser for seg å beholde flere ansatte i Forsvaret.

Forsvarsminister Bjørn Arild Gram stilte opp i podkasten BFO befaler.

Oversersjant hedret med NATO-utmerkelse

Mats Bergdal Eli blir satt pris på i NATO. I juni ble han en av «Allied Command Operations (ACO) Military Members of the Year».

Tekst Øyvind Førland Olsen

- Det er en anerkjennelse jeg verdsetter, og så er det veldig gøy at jeg er første nordmann som får denne prisen. I tillegg blir du verdert opp mot veldig mange andre dyktige folk nominert fra alle hovedkvarter som er underlagt ACO, sier Eli til Offisersbladet.

I juni var han en av fire som ble «ACO Military Member of the Year» 2023, som følge av innsatsen han har lagt ned i Allied Special Operations Forces Command (SOFCOM) i NATO. Oversersjanten (OR6) mottok den høythengende utmerkelsen som ble innført i 2013 av ACO. Ifølge NATO har utmerkelsen til hensikt å anerkjenne og «feire» de som har utvist innsats og dyktighet over det som kan forventes. Overfor NATO uttrykte Eli taknemlighet for tildelingen der general Christopher G. Cavoli (SACEUR - Supreme Allied Commander Europe) og chief warrant officer (ACO CSEL - Command Senior Enlisted Leader) Kevin J. Mathers, sto for overrekkelsen under en seremoni i Garmisch-Partenkirchen i Tyskland.

I tillegg til et diplom (Certificate of Appreciation), ble Eli overrakt en skulptur i glass med NATO-crest med Supreme Head-quarters Allied Powers Europe (SHAPE's) motto «Vigilia Pretium Libertatis» - noe som kan oversettes til: Prisen for frihet er årvåkenhet.

- Utmerkelsen er ikke bare anerkjennelse av min innsats, men også til laget mitt og støtten og arbeidsinnsatsen de har lagt ned, sa Eli i etterkant av tildelingen.

FLERE ÅR I NATO

34-åringen forteller at han ankom i den lille belgiske byen Mons og NATO-tjenesten underlagt europahovedkvarteret i NATO (SHAPE) i 2021. Da var sikkerhetssituasjonen som preget NATO en helt annen.

- Hele tankesettet har endret seg i løpet av noen år. Da Russland invaderte Ukraina var det som å skru på en bryter. Før var vi opptatt av Afghanistan. Nå har søkelyset rettet seg mer mot det som skjer i Europa, sier Eli.

Oversersjanten forteller at hans jobb i SOFCOM inkluderer tilsyn med innkom-

mende offisiell korrespondanse, identifisere informasjon som er viktig for ledelsen, sikre at stabstjenesten gjennomføres i henhold til ledelsens visjon, lede stabsprosessene i SOFCOM, oversette ledelsens intensjon til stabsoppgaver, implementere stabsprosedyrer, håndtere direktiver og publikasjoner, blant annet.

VIL VÆRE PÅ SAMME STED

Eli forteller at han gjerne fortsetter utenlandstjenesten på vegne av NATO og Norge flere år framover. Han og samboeren Océane fra Frankrike, venter sitt første barn i november. Eli krysser der for fingrene for at de får tjeneste samme sted.

- Da blir alt mye enklere. Slik situasjonen er nå blir det en del pendling mellom Mons og Paris. Jeg håper at vi snart kan slippe det, og vi har søkt på de stillingene vi tror vi har størst sjanse for å få gjennomslag på, sier Eli.

- Det er flere muligheter i NATO, og det er også mye lettere for henne å få seg jobb der enn for eksempel i Norge, sier Eli som møtte samboeren da de begge tjenestegjorde på Joint Warfare Centre i Stavanger.

Det var general Christopher G. Cavoli (t.v.) og chief warrant officer Kevin J. Mathers, som sto for overrekkelsen.

- Det er en anerkjennelse jeg verdsetter, og så er det veldig gøy at jeg er første nordmann som får denne prisen, sier Mats Eli som er tildelt utmerkelsen ACO Military Member of the Year (Foto: NATO).

KONGSBERG

PRECISION STRIKE

From Air, Land & Sea

Joint Strike Missile

Naval Strike Missile

Selected by:

Protecting People and Planet

www.kongsberg.com

Omstillings- og tariffbrev 3/2024

Arbeidsavtalen og dens innhold

Dette må du tenke på før du skriver under arbeidsavtalen

Av forhandlingsleder Grete Thorsby

Grete Thorsby

Alle arbeidstakere skal ha en skriftlig arbeidsavtale. Dette gjelder alle ansettelser, uansett om stillingen er en fast eller midlertidig, og det er ingen unntak fra denne regelen.

Det er arbeidsgiver sitt ansvar å utarbeide den skriftlige arbeidsavtalen.

1. juli 2024 kom det nye krav til hvilke opplysninger en arbeidsavtale skal inneholde, jf. arbeidsmiljølovens bestemmelser §§ 14-5 og 14-6. Man kan som hovedregel ikke fravike arbeidsmiljølovens regler i avtalen, med mindre det skjer til gunst for deg som arbeidstaker.

Endringene skal styrke arbeidstakernes trygghet og rettigheter gjennom å sikre tydeligere og mer forutsigbare arbeidsvilkår. Arbeidsavtalen er en av de viktigste avtalene du kan inngå. Mange tenker kun på lønn, men det er flere forhold som kan få store følger for deg som arbeidstaker i lang tid fremover. BFO forteller deg hva den må inneholde, og hva du bør få med.

Som arbeidstaker har du krav på at det inngås en skriftlig arbeidsavtale. I arbeidsforhold med varighet over en måned skal arbeidsavtalen foreligge så fort som mulig, og senest syv dager etter at arbeidsforholdet begynte.

Andre dokumenter i tillegg til arbeidsavtalen som regulerer ditt faste arbeidsforhold med Forsvaret er

- tilsettingsbrev: gis ved fast tilsetting i ny grad eller forsvarsgren. Signeres av sjef Hær/Sjø/Luft.
- disponeringsskriv: gis ved fast og midlertidig beordring i ny stilling for personell på både beordringssystemet og søknadssystemet.
- beordringsskriv: gis til personell på beordringssystemet som får ny beordring.

Arbeidsavtalen, disponeringsskriv og beordringsskrivet må sees i sammenheng for å få full oversikt over de personlige vilkårene i tilsettingsforholdet.

Dokumentene genereres elektronisk i Forsvarets digitale systemer.

Alle arbeidstakere skal ha en skriftlig arbeidsavtale, Det er arbeidsgiver sitt ansvar å utarbeide den skriftlige arbeidsavtalen, skriver Grete Thorsby (Illustrasjon lagd av kunstig intelligens via Adobe Stock).

INNHALDET I ARBEIDSAVTALEN

Dette skal være med i arbeidsavtalen

Punkt	Hva	Hva gjør Forsvaret?
1	Avtaleparter. Navn på deg og arbeidsgiver (virksomheten)	
2	Arbeidssted. Dersom arbeidstakeren ikke skal arbeide ved et fast arbeidssted eller hovedarbeidssted, skal arbeidsavtalen opplyse om at arbeidstakeren arbeider på forskjellige steder, eller at hen fritt kan bestemme arbeidsstedet sitt. Dette kravet har ingen betydning for reglene om hjemmekontor og annet fjernarbeid.	<i>Kommer frem av disponeringsskriv - og ikke arbeidsavtalen.</i>
3	Opplysning om hva arbeidstakeren er ansatt som, med tittel, stillingen og/eller arbeidskategori.	<i>Kommer frem av disponeringsskriv - og ikke arbeidsavtalen.</i>
4	Tiltredelse - datoen arbeidsforholdet begynner	<i>Dato for første gangs tilsetning kommer frem av Forsvarets arbeidsavtale. Dato for tiltredelse i ulike stillinger kommer frem av disponeringsskriv.</i>
5	Ansettelsesforholdets varighet dersom det er en midlertidig ansettelse, samt grunnlaget for ansettelsen.	<i>Forsvaret har utarbeidet to ulike blanketter for arbeidsavtaler for militært tilsatte - en for fast tilsatte og en for midlertidig tilsatte.</i>
6	Prøvetid , herunder om arbeidsforholdet skal innledes med en prøvetidsperiode. Hvis arbeidstakeren skal ha prøvetid, må avtalen oppgi lengden på prøvetiden. Normalt kan prøvetiden være maksimalt seks måneder.	
7	Hvor lang oppsigelsesfrist som gjelder, samt kravene til fremgangsmåte ved arbeidsforholdets opphør.	<i>I arbeidsavtalen henviser Forsvaret til lover, forskrifter eller tariffavtaler som regulerer disse forholdene.</i>
8	Hvor lang ferie og hvor mye feriepenger du har krav på samt reglene for fastsettelse av ferietidspunktet. Informasjon om en eventuell rett til annet fravær betalt av arbeidsgiver - herunder betalt permisjon og sykefravær	<i>Forsvarets ansatte har avtale om rett til fem ukers ferie (25 dager). Ordinære feriepenger utgjør 12 % av feriepengegrunnelaget. I arbeidsavtalen henviser Forsvaret til lover, forskrifter eller tariffavtaler som regulerer disse forholdene.</i>
9	Lønn, bonusordninger og andre godtgjørelser du har krav på, inkludert pensjons- og forsikringsordninger. Utbetalingsmåte og tidspunkt for lønnsutbetaling skal også oppgis. De ulike elementene som utgjør lønnen, eventuelle tillegg og andre godtgjørelser skal angis særskilt. Dette gjelder for eksempel bonusordninger, pensjonsinnbetalinger og kost- eller nattgodtgjørelse. Dersom du har rett til kompetanseutvikling tilbudt av arbeidsgiver, skal dette komme frem av avtalen. *	<i>I arbeidsavtalen henviser Forsvaret til lover, forskrifter eller tariffavtaler som regulerer disse forholdene.</i>
10	Hvordan arbeidstiden er organisert, herunder lengde og plassering av den daglige og ukentlige arbeidstiden , samt lengden på pauser. Avtalen skal også inneholde opplysninger om eventuelle særlige arbeidstidsordninger, eventuelle vaktendringer, om arbeid utover avtalt arbeidstid og betaling for slikt arbeid. Med arbeid utover avtalt arbeidstid menes blant annet merarbeid og overtidsarbeid.	<i>I Forsvaret har de fleste en arbeidstidsordning der de jobber 37,5 timer per uke. Det er enkelte unntak for de som jobber på skift/turnusordningen og for de som eventuelt har lunsj inkludert i arbeidstiden.</i>
11	Opplysninger om eventuelle tariffavtaler som regulerer arbeidsforholdet	<i>I arbeidsavtalen henviser Forsvaret tariffavtaler som regulerer arbeidsforholdet</i>
12	Det skal gis informasjon om ytelser i regi av arbeidsgiver til sosial trygghet, samt hvilke institusjoner som mottar innbetalinger i denne forbindelse. Ytelser til sosial trygghet omfatter arbeidsgivers ytelser ved blant annet sykdom, svangerskap, yrkesskade, alderdom og uførhet	<i>I arbeidsavtalen henviser Forsvaret til lover, forskrifter eller tariffavtaler som regulerer disse forholdene.</i>

Arbeidsavtalen fremsendes elektronisk og skal kontrolleres og signeres elektronisk av arbeidstaker, før den lagres i den enkeltes elektroniske personalmappe i FIF.

NÅR SKAL JEG HA NY ARBEIDSAVTALE?

Det vil ikke bli utstedt ny arbeidsavtale så

lenge du som militært tilsatte ikke skifter grad eller forsvarsgren, men det gis nytt disponeringsskriv ved endret beordring.

Arbeidssted, stilling, dato for tiltredelse og lønn/lønnstrinn går frem av det til enhver tid gjeldende disponeringsskriv.

Har du spørsmål til arbeidsavtalen, om du har fått den eller ikke, ta gjerne kontakt med BFO tillitsvalgte ved din avdeling eller BFO sentralt.

Omstillings- og tariffbrev 3/2024

Bruk av midlertidige beordringer

Ingen forutsigbarhet for hverken arbeidsgiver eller arbeidstaker

Av forhandlingsleder Grete Thorsby

For BFO er det viktig at Forsvarets personell skal ha et tjenestemønster, der rettigheter og plikter er balansert med rimelig grad av forutsigbarhet. Men hva betyr dette i praksis? Det handler om forutsigbare og trygge arbeidsvilkår. En arbeidsavtale må være på plass, i tillegg til et disponeringsskriv, der det fremgår om stillingen er fast eller midlertidig og med et gitt tidsaspekt. Dette er viktig å få på plass, siden det danner utgangspunktet for de videre planer for den enkelte mtp. flytting, pendling, lønn, tjeneste, et godt arbeidsmiljø og en balanse mellom jobb og fritid i hverdagen. Struktur og oversikt gjør hverdagen forutsigbar.

ØKT BRUK AV MIDLERTIDIG BEORDRINGER

Personellstrukturen i dag er presset i form av mangelen på personell og kompetanse. BFO erfarer økt bruk av midlertidige beordringer, fordi det ikke er tilgjengelige ressurser, stillinger er vakante og avdelingene får ikke lyst ut stillingene. Økt bruk av midlertidig beordringer, fører til at flere stillinger ikke blir besatt med riktig kompetanse. Personell som ønsker å tjenestegjøre utenlands, eksempelvis i Norge EFP-styrke i Litauen, blir holdt igjen i hjemmeavdelingen pga. personellmangelen der. BFO erfarer at Forsvarets ansatte er slitne og oppgitte over situasjonen, og dette går igjen utover arbeidsmiljøet. Dette er ikke med på å skape en forutsigbar hverdag.

SKAL BEGRENSES TIL DET STRENGT NØDVENDIGE

I HR veileder del B punkt 4.1.4 er det gitt følgende føring for bruk av midlertidig beordring: *For å sikre forutsigbarhet for arbeidstaker og arbeidsgiver skal bruken av midlertidig beordring (MBO) begrenses til det strengt nødvendige. Kunngjøring av stilling og faste beordringer med bakgrunn i kvalifikasjonsprinsippet skal være hovedregelen.*

Hva som skal anses som nødvendig beror på en konkret vurdering i det enkelte tilfelle. Etter BFO sin forståelse skal bruk av MBO være unntaket og begrenses til et minimum - ut fra det som er strengt nødvendig for å opprettholde en forsvarlig personellstruktur. Når unntaket imidlertid blir regelen og det blir for mange MBO'er, blir det et feil bilde av såkalt forsvarlig personellstruktur. Det kan kanskje synes som det i nuet, men bruk av midlertidig beordringer gir ingen forutsigbarhet for arbeidsgiver. Ei heller for arbeidstaker. Bruk av MBO må ikke bli en hvilepute i påvente av at personell rekrutteres og riktig kompetanse kommer på plass i strukturen.

taket imidlertid blir regelen og det blir for mange MBO'er, blir det et feil bilde av såkalt forsvarlig personellstruktur. Det kan kanskje synes som det i nuet, men bruk av midlertidig beordringer gir ingen forutsigbarhet for arbeidsgiver. Ei heller for arbeidstaker. Bruk av MBO må ikke bli en hvilepute i påvente av at personell rekrutteres og riktig kompetanse kommer på plass i strukturen.

VÆR KLAR OVER FØLGENDE

Er du linjeleder og vurderer midlertidig beordring av ditt personell, eller som arbeidstaker fått beskjed at du skal midlertidig beordres i en annen stilling, bør du være klar over følgende.

- Dersom den som beordres midlertidig kun kan utføre deler av stillingens oppgaver, skal stillingen drøftes om før den midlertidige beordringen starter. Den midlertidige stillingsbeskrivelsen skal IKKE realiseres i DFPS, men nyttes lokalt for å avklare ansvar og tydeliggjøre hvilke arbeidsoppgaver som skal utføres. Den midlertidige stillingsbeskrivelsen skal også være grunnlag for ny lønnsfastsettelse.
- Utfører man stillingens hele og fulle ansvar skal man tilkomme stillingsinnehavers lønn.
- DIF kan beordre personell midlertidig innen egen DIF, også inn i sivile stillinger, for en periode på inntil 12 måneder.
- Unntaksvis kan sjef DIF beordre personell midlertidig for en periode på inntil 24 måneder. Myndigheten kan ikke delegeres. Midlertidige beordringer (MBO) innen egen DIF skal drøftes lokalt.
- MBO utover 24 måneder skal fremmes for drøfting på nivå 1.
- Hvis MBO medfører skifte av tjenestested skal arbeidsgiver sørge for minimum tre måneders varsel med mindre annet er avtalt.
- Vakante stillinger skal kunngjøres for å unngå MBO over 12 måneder.
- Militært tilsatte som beordres til midlertidig tjeneste har rett til å gå tilbake sin faste stilling når den midlertidige beordringen opphører, med mindre annet er avtalt.
- Militært tilsatt personell kan unntaksvis beordres midlertidig i stilling med lavere grad. I slike tilfeller beholder personen sin faste grad og lønn
- Midlertidig høyere grad i samme personell-

- kategori kan kun gis én grad opp. Normalt skal alle stillingens må-krav tilfredsstilles.
- Midlertidig grad på tvers av personellkategori skal som normalt ikke brukes. Unntak fra hovedregel drøftes hos DIF.
  - «Normalt beskriver hva som skal gjelde «i de fleste tilfeller». Ikke behov for å konkretisere avvikene.
- Det er ikke anledning til å gi midlertidig høyere grad i stillinger tillagt flytende grad der personens faste grad dekkes av stillingen.
- Midlertidig beordring mot villighet fremsendes av DIF til FPVS for drøfting på nivå 1.
- Personell som har midlertidig beordring, kan gis fast beordring i samme stilling. Slike saker skal drøftes iht. HA/TA § 18-2. Følgende kriterier må være oppfylt:
  - Stillingen skal ha vært lyst ut siste år uten kvalifiserte søkere
  - Vedkommende må være kvalifisert for alle stillingens MÅ-krav

Og så er det *fungering*. Det er pålagt tjeneste i annen stilling av varighet på fem dager eller mer (HR veileder del B punkt 5.1.5). Dersom man ved oppstart kjenner til at behovet går ut over tre måneder, så benyttes midlertidig beordring fremfor fungering. Fungeringer som forlenges ut over tre måneder skal avløses av en midlertidig beordring.

GOD PERSONELLIVARETAKELSE

Personellet er avgjørende ressurs for å lykkes med Forsvarets planer. Personellet gjør sitt beste ut fra sine forutsetninger. Og personellet løser samfunnsoppdraget. Det er BFO sin påstand at Forsvarets personell strekker seg ekstra i en hverdag der personellstrukturen utfordres. La de bare ikke strekke seg så langt at «strikket ryker». Da har Forsvaret enda færre ressurser tilgjengelig og veien tilbake fra en sykemelding for den enkelte kan bli både lang og hard.

Forsvaret må ta vare på personellet sitt, og BFO jobber aktivt med Forsvaret for å finne løsninger til det beste for personellet. BFO var med på å få på plass en revidert HR bestemmelse med tilhørende veileder del B (forvaltning av befal) før sommerferien. Det som kan forenkles av forvaltningsregler skal

forenkles, for en god personellvaretagelse. BFO vil fortsette med konstruktive innspill til revisjonsarbeidet, som fortsetter frem til sommeren 2025 og tar gjerne imot dine innspill.

Videre vil BFO jobbe for at ledige stillinger kan kunngjøres fortløpende i løpet av året når behovet for arbeidskraft oppstår. Da kan vi også sikre en forsvarlig personellstruktur, som skaper den nødvendige forutsigbarheten - for både arbeidsgiver og arbeidstaker.

Har du spørsmål til midlertidige beordringer og bruk av dette, ta gjerne kontakt med BFO tillitsvalgte ved din avdeling eller BFO sentralt.

Personellstrukturen i dag er presset i form av mangelen på personell og kompetanse, skriver Grete Thorsby (Foto: Camilla Michelet/Forsvaret).

Beslutninger i hverdagen og livet

Gode prosesser og betydningen av å ta en beslutning

Av forhandlingsleder Grete Thorsby

Å ta beslutninger er noe av det viktigste vi gjør, både i privatlivet og i jobbsammenheng. Noen beslutninger er også så vesentlige at de setter retning for og kan påvirke resten av ditt liv. Livet er fullt av beslutninger og i løpet av en dag tar vi ifølge en studie fra University of Colombia ca. 70 beslutninger. Det starter idet alarmklokka ringer og fortsetter med det samme du har kommet deg ut av senga. Hva skal du ha på deg? Hva skal du spise, og hva skal du gjøre på jobb? Skal du trene før eller etter middag? Se på TV, delta på foreldremøte eller gå på kino? Andre større beslutninger kan innebære å bytte stilling, søke permisjon, flytte, flytte sammen med noen, eller å ta opp en konflikt.

Dersom du har en dårlig dag, kan dette få konsekvenser for beslutningene som skal fattes. Du bør derfor være bevisst på hvilke følelser du tar med deg inn i dagen og derav beslutningstakingen. Spesielt gjelder dette beslutninger som gjelder andre enn deg selv. Er det vanskelige beslutninger som skal tas, bruk tid! Det er ingen som er tjent med hastebeslutninger. Dette gjelder

spesielt hvis du får en vanskelig sak på slutten av en lang arbeidsdag. Det gjelder både deg som arbeidsgiver og deg som arbeidstaker. Be om tid og sov på det. Ettersom vi tar flere og flere valg utover dagen, blir vi slitne. De store viktige beslutningene bør derfor tas på morgenen, når hjernen din er uthvilt. Spar de uviktige, små beslutningene til etter jobb.

Det som er verdifull hjelp i beslutningstakingen, er fysisk aktivitet. Når vi trener produserer kroppen vår endorfiner, vi får ny «boost» og kan ta bedre beslutninger. Forskning viser også at langsiktig trening forbedrer den generelle funksjonen av hjerneregioner som har ansvar for beslutninger. I Forsvaret kan du trene i arbeidstiden så lenge tjenesten tillater dette. Bruk det bevisst, både til å holde deg i form, for å kunne gjennomføre og bestå fysisk test - og for å ta bedre beslutninger.

Forskning viser at beslutningstakere som finner flere alternativer enn ett, tar langt bedre, og ofte raskere, beslutninger enn de som bare opererer med «skal - skal ikke?» og kun ett alternativ. Det å utvide mulighetene dine og finne flere alternativ er noe av det viktigste du gjør som beslutningstaker. De

tillitsvalgte sitt perspektiv på problemene, vil også være med på å styrke beslutningsprosessen. Involver derfor de tillitsvalgte tidlig og bruk de for den ressursen de er. Partene har det samme ansvaret for å finne løsninger til det beste for Forsvaret, selv om de har ulike roller og derfor kan ha ulike interesser å ivareta.

Det er mange forhold som har innvirkning på selve beslutningsprosessen, men det å ikke ta en beslutning eller utsette beslutningen slik at det får følger for arbeidstakerne, er ikke greit. I den senere tid har BFO gjort erfaringer med manglende beslutninger på alle nivå knyttet til både hverdagsforvaltningen og tiltak for å beholde personell i Forsvaret. Det kan skyldes flere faktorer, men mtp. den videre utviklingen og oppbemanningen av Forsvaret, er vi avhengig av at de gode beslutningene tas. Hvis du som leder er usikker hva som er mulighetsrommet i en sak, ta kontakt med fagpersonell og bruk de tillitsvalgte aktivt. Vi har alle en felles interesse i å ivareta personellet på en best mulig måte og legge til rette med utgangspunkt i beslutningene som fattes.

Omstillings- og tariffbrev 3/2024

Går du vakt og innkvarteres på soverom som fraviker kravene i arbeidsplassforskriften?

Da har du krav på kompensasjon

Av forhandlingsleder Grete Thorsby

BFO er kjent med at vakthavende i leir (dag-havende/inspiserende) innkvarteres på rom, hvor kravene ikke er tilfredsstillt etter arbeidsplassforskriften. Det betyr i praksis at soverommet skal være forsvarlig utført, innredet og vedlikeholdt. Innkvarteringen skal blant annet være forsvarlig med hensyn til

- dagslys og utsyn
- vedlikehold og mulighet for tilstrekkelig renhold og hygienisk standard
- temperatur, fuktighet, avtrekk og luftkvalitet
- giftige og helsefarlige stoffer
- biologiske faktorer
- oppbevaring, tilberedelse og inntak av mat
- oppbevaring av klær
- vask og tørk av klær

i. brann- og elsikkerhet Soverom skal ha vindu som kan åpnes og som kan benyttes som rømningsvei. Oppholdsrom skal være i umiddelbar nærhet til soverommet. Det skal være tilgang til låsbar dusj og låsbart toalett i umiddelbar nærhet.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-12-06-1356>

Er det forhold som avviker fra det ovenstående, skal det utbetales kompensasjon for utilfredsstillende kvarter etter punkt 2.10 vedlegg B til HR veileder del K (Ivaretagelse).

<https://regelverk.forsvaret.no/fileresult?attachmentId=23380668>

GARNISONELLE VAKTER

Vaktordninger med faste lokaler for dag-havende og inspiserende befalsvakter, må innrettes etter FOR-2011-12-06-1356 (Arbeidsplassforskriften). Der hvor kravene til soverom ikke tilfredsstilles iht. arbeidsplassforskriften, skal det utbetales kompensasjon for utilfredsstillende kvarter.

BFO har et særskilt søkelys på tilfredsstillende fasiliteter samt å få på plass EBA fasiliteter ved økt nybygging og forbedret vedlikehold. Er det utfordringer med fasiliteter eller kvarter i leiren der du tjenestegjør, ta kontakt med din avdelingstillitsvalgt BFO.

Lønnsoppgjøret 2024

Fortsatt mye som er uavklart

Av forhandlingsleder Lars Omberg

Lars Omberg

Årets lønnsforhandlinger i Staten endte som kjent i brudd og streik for noen av hovedsammenslutningene. I tillegg stemte LO/Stat nei til ny hovedtariffavtale i uravstemningen. Dette medfører at lønnsoppgjøret i staten fortsatt står på «vent»,

da lønnsoppgjøret ikke er sluttbehandlet i Stortinget. Dette betyr at det ikke er utbetalt noe så langt i årets lønnsoppgjør. Uenigheten mellom berørte parter blir først behandlet i Rikslønnsnemda i november. Hvorfor det tar så lang tid er fortsatt et ubesvart spørsmål!

BFO med tilhørighet i YS Stat har en gyldig

tariffavtale med virkning fra 1. mai 2024. For BFOs medlemmer er resultatet dermed avklart, med 0,75% i sentrale tillegg og en ramme på 2,15% til lokale forhandlinger. I vår avtale med Staten er det tatt inn en sikringsbestemmelse som medfører at våre medlemmer tilgodesees på samme måte hvis de andre avtalene skulle gi et bedre resultat som følge av behandlingen i Rikslønnsnemda. Lokale lønnsforhandlinger vil først komme i gang etter at Rikslønnsnemda har kommet til en konklusjon i uenigheten mellom Staten og de øvrige hovedsammenslutningene.

Dette medfører at blant annet mulighet for innmelding av krav for BFOs medlemmer blir utsatt inntil videre.

LØNNSTRINN KONVERTERES TIL KRONEBELØP

Den mest synlige endringen i vår tariffavtale

er at den nå er uten lønnstrinn. Lønnstabellen er fjernet og alle lønnstrinn blir konvertert til kronebeløp. Øvrige bestemmelser som inneholder lønnstrinn, blir i tillegg konvertert til kronebeløp. Inntil videre vil det stå lønnstrinn på lønnslippen til den enkelte. Forsvarets personell- og vernepliktssenter jobber nå med å endre fra lønnstrinn til kronebeløp i lønnsystemet for BFOs medlemmer.

ANSIENNITETSTILLEGG

Som følge av de endringer som må gjøres i Forsvarets lønnsystem, er utbetaling av ansiennitetstillegg midlertidig stoppet opp. Siste utbetaling av dette tillegget ble gjennomført i mai. BFO har fulgt opp dette i god dialog med arbeidsgiver sentralt. Utbetaling av ansiennitetstillegg forventes å være på plass igjen på november lønn med etterbetaling fra juni.

Lønns - og insentivprosjektet

Implementeringen i gang

Av forhandlingsleder Lars Omberg

Prosjektet er nå i implementeringsfasen. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som fortløpende jobber med de ulike anbefalingene fra prosjektet. Forankringen skjer i både en egen referansegruppe og styringsgruppen bestående av blant annet lederne i organisasjonene. I tillegg vil arbeidet forankres i en intern DIF gruppe. Arbeidsgruppen jobber med konkrete forslag innefor de ulike hovedområdene i anbefalingen fra prosjektet.

TILTAK PÅ KORT SIKT

På kort sikt jobbes det nå konkret med flere konkrete tiltak innenfor blant annet flytting, pendling og en mer fleksibel arbeidsplass. Dette omfatter blant annet vurdering av flyttebonus, bedre tilrettelegging for familier og muligheten til å benytte fjernkontor og hjemmekontor.

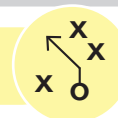
TILTAK PÅ LENGRE SIKT

På lengre sikt jobbes det med en forenklet

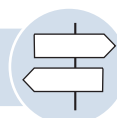
0 Skape forutsetninger for vellykket implementering

1 Arbeidstid og godtgjøring

2 Avtaleverk og styring

3 Geografisk mobilitet

og mer tilgjengelig avtale- og regelverksstruktur, samt tydeligere og mer målrettet styring sentralt i Forsvaret. Samtidig skal lokal handlefrihet styrkes og brukeren settes i sentrum. Innen arbeidstidsordninger og godtgjøringer anbefales tiltak som gir bedre forutsigbarhet og vern for den ansatte. Arbeidstidplanlegging med en lengre planleggingshorisont er

blant de tiltak som det nå jobbes konkret med.

Det vil også bli etablert en egen nettside på Forsvarets intranett som vil gi løpende oppdateringer på den videre utviklingen i prosjektet.

NATO-avtalen

Reforhandling av særavtale om tillegg, ytelser og godtgjørelser for personell som tjenestegjør ved stasjoner, NATO-staber og andre enheter i utlandet

Av forhandlingsleder Jon Erling Johansen

Jon Erling Johansen

Gjennom gode diskusjoner har Forsvarsdepartementet (FD) og arbeidstakerorganisasjonene nylig drøftet satsene for 1. halvår 2024. Årsaken til at disse satsene kom på plass såpass sent i år, skyldes at Utenriksdepartementet (UD) som legger prinsippene, var ferdig med sin behandling rett før sommeren – dette som en konsekvens av arbeidskøflikten i Staten. Partene er enige om at arbeidstaker ikke skal bli skadelidende for at satsene kommer sent. Sats som har økt i denne perioden blir derfor etterbetalt til den utsendte.

– Gitt et økt kostnadsnivå, og i mange tilfeller kombinert med en svekket kronekurs ift. lokal valuta, så har de aller fleste satsene gått merkbart opp. Så nå har man nødvendige sats på plass slik at man kan utbetale sårt tiltrengte utestående penger, sier BFO HTV Utland, Tor Gunnar Framnes.

NATO-avtalen som helhet er også langt på overtid mht. reforhandling, men nå har man satt datoer for disse forhandlingene. Det første møtet knyttet til disse forhandlingene ble gjennomført 16. september 2024, og partene har tatt sikte på å ferdigstille forhandlingene innen utgangen av oktober. Gitt at tidsplanen holder, vil resultatet bli kunngjort før årsskiftet.

NATO-avtalen har blitt reforhandlet knyttet til blant annet sats, skriver Jon Erling Johansen (Foto: Torbjorn Kjosvold/Forsvaret).

Omstillings- og tariffbrev 3/2024

Protokoll ATF

Bruk av øving timer og døgn, presisering med virkning fra 1. mai 2024

Av forhandlingsleder Lars Omberg

Etter påtrykk fra BFO over lang tid kom partene på sentralt nivå til enighet om en forståelse og presisering av forvaltningen av ATF knyttet til bruk av øving timer og døgn.

Protokollen i sin helhet kan du finne på BFOs hjemmesider. Protokollen er gjort gjeldende fra 1. mai 2024.

TIMEBASERTE ØVELSER

- Hele øvelsen skal være timebasert for alle deltakere i øvelsen
- Timebaserte øvelser kan planlegges/benyttes inntil tre dager pr uke, - og /eller for inntil tre dager pr uke i to påfølgende uker.
- Timebaserte øvelser kan ikke benyttes i

helg. Dersom øvelsen varer sammenhengende utover tre dager pr uke i to påfølgende uker anses det som døgnbasert øvelse og må programmeres med øvingsdøgn fra første dag.

- Timebasert øvelse kan ikke benyttes sammen med døgnbasert øvelse i samme øvelse (se unntak for faseinddelte øvelser under).

DØGNBASERTE ØVELSER

- Hele øvelsen er døgnbasert for alle deltakere fra første døgn.
- **Kombinasjon av timebaserte og døgnbaserte øvelser (faser av øvelsen)**
Dersom en øvelse er planlagt med flere adskilte faser (innledende - hovedfase - avsluttende), kan det planlegges med

timebasert øvelse i innledende fase og/ eller i avsluttende fase med inntil 3 dager i hver av disse to fasene. Øvrige dager skal planlegges med øvelsesdøgn, uavhengig av når den enkelte ansatte starter sin deltakelse i øvelsen. Øvings-ordren må klargjøre når de ulike fasene starter og slutter.

Intensjonen med denne protokollen og presiseringen er å klargjøre det som var partenes intensjon med bruk av øving timer når ATF ble fremforhandlet i 2013. Behovet for øving timer var klart definert og tiltenkt i helt avgrensede former for aktivitet. Presiseringen er nå formalisert i en avtale mellom arbeidsgiver og arbeidstakerorganisasjonene på sentralt nivå.

Lars Omberg fikk hedersprisen

– Totalt uventet, men veldig hyggelig, sier Lars Omberg som ble tildelt BFOs hederpris 2024.

Tekst & foto Øyvind Førland Olsen

Det skjedde under BFO Lederkonferanse på Scandic hotell Holmenkollen 2. september. Det var tidligere prisvinner Heide Cecilie Fredriksson Kaplan som sto for overrekkelsen.

– Jeg er veldig overrasket og glad. Det er en anerkjennelse fra noen der ute på at det jeg og kollegaene gjør hver dag - en innsats for andre enn oss selv og for medlemmene våre, sier Omberg til Offisersbladet.

– Nå skal jeg tilbake på hotellrommet for å tenke på hva jeg skal si under middagen i morgen, sa en synlig rørt Omberg.

OMTALT SOM HEDERSMANN

I kjølvannet av tildelingen strømmet også gratulasjonene inn: «Gratulerer, Lars Du har stått på i lang tid - og vunnet mange saker for BFOs medlemmer. Vel fortjent hederspris».

«Gratulerer så mye Lars! Dette har du jammen fortjent etter 15 år med pendling fra Halden for å ivareta medlemmenes interesser. Stolt over å ha jobbet med deg!

Og: «Vel fortjent heder til en hedersmann».

«Dedikasjon og innsats» over flere år
Første hederspris ble tildelt i 2006 og hensikten ved utmerkelsen har vært å gi en anerkjennelse til de som har utmerket seg gjennom «enestående handlinger og bidrag i tråd med BFOs strategiske mål om styrke, uavhengighet og samarbeid».

Lars Omberg er forhandlingsleder i BFO og har vært sentral i rekke saker, som skolepengesaken, lønn- og pensjonsforhandling og også nylig i forbindelse med utarbeidelsen av Lønns- og insentivprosjektet i forsvarssektoren.

Omberg har også tidligere vært rektor i BFO skolen, og Østfoldingen på 56 år har vært ansatt i BFO siden 2005.

«Prisvinneren har gjennom nesten to tiår vist en enestående dedikasjon og innsats for Befalets Fellesorganisasjon. Hans bidrag har hatt en betydelig og varig innvirkning på både organisasjonen og Forsvaret», heter det i juryens begrunnelse for tildelingen av hedersprisen.

– En kunnskapsrik person som både er

imøtekommende og vennlig. Det er alltid medlemmenes beste som er motivasjonen, og det er ingenting som gleder mer enn å støtte en ansatt i en vanskelig situasjon, sa Kaplan i forbindelse med tildelingen.

Status Modernisering og Effektivisering (M&E) samt F24

Av sentralt frikjøpt tillitsvalgt M&E
Grete Sandman

M&E FAG OG FUNKSJONSUTDANNING (FFU):

Personell overføres fra CYFOR, FSAN og FLO til Hæren, og fra CYFOR til Sjøforsvaret. HVs våpenskole videreføres som et kompetansesenter.

Gjennomføringsoppdraget for FFU er satt opp til drøfting 26. september, samt at endring av organisasjonen er satt opp til forhandling samme dag.

F24 HR PERSONELL OG KOMPETANSE (P&K):

Overføring av oppgaver fra FD til FST.

Her ble sluttrapport med plan for videre arbeid drøftet primo september.

F24 ANSKAFFELSER:

Virksomhetsoverdragelse fra FLO SA til FMA og intern omstilling i Forsvaret og FMA.

HR gjennomføringsplan og mandat for implementering ble drøftet medio september.

Omstillingssamtaler skal ha vært gjennomført lokalt i forkant av dette.

F24 IKT:

Overføring av oppgaver/personell mellom Forsvaret og FMA.

Revidert tidsplan og kriterier for innplasing er planlagt drøftet primo oktober.

F24 MATERIELLDRIFT OG VEDLIKEHOLD (M&V):

Personell overføres fra FMA og FLO til forsvarsgrenene.

Struktur er planlagt drøftet ultimo september.

F24 INVESTERING:

Forsvaret v/FST overtar en større andel av ansvaret for forsvarsutvikling i sektoren.

Partene ble informert om status på investeringsprosjektet 10. September.

F24 FLEKSIBEL ARBEIDSPASS:

Drøfting av forsvarssektorens arbeidsplasskonsept er utsatt, men nytt tidspunkt for dette kommer snart opp.

Høsten er altså godt i gang med store prosjekter og tette møtepunkter mellom partene, og det er kommentert fra ATO at mengden av møter, prosesser og saker må sees opp mot ressurssettingen både hos ATO og arbeidsgiver, og at det er nødvendig med en god synkronisering.

It is rocket science!

Nammo er en av verdens ledende produsenter av rakettmotorer til forskjellige forsvarssystemer. Våre rakettmotorer brukes bl.a. i luft-til-luft og bakke-til-luft missiler, hvor behovet og etterspørselen av nettopp slikt materiell er sterkt økende. Nå øker vi produksjonskapasiteten.

Vi sikrer framtiden.

www.nammo.com

Nammo
SECURING THE FUTURE

Nye ansatte i BFO:

Ove Fjeldstad

Ove Fjeldstad fikk støtte da han trengte det som mest. Nå vi han sørge for at ansatte i Forsvaret kan snakke om andre ting enn pensjon og lønn.

Tekst & foto Øyvind Førland Olsen

- Jeg har gått i skoa til Hans Petter før, og nå skal jeg forsøke å fylle de en gang til, sier Ove Fjeldstad (43).

Han er ny hovedtillitsvalgt for i BFO i Forsvarets operative

hovedkvarter (FOH). Det er et verv han overtar etter Hans Petter Myrseth som har vært mangeårig tillitsvalgt i fjellet på Reitan. Myrseth er også en kollega som har fulgt BFOs nye hovedtillitsvalgte gjennom store deler av forsvarskarrieren - helt tilbake fra 2007.

- Jeg tar det som en enorm tillitserklæring at jeg kan få bekle denne rollen de neste årene og skal gjøre mitt ytterste for å vise meg tilliten verdig, sier Fjeldstad.

- Hans Petter er et stort forbilde for meg og har vært en farsfigur for meg i alle årene i Bodø. Han har vært en veldig godt likt og anerkjent hovedtillitsvalgt, og jeg får ofte høre at: «Nå har du store sko å fylle». Det har jeg som målsetting å gjøre, sier Fjeldstad og fortsetter:
- Det viktigste for Forsvaret nå er å få

rammefaktorene for drift tilbake som lønn, pensjon og insentiver sånn at folk føler at det er trygt og attraktivt å jobbe i Forsvaret. Det er bedre hvis diskusjonen rundt lunsjbordet er om trivielle ting som fotball, oppussing eller hva man har gjort i helgen, i stedet for å bruke masse energi på å bekymre seg for lønn og pensjon. Det er viktig for at ansatte får en mulighet til å koble av.

FIKK RÅD AV FAR

Fjeldstad har vært i Forsvaret siden 1999. Da gikk han rett fra videregående og startet ved Hærens ingeniørhøgskole (nåværende Cyberingeniørhøgskolen, journ. anm.) på Jørstadoen.

- Faren min hadde vært i Forsvaret og anbefalte det veldig sterkt. Han kom over en artikkel om et nyopprettet studium i Forsvaret som over en periode på 6,5 år både ville gi meg en utdanning, med lønn under utdanning, og tre års yrkeserfaring, helt uten studielån.
- Det virket som en veldig god deal, Fjeldstad.

I etterkant av utdanningen har han vært både i Sambandsbataljonen som systemtekniker og systemingeniør og i NOBLE før han begynte ved J3-3 IM (Information management) ved FOH i 2009.

Fjeldstad har også tjenestegjort i Afghanistan 2004-05 i NATO-opdraget ISAF (International Security Force).

- Da vi reiste til Afghanistan var det akkurat gått én måned siden første nordmann ble drept (Thomas Rødningsby journ. anm.) i Afghanistan. Da fikk jeg en veldig brå forståelse av hva det handlet om, at det var på liv og død og hvor farlig oppdraget egentlig var.

- Det var et fantastisk samhold i troppen der alle gjorde sitt ytterste for å ta vare på hverandre og gjorde det de kunne for å løse oppdraget, sier Fjeldstad om tjenesten i Afghanistan der han var i en sambandstropp i Kabul.

HJELP OG STØTTE

Nå har 42-åringen har lyst i å gi tilbake til medlemmene og Forsvaret etter at han fikk hjelp og støtte av BFO da han gikk gjennom et vanskelig samlivsbrudd i 2023. Det gjorde en tung tid litt lettere å håndtere, sier tobarnsfaren som bor i Bodø med en datter på 12 år og en sønn på 18 år.

- Uavhengig om de ansatte er medlem av BFO eller andre organisasjoner, hjelper vi. Vi skal se de ansatte under ett, og hvis det er noen som har en utfordring så bidrar vi der vi kan.

- Vi må sørge for at ansatte får lønna de skal ha, at de blir ivaretatt av sjefene sine sånn at de ikke brenner lyset i begge endene på grunn av arbeidsbelastning. Og for FOH handler det rett og slett å få tak i nok folk til å kunne utføre jobben på en god måte, sier Fjeldstad.

Nikolai André Valvik

Hovedtillitsvalgt i Luftforsvaret Nikolai André Valvik vil heller snakke med folk enn om dem.

Tekst & foto Øyvind Førland Olsen

- Jeg husker at læreren min på videregående i Florø kom en brosjyre om teknisk befalsskole. Jeg var bare 17 år, nesten en «barne-soldat» da jeg startet på utdanningen i

Forsvaret. Jeg tenkte: «Hvorfor ikke?» sier Nikolai André Valvik om valget for 11 år siden.

Valvik har blitt eldre (28 år) og langt mer erfaren siden da. Han har blant annet gjennomført utdanningen ved Sjøkrigsskolen og påtatt seg en rekke tillitsverv, også som leder av Kadettes Fellesorganisasjon (KAFO) i 2021-22, en innsats som han også mottok en ærespris for.

- Jeg har vært tillitsvalgt helt siden

barneskolen. Første gangen var fordi jeg ble pekt på. Jeg tror det handler om at jeg inngir tillit, og det tror jeg handler mye å være lyttende og forutsigbar.

- Jeg vil heller snakke med folk enn om folk, sier Valvik.

HOVEDTILLITSVALGT I LUFTFORSVARET

Valvik sier at han er ydmyk overfor å påta

Grete Sandman

- Jeg sier ikke at alt var bedre før, men vi må gjøre ting mye bedre enn det vi får til i dag, sier Grete Sandman. Hun er ny i Befalets Fellesorganisasjon.

Tekst & foto Øyvind Førland Olsen

- Mange som startet i Forsvaret samtidig som meg så for seg en livslang karriere i uniform. Det er det ikke som mange som gjør lenger, og det er alvorlig for Forsvaret

med tanke på at det tar så lang tid å utdanne og å bygge erfaring. Vi må investere i og forvalte personellet vårt vel slik at de velger å bli, sier Grete Sandman (57).

Sandman startet i Befalets Fellesorganisasjon i august i år, som sentral frikjøpt tillitsvalgt med ansvar for å følge opp modernisering og effektivisering i Forsvaret.

Hun kommer fra stillingen som personellsjef (J1) i Forsvarets personell- og verneplikssenter (FPVS) og kan vise til en lang og innholdsrik karriere i Forsvaret, som strekker seg tilbake til 1987. I tillegg har hun flere år med erfaring fra det sivile arbeidsliv, blant annet som stabssjef i kommunal sektor, daglig leder i en atfføringsbedrift og selvstendig næringsdrivende som gestaltterapeut.

At det ble Forsvaret som ble første inngang i arbeidslivet var litt tilfeldig, forteller hun.

- Jeg var helt sikker på hva jeg ikke ville skulle; forbli på Raufoss, eller jobbe innenfor helse eller skolesektor. Så likte jeg å trene og være i aktivitet, så da startet jeg på Befalsskolen for infanteriet i Sør-Norge, forteller Sandman.

FLERE ULIKE MISJONER

Senere ble utdanningen i Forsvaret fulgt opp med krigsskole, og utenlandstjeneste i flere ulike misjoner som i Afghanistan, Mali og på Golan.

- Jeg var ved Joint Visitor Bureau i Mazar e-Sharif (2015) i Afghanistan og tok imot VIPer som statsoverhoder og andre

type mennesker. Det var utrolig artig og ingen dager var like, sier Sandman.

I 2017 fortsatte utenlandstjenesten som assisterende personellsjef i FN-misjonen MINUSMA i Mali, før hun to år senere var observatør på israelsk okkupert Golan for UNTSO.

Nå håper hun å bruke erfaringene fra Forsvaret og sivil sektor til å styrke Forsvaret framover.

MÅ GJØRE DET BEDRE

- Jeg sier ikke at alt var bedre før, men vi må gjøre ting mye bedre enn det vi får til i dag - for å forvalte personellet vårt på best mulig måte slik at de ikke slutter. Vi vet mye om hvorfor folk slutter i dag; enten det handler om faglig utrygghet, for lav lønn, for dårlige pensjonsordninger og at mange føler det er vanskelig det er vanskelig å kombinere familielivet med en jobb i Forsvaret.

- BFO har støttet meg og gitt med ryggdekning gjennom min karriere i Forsvaret. Nå gleder jeg meg til å bidra til at Forsvaret blir flinkere til å beholde folk og sørge for at de blir lengre enn det vi gjør i dag, sier Sandman.

seg jobben som hovedtillitsvalgt i Luftforsvaret på vegne av BFO. Han kommer fra en stilling som seksjonsleder for teknisk avdeling i redningshelikoptertjenesten på Ørland og tidligere har Valvik blant annet jobbet som teknisk befal og formann for våpen- og tårnsystemer i Panserbataljonen. I tillegg har han vært styremedlem i YS stat og hovedstyre-medlem i BFO.

- Jeg tror ikke jeg hadde fått de mulighetene og utfordringene jeg har opplevd i Forsvaret hvis jeg hadde valgt en sivil jobb og utdanning.

- Jeg er egentlig optimistisk på vegne av Forsvaret og muligheten for å lykkes med den opptrappingen vi står overfor i langtidsplanen. Samtidig er vi nødt til å gjøre ting riktig, vi er forpliktet overfor samfunnet til å jobbe for at vi lykkes slik at Forsvaret fungerer best mulig. Da er vi nødt til å ta det steg-for-steg, sier Valvik.

MÅ HEVE KOMPETANSEN

Ifølge Valvik er det viktig å rette søkelyset på kompetansen arbeidsgiver har i å forvalte sitt personell og sine ressurser. Det trengs et solid løft i arbeidsgiverkompetansen for linjeledere på flere nivå, mener Valvik.

- Å være med på å påvirke arbeidssituasjonen til de ansatte i en tid der vi skal vokse, er veldig spennende. Samtidig har vi flere ting vi må ta tak i: Først og fremst må vi løse pensjonsspørsmålene - og sørge for opptjening av pensjon på variable tillegg og pensjonsavtale for oss med pliktig avgang. Vi må i tillegg bedre boforholdene for ansatte slik at folk ikke trenger å bo i brakkerigger.

- I tillegg må arbeidsgiverkompetansen heves, for eksempel hos linjeledere. Nå er den for dårlig, spesielt innenfor HR og virksomhetsstyring, og det fører til små brudd fra arbeidsgivers side og i verste fall direkte lovbrudd. Det har ikke vi tid til når vi skal øke Forsvarets operative evne.

LEDER
Dag Stutlien
930 67 475
dag.stutlien@bfo.no

NESTLEDER
Lars Ullensvang
907 67 282
lars.ullensvang@bfo.no

SEKRETARIATSLÉDER
Grethe Bergersen
990 96 521
grethe.bergersen@bfo.no

IT DRIFT- OG ARKIV ANSVARLIG
Kyrre Felde
970 99 880
kyrre.felde@bfo.no

MEDLEMSREGISTER
Mona Eriksen Rudberg
924 28 698
mona.rudberg@bfo.no

ØKONOMILEDER
Mona Skansen Audne
957 50 165
mona.audne@bfo.no

REDAKTØR OFFISERSBLADET
Øyvind Førland Olsen
928 40 219
oyvind.olsen@bfo.no

MARKEDSANSVARLIG
Dorte Storihe Ødegård
984 88 211
dorte.odegard@bfo.no

KOMMUNIKASJONS RÅDGIVER
Mariell Halstensen
938 04 855
mariell.halstensen@bfo.no

MEDLEMSSERVICE
Mia Nicoline Huitfeldt
959 02 014
mia.huitfeldt@bfo.no

LEDER FORHANDLINGSUTVALGET
Lars Omberg
920 91 238
lars.omberg@bfo.no

FORHANDLINGSLEDER
Ann Helén Dybwad
918 31 300
ann.dybwad@bfo.no

FORHANDLINGSLEDER
Jon Erling Johansen
924 70 604
jon.johansen@bfo.no

FORHANDLINGSL./MEDBEST.
Grete Thorsby
952 16 662
grete.thorsby@bfo.no

KOMPETANSEUTV./BFO-SKOLEN
Kjell Ivar Simensen
951 32 939
kjell.simensen@bfo.no

HTV HÆR
Rune Isvik
400 29 792
htv-haer@bfo.no

HTV SJØ
Per Ivar Haugen
934 59 898
per.haugen@bfo.no

HTV LUFT
Nikolai André Valvik
472 93 924
nikolai.valvik@bfo.no

HTV LUFT, VARA
Marius Krey
99374769
marius.krey@bfo.no

HTV HEIMEVERNET
Inge Øyen
992 22 781
inge.oyen@bfo.no

HTV FOH
Ove Fjelstad
 990 40 636
 ove.fjelstad@bfo.no

HTV HÆR, VARA
Håkon Widerøe
 924 55 769
 hakon.wideroe@bfo.no

HTV SJØ, VARA
John L Strømseng
 0540-3486/926 24 550
 john.stromseng@bfo.no

FPVS
Trond Arild Bølla
 992 15 663
 trond.bolla@bfo.no

UTLAND
 SENTRALT FRIKJØPT TILLITSVALGT
Tor Gunnar Framnes
 930 53 744
 tor.framnes@bfo.no

SENTRALT FRIKJØPT TILLITSVALGT
Tore K. Halvorsen
 489 43 315
 tore.halvorsen@bfo.no

SENTRALT FRIKJØPT TILLITSVALGT M&E
Grete Sandman
 920 48 979
 grete.sandman@bfo.no

SENTRALT FRIKJØPT TILLITSVALGT
André Christian Solhaug
 930 98 893
 andre.solhaug@bfo.no

HTV

CYFOR
Tore Knutsen
 958 65 362
 htv-cyfor@bfo.no

FST
Åsmund Hanevik
 920 69 306
 htv-fst@bfo.no

FMA
Børre Hagen
 932 80 857
 htv-fma@bfo.no

FLO
Sverre Holter
 474 52 352
 htv-flo@bfo.no

FHS
Frank Tore Laugen
 472 52 788
 htv-fhs@bfo.no

FFT
Rolf Falchenberg
 992 08 326
 htv-fft@bfo.no

FUNG FFT
Kenneth B. Henriksen
 990 93 808
 kenneth.b.henriksen@gmail.com

FSAN
Hans Erik Bergene
 932 27 168
 htv-fsan@bfo.no

FB
Vebjørn Hanssen
 404 35 973
 htv-fb@bfo.no

ETJ
 Ta kontakt på e-post htv-etj@bfo.no

FS
Ola Jonson Bakk
 htv-fs@bfo.no

FD
Egil Daltveit
 950 60 162
 egil.daltveit@fd.dep.no

NSM
Lars Jørgen Løland
 920 58 345
 lars-jorgen.loland@nsm.no

KAFO LANDSSTYRE

LEDER KAFO
Danica Fischer [LKSK]
 Tlf: 480 02 271
 E-post: kafo@bfo.no

NESTLEDER KAFO
Martin Nordvang [LKSK]
 E-post: kafo@bfo.no

SEKRETÆR KAFO
Hilde Johansen [LKSK]
 E-post: kafo@bfo.no

Kadettenes utfordringer i lys av Forsvarets utvidelse

Kadetter risikerer større belastning og flere utgifter etter forsvarsløftet. 5. april besluttet regjeringen å styrke Forsvaret med 600 milliarder kroner over de neste 12 årene, kjent som forsvarsløftet. Målet er å styrke alle forsvarsgrener med flere personer og nye kapasiteter. Selv om dette er et nødvendig tiltak, er det viktig å vurdere hvordan disse endringene påvirker organisasjonen, spesielt for kadettene. Hverdagen for mange kadetter blir nå mer utfordrende.

Kadetter ved Luftkrigsskolen som mottar behovsprøvd bostønad fikk 10. mai beskjed om at de mister retten til forlegning på skolen.

Kadetter ved krigsskolene anses som tjenestepiktige og omfattes av lover og hjemler fra fredsregulativet. I henhold til §4.1 skal «tjenestepiktige og frivillige som gjør tjeneste i Forsvaret ha fri kost, fritt kvarter og fri bekledning (...)». Imidlertid ble det fra 1. januar 2024 innført en ny bestemmelse i §3.15 som sier: «Den som mottar bostønad for egen eller leid bolig i **naturlig bområde** for tjenestestedet, har ikke krav på forlegning på tjenestestedet.»

Dette har skapt problemer for kadettene. Hvis man sa fra seg bostønad i mai for å få forlegning på skolen, måtte man fortsatt betale leie for sin eksterne bolig ut august på egen regning, grunnet en normal oppsigelsestid på tre måneder. På grunn av den korte beslutningstiden og de økonomiske konsekvensene, valgte de fleste å gi fra seg retten til forlegning på skolen.

Reiseutgiftene er også en utfordring som skolen ikke dekker. Behovsprøvd bostønad dekker bolig innenfor «**naturlig boområde**», som videre defineres som området med inntil en time reisetid med kollektivt.

Ifølge §5.6 «Når avstand mellom bopel og tjenestested er minst 2,5 km, dekkes legitimerte reiseutgifter (...). De som benytter seg av generell nattpermisjon, får ikke dekket reiseutgiftene.» Dette betyr at en stor gruppe kadetter som bor utenfor skolen, nå verken får dekket kollektivutgifter eller har tilgang til et rom på skolen.

Forsvarsløftet skal utvide Forsvaret med flere personer, og FHS øker derfor antallet kadetter hvert år. Men denne økningen skjer uten tilsvarende utvidelse i forlegningskapasiteten ved skolene.

Belastningen for kadettene under utdanning ved FHS er allerede stor. De som bor på skolen, deler små rom med en medkadett i tre år, med minimal plass og lite privatliv. De som bor utenfor skolen, risikerer å pendle i opptil en time kollektivt hver vei, uten å få dekket disse kostnadene.

KAFO mener at håndteringen av saken ved de ulike skolene har vært problematisk. Vi forstår at FHS må fatte tiltak for å frigjøre plass ved skolene, men er uenig i måten kadettene har blitt behandlet i prosessen. Saken kom brått på, det oppleves som en lite gjennomtenkt løsning, i tillegg til at skolene viser lite villighet til å

samarbeide og vise skjønn (blant annet når det gjelder reisekostnader). Slik saken er håndtert løses ikke problemet, men skaper flere.

KAFO mener endringen ikke burde hatt tilbakevirkende kraft. Altså, de kadetter som har mottatt bostønad og hatt rom på skolen fra start ikke mister tilgang på forlegning.

Kadetten har inngått en avtale med skolen, og nå endres vilkårene uten at kadetten har noe de skulle sagt i saken. Videre mener vi at man i det minste burde få **12 måneder** oppsigelsestid slik at kadetten får bedre tid til å bestemme seg for om de ønsker bostønad eller forlegning på skolen. I denne tidsperioden vil man ha bedre tid til å si opp en eventuell leiekontrakt eller selge bolig. I tillegg til bedre tid til å forberede flytting.

Til slutt mener KAFO at alle **minimum** skal ha tilgang på en seng på leir, om det så blir 4 mannsrom. Dette for å lette belastning ved øvelser eller andre obligatoriske arrangement ved skolene.

Kjernen av problemet er at militær student er i en personellkategori med mangel på tydelig regelverk om våre rettigheter. Derfor er en tydelig definert personell-kategori for kadetten en av KAFOs kjernesaker og noe vi arbeider med kontinuerlig og i tett samarbeid med studentrådet.

Problematikken rundt bostønad er en av de første merkbare konsekvensene av forsvarsløftet ved krigsskolene. Det er tydelig at det er behov for bedre løsninger for å sikre at kadettenes hverdag ikke blir unødvendig belastet i en allerede krevende utdanning.

Danica Mae Fischer
Leder kadettenes fellesorganisasjon

KILDER:

Forsvarsstaben (2024). *Fredsregulativet for Forsvaret*.

I samarbeid med

Er du og din familie riktig forsikret?

BFO Individuell dekker deg, og BFO Familie dekker deg og hjemmeboende barn. BFO Partner dekker din partner, samboer eller ektefelle.

Vil du vite mer om våre forsikringer, kontakt oss på **21 49 59 95**, eller e-post **bfo@if.no**.

BFO Individuell	BFO Familie	BFO Partner
• Ulykke • Krigsrisiko • Kritisk sykdom • Arbeidsuførhet • Dødsfall • Inkluderer 15 timer gratis advokatbistand pr. kalenderår (pr. sak) hos Norman & Co Forsikringen for deg.	• Ulykke • Krigsrisiko • Kritisk sykdom • Arbeidsuførhet • Dødsfall • Inkluderer 15 timer gratis advokatbistand pr. kalenderår (pr. sak) hos Norman & Co Forsikring for deg og hjemmeboende barn.	• Ulykke • Kritisk sykdom • Arbeidsuførhet • Dødsfall Forsikring for deg som partner/samboer/ektefelle.

KAFO for BFOs fremtid

Kadettenes fellesorganisasjon er en viktig rekrutteringsarena for BFO, både når det gjelder å rekruttere nye medlemmer og potensielle fremtidige tillitsvalgte. KAFO opplever stort engasjement blant kadettene, og kjernestyret for perioden 2024–2025 er svært takknemlige for det ivrige arbeidet som gjøres av landsstyrets medlemmer og lokalstyrer.

Under det første møtet med det nye landsstyret etter kongressen, som ble avholdt i begynnelsen av juni, definerte KAFO LS tre sentrale mål for styreperioden: kommunikasjon, synlighet og kompetanse.

For å styrke kompetansen i KAFO, satte vi som mål at alle skolene skulle gjennomføre kurs for sine tillitsvalgte. Disse kursene ble ledet av hovedtillitsvalgt (HTV) fra den aktuelle grenen, i samarbeid med en representant fra BFO sentralt.

I løpet av høsten har alle skolene gjennomført tillitsvalgtkurs for sine lokalstyrer, og noen skoler har også invitert øvrige medlemmer til å delta. Kursets formål er å øke den lokale kompetansen og skape større forståelse og engasjement rundt KAFOs arbeid.

Etter gjennomført kurs mottok deltakerne kursbevis, og lokalstyrene arrangerte sosiale aktiviteter som en avslutning på dagen.

Som leder for KAFO har jeg hatt gleden av å delta på mange av BFOs aktiviteter, i tillegg til de arrangementene vi selv organiserer i KAFO.

I starten av september deltok jeg på BFOs lederkonferanse, der jeg møtte tillitsvalgte fra hele landet. På konferansen deltok vi blant annet i en politisk workshop der vi diskuterte hvordan man kan skape og beholde engasjerte tillitsvalgte.

KAFO oppfordrer BFO til å dra nytte av det sterke engasjementet som finnes i vår organisasjon, for å sikre seg dyktige tillitsvalgte. Akkurat som Forsvarets Høgskole er en viktig rekrutteringsarena for BFO, er KAFO en verdifull kilde til fremtidige tillitsvalgte.

For at KAFO skal kunne fortsette å vokse og bidra til økt engasjement blant kadettene, er det avgjørende at BFO investerer mer i KAFOs aktiviteter. Høsten 2023 og 2024 har KAFO fremmet forslag om økt budsjett, men hittil har vi ikke fått støtte fra hovedstyret i BFO. Dette må endres for å sikre videre utvikling.

I tillegg bør BFO fortsette å prioritere synlighet på skolene gjennom hele skoleåret for å styrke tilstedeværelsen blant kadettene.

Et tett samarbeid mellom BFOs region- og lokallagsledere og KAFO ved de ulike skolene er også viktig. Dette kan blant annet innebære å opprette kontakt med kadetter i 3. året og informere dem om mulighetene som tillitsvalgte, gjerne i forbindelse med den årlige «fra kadett til ansatt»-briefen.

Danica Mae Fischer
Leder Kadettenes Fellesorganisasjon

Forsikringen for deg over 60 år

Vi lever lengre enn før, men forsikringsbehovet blir ikke mindre av den grunn. Det å være trygg på at noen alltid er der for deg, når du trenger det, blir for de fleste av oss viktigere med årene.

BFO Senior er en personforsikring spesialtilpasset deg som er over 60 år. Forsikringen hjelper ved akutt skade og med medisinsk rådgivning, og du velger selv om du vil ha sykdomsdekning inkludert.

Vil du vite mer om BFO Senior, kontakt oss på **21 49 59 95**, eller e-post **bfo@if.no**.

I samarbeid med

Pensjonsbrev 3-2024

Høringsfristen for ny pensjon for offentlig ansatte er 1. november 2024. Vi forventer at denne blir presentert for stortinget i en proposisjon på vårparten 2025. Det hevdes at den skal implementeres pr 1.1.2025 og iverksettes 1.1.2026. Særregler for de med pliktig avgang er fastsatt til 1. oktober og denne ventes også å bli presentert i samme proposisjon. I særreglene for Forsvaret behandles hva som bør gjøres dersom plikten til å fratru opprettholdes og det motsatte. Dette pensjonsbrevet vil ta for seg departementets forslag og våre vurderinger.

Grethe Bergersen

Ragnar Dahl

Av Stabssjef Grethe Bergersen og pensjonist Ragnar Dahl

I DETTE PENSJONSBREVET

I dette brevet vil vi beskrive ordningene som er vedtatt, som er på høring eller er under behandling. Vi vil i noen grad også gi våre merknader og innspill, som blir med i vårt høringssvar til YS og senere til Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Vi har i stor grad utelatt forhold som ikke er aktuelle for militært personell med særalderspensjon. Vi har i mange år brukt begrepene særalderspensjon og tjenstepensjon, nå er det innført et nytt begrep - tidligpensjon. For alle praktiske formål for militært personell betyr dette akkurat det samme.

Illustrasjonsbilde: Family Time

Grunnlaget for endringer i pensjonsordningen er omleggingen av folketrygden i 2009 til en påslagsordning hvor pensjonen opp- tjenes i en beholdning og deles på levealderstallet. Alle andre pensjonsordninger skulle tilpasse seg denne ordningen, så også pensjonsordningen i stat, fylke, kommune og privat sektor.

Grunnlaget for endringer den offentlige tjenstepensjonen er avtalen som ble inngått 3. mars 2018. Alle endringer fra denne, unntatt de med særaldersgrenser ble innarbeidet i st.prp. 87 L (2018-2019). Mye av dette ble allerede iverksatt med virkning fra 1.1 2020

I denne avtalen ble det enighet om at partene skulle se på særregler for personell med plikt til å fratru på særaldersgrensen. Som dere er kjent med ble plikten opphevet for alle, unntatt forsvaret i juli 2021. Frist for å etablere særregler for personell med plikt til å fratru skulle vært ferdig 1. juli i år, men ble utsatt til 1. oktober 2024.

Forskrift som omhandler avtalefestet pensjon er ute på høring, med høringsfrist 30. september 2024. Dette berører i liten grad våre medlemmer.

Endringer for de med særaldersgrenser ble forhandlet frem 25. august 2023 og innholdet fra denne avtalen ble innarbeidet i et høringsnotat, som p.t. er på høring - med en høringsfrist til 1. november 2024.

Dette er komplekse saker og er ikke omfattet av forhandlingsinstituttet. Det er krevende å få departementet til å gjøre endringer, da det kan virke seg som om de har låst seg på sitt forslag, men vi gir ikke opp.

Møter om særregler for Forsvaret skjer 17/9, 27/9 og 1/10 og BFO er godt representert i disse møtene gjennom vår hovedsammen- slutning og hovedorganisasjon YS.

BFO vil kort tid etter at stortinget har vedtatt ny pensjonsordning kunne tilby medlemmene beregning av særalderspensjon med en utvidet pensjonskalkulator.

Spørsmål om ordningen kan rettes til post@bfo.no

PERMISJON ETTER PERMISJONSAVTALEN SKAL MEDREGNES I TJENESTETIDEN

Vi tar med denne som informasjon, mange søker permisjon uten å helt vite hvilke regler som gjelder. Denne kan også brukes til egenkontroll av opptjeningstiden, dersom du i løpet av karrieren har hatt permisjon uten lønn. Reglene er hentet fra Statens personalhåndbok.

1. Det foretas medregning av tid **inntil tre år** ved:
  - a. Militærtjeneste, sivilforsvarstjeneste, siviltjeneste og polititjeneste
  - b. Sykdom i familien
  - c. Fravær pga streik
2. Det foretas medregning av tid **inntil fire år** ved:
  - a. Omsorgspermisjon for barn
  - b. Studiepermisjon
  - c. Ved flytting på grunn av ektefelles, registrert partners eller samboers beordringsplikt, arbeid i utenriktjenesten eller godkjent internasjonalorganisasjon etter punkt 3
  - d. Arbeid som utenlandslektor
3. Det foretas medregning av tid **inntil fem år** ved:
  - a. Arbeid for internasjonale organisasjoner i utlandet
4. Det foretas medregning av tid ved verv, og ved ansettelse i tjenestemannsorganisasjon slik:
  - a. Ved ansettelse i tjenestemannsorganisasjon inntil fire år, eller for den som er valgt, for vervets varighet
  - b. Utførelse av kommunale og fylkeskommunale verv, for vervets varighet
  - c. Utførelse av verv som domsmann/meddommer, for vervets varighet
5. Statens pensjonskasse kan etter søknad i særlige tilfeller forlenge medregningsperioden etter punkt 3. Departementet kan gi retningslinjer.
6. Departementet eller den departementet bemyndiger kan etter søknad fastsette at andre permisjoner/annet fravær enn nevnt i del I, punktene 1-4, skal regnes som pensjongivende tjenestetid

FOLKETRYGDEN ER GRUNNLAGET

Opptjeningstiden i folketrygden er 40 år. Du opptjener pensjon i en beholdning, ved at 18.1 % av all inntekt (også overtid mm.) opp til 7.1 G (kr 880 599.-) settes inn i en beholdning med ditt navn på. Du setter inn penger hvert år så lenge du jobber. Hvert år blir beholdningen regulert i samsvar med lønnsveksten i samfunnet.

Det er ikke usannsynlig at reguleringen på slutten av yrkeskarrieren blir den samme eller mer enn det du skyter inn fra lønnen. Dette fordi de fleste vil ha pluss/minus 5 millioner i beholdningen når du nærmer deg særaldersgrensen på 60 år. Jobber du lengre vil beholdningen øke mye for hvert år du jobber.

Folketrygden kan tas ut fleksibelt fra fylte 62 år med 20, 40, 50, 60, 80 og 100 % Du kan endre uttaksgraden en gang pr år. Pensjonen du tar ut vil bli levealdersjustert med delingstallet på uttakstidspunktet.

Dersom du har tatt ut folketrygden, og fortsetter i jobb, fortsetter du opptjeningen i folketrygden. Den utbetalingen du får vil bli regulert rundt 1.januar hvert år. Selve folketrygdpensjonen blir regulert pr 1.mai. Pensjon under opptjening reguleres med lønnsveksten, mens pensjon under uttak reguleres i samsvar med endring av grunnbeløpet.

Husk at dersom du tar ut denne pensjonen fleksibelt, vil du få mindre pensjon når du fyller 67 år.

Den pensjonen du har i folketrygden, skal samordnes med pensjon ved fylte 67 år (beskrives senere).

ALLE ÅR I JOBB FRAM TIL 75 ÅR SKAL GI PENSJONSOPPTJENING

Arbeidsmiljøloven sier at du kan ha pensjonsopptjening i alderen 13 til 75 år. I staten er aldersgrensen 72 år, men pensjonsmessig er fortsatt 70 år det vi legger til grunn. I Forsvaret har vi to hovedgrupper av militært ansatte; T-35 og T-60.

Alle som er tilsatt på T-35 må slutte ved fylte 35/38 år, de vil ha rett på en oppsatt pensjon. Dersom disse senere begynner i Forsvaret i en T-60 stilling, vil tidligere opptjening medregnes i tjenestetiden.

Det er kun T-60 som gir rett på særalderspensjon (tidligpensjon).

BFO mener at T-35 må sikres bedre ordninger enn de har i dag. Ordningen ble innført ved en feil, men Forsvaret ønsker hverken å rette opp feilen eller sikre disse en akseptabel pensjonsordning. Vi vil fremme krav om at disse gis opptjening i AFP-ordningen, dvs de får 4.21 % i påslag til tjenstepensjon. Alternativt er betinget tjenstepensjon.

TID I STILLING

Med tid i stilling med særaldersgrense menes samlet tid hos forskjellige arbeidsgivere, uavhengig av om det er i en 60, 63 eller stilling med 65 års aldersgrense.

Det kreves en stillingsandel på minst 20 % i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid.

Kravet for å få full pensjon er 30 års opptjeningsstid, for de som er født i 1963-69 og 30 år i særaldersstilling for de som er født i 1970 og senere.

Har du hatt flere stillinger samtidig med forskjellig stillingsprosent og i stilling med forskjellig særaldersgrense, legges stillingene sammen (ingen betydning om det er i en stilling med særaldersgrense 60 eller 63, dette er kun viktig på avgangstidspunktet).

BFO mener at man som en overgangsordning må legge til grunn tid i medlemspliktig stilling. Et krav om 30 år i en særaldersstilling vil være direkte kontraproduktivt, da vi ikke kan rekruttere personell inn til Forsvaret, uten at de risikerer å måtte slutte uten å få pensjon før fylte 62 år.

Dette oppstår dersom de rekrutteres inn i Forsvaret etter at de har fylt 50 år. Da har de ikke rett på tidligpensjon og vil heller ikke få særalderspåslag.

Tilsvarende vil personell som kanskje i framtiden har hatt 20 år som sivil i Forsvaret/offentlig sektor og som rekrutteres inn som 40-åring. Hen vil få en oppsatt pensjon fra den sivile stillingen som utbetales tidligst ved fylte 62 år. Fra tiden som militær i Forsvaret vil han få 20/30 ved avgang på særaldersgrensen. Ingen vil ta seg jobb i Forsvaret med så usikre pensjonsordninger.

BFO mener at en opptjeningsstid må basere seg på en medlemspliktig stilling, uten en slik ordning har ikke staten lengre noen helhetlig pensjonsordning. Kort sagt vil dette ekskludere svært mange fra å ta seg jobb i Forsvaret eller i andre stillinger med særaldersgrensen.

NORMERT ALDERSGRENSE OG BORTFALL AV 85-ÅRSREGELEN

Ifm evalueringen av folketrygden, fant man ut at man lever 1 år lengre pr 10-ende år enn man trodde i 2010. Istedenfor å endre levealderstallene, ble man enige om at alle årstall/måneder forholder seg til at man for hvert 10 år, må jobbe 8 måneder lengre, men man sier nå at de som er født i 1974 må jobbe til de er 68, de som er født 10 år etterpå må jobbe til 69 og de som er født i 1994 må jobbe til de er 70 år. Ordningen iverksettes pr 1.1. 2026.

Alle årstall og beskrivelser om når man kan ta ut pensjon, endres tilsvarende. Dette vil si endringer i særaldersgrenser, fleksibel alderspensjon (62 år), alderspensjon (67 år) osv.

85-årsregelen foreslås faset med virkning fra 1970-kullet. De som er født i januar 1970, kan gå av 3 år før særaldersgrensen, dersom alder og tjenestetid er 85 år eller mer. De som er født i februar 1970 kan gå av 2 år og 11 mnd før særaldersgrensen osv. helt til de som er født i desember 1972, de kan gå av 1 mnd før særaldersgrensen.

PENSJONSGRUNNLAG

Iht Prp. 87 L (2018-2019), jf. Lov om SPK § 15: Har en arbeidstaker tidligere hatt høyere pensjonsgrunnlag enn på pensjoneringstidspunktet og dette ikke skyldes en alminnelig lønnsregulering, skal det høyere grunnlag gjelde for tiden før grunnlaget gikk ned og resten av tiden regnes av grunnlaget ved pensjoneringen. Departementet kan fastsette vilkårene for at et midlertidig høyere pensjonsgrunnlag skal få virkning for pensjonsberegningen.

I prp. 87 L står det også at nedgang i lønn innarbeides i oppsatt pensjon. Dette har skapt en usikkerhet på hva som er pensjonsgrunnlaget for de som er født i 1963 og senere.

Iht faglig grunnlag for å vurdere særregler for de med pliktig fratreden, ble pensjonsgrunnlaget med ref. til lov om SPK § 15 bekreftet og uklarhet i dokumentet vil bli rettet opp i senere versjoner. Kort sagt betyr dette at personell født i 1963 og senere får medregnet INTOPs i pensjonsgrunnlaget.

ALLE FØDT FRA 1963 VIL FÅ 66 % AV PENSJONSGRUNNLAGET FREM TIL FYLTE 67 ÅR

I henhold til pensjonsavtalen fra 25. august 2023 har partene blitt enige om: De som er født i 1963-1969 er på en såkalt sikringsordning. Dvs de går av på den gamle ordningen (bruttoordningen). De får 66 % av pensjonsgrunnlaget, inkludert tidligere nedgang i lønn medregnet (gullpensjon), når de går av på 57/60 år. Denne tidligpensjonen har de frem til fylte 67 år.

De som er født i 1970 og senere vil også få 66 % av pensjonsgrunnlaget i tidligpensjon frem til fylte 67 år.

Ved fylte 67 år vil pensjonene bli samordnet, ved at oppsatt pensjon fra 2019 samordnes med opptjent beholdning i folketrygden ved fylte 67 år. Opptjening av pensjon fra 1.1.2020 skal ikke samordnes.

PÅSLAGSORDNINGEN

Påslagspensjon skal tjenes opp med en grunnsats på 5,7 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 7.1 G (kr 880 599.-) og en sats på 23.8 prosent fra 7,1-12 G (kr 1 488 336.-). Det gis pensjonsopptjening fram til og med måneden medlemmet fyller 75 år. Tjenestetid i påslagsmodellen fastsettes i år med en desimal. Alle som har samlet ett år i Forsvaret får en oppsatt rett til påslagspensjon.

Den enkelte arbeidstakers pensjonsopptjening, i påslagsordningen fra 1.1.2020, akkumuleres i beholdninger. Disse reguleres hvert år 1.mai på samme måte som for folketrygden.

Påslagsordningen kan tas ut fleksibel fra fylte 62 år, og denne kan kombineres med annen inntekt uten avkortning av påslagspensjonen. Dette gjelder ikke de som har særaldersgrense, da de får 66 % av pensjonsgrunnlaget som tidligpensjon ved avgang på særalders-grensen og frem til fylte 67 år.

BFO mener innretningen med påslagsordningen vil gi en for dårlig pensjon for de som er født på 80-90-tallet. BFO mener partene må finne overgangsordninger slik at alle årskull behandles likt. Regjeringen bør ikke bevisst pålegge oss en pensjonsordning det ikke går an å leve av for ungdommen.

OPPSATT PENSJON

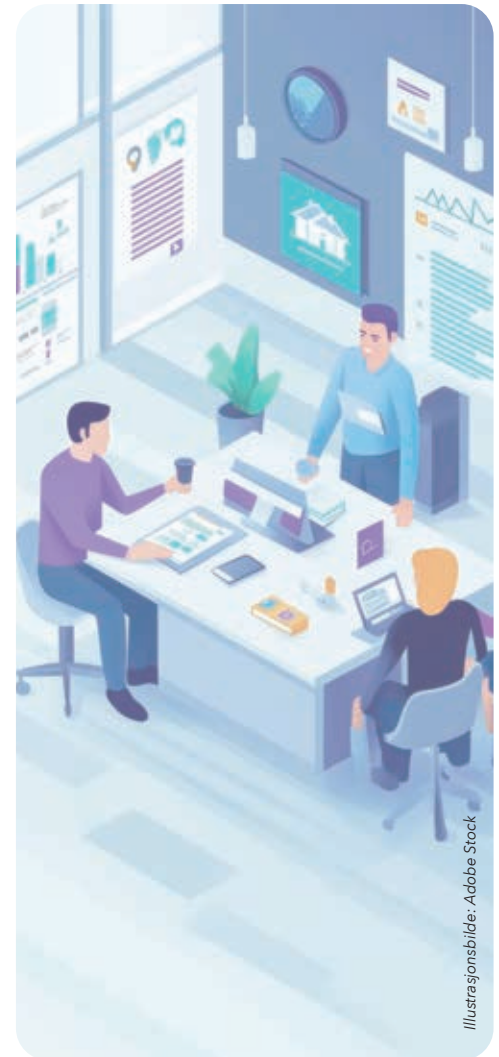
Pensjonen opptjent før 2020 omgjøres til en oppsatt pensjon for alle født i 1963 og senere. Oppsatt pensjon reguleres hvert år pr 1. mai i samsvar med lønnsveksten.

I oppsatt pensjon inngår nedgang i lønn, men det er avklart at dette grunnlaget inngår i pensjonsgrunnlaget for de som er født i 1963-69.

Enn så lenge gjelder ikke denne ordningen for de som er født i 1970 og senere, men Arbeids- og inkluderingsdepartementet hevder at dette også skal gjelde denne gruppen. Da må i så fall lov om statens pensjonskasse § 15 og kapittel 5a § 26 h endres.

BFO mener nedgang i lønn inngår i oppsatt pensjon før 2020, jf. prp. 87 L (2018-2019), men legges inn i pensjonsgrunnlaget ved avgang for særaldersgrensen i samsvar med lov om statens pensjonskasse § 15, jf. kap. 5a § 26h.

AID har bekreftet at gullpensjon inngår i pensjonsgrunnlaget i møte mellom partene, men vi vil gjerne se det skriftlig før vi kan si at en vedtatt lov ikke gjelder/blir endret.

Illustrasjonsbilde: Adobe Stock

TIDLIGPENSJON

Tidligpensjon utbetales når man har fratrådt stillingen for aldersgrensen, evt ved bruk av 85-års regelen (denne utfases for de som er født i februar 1970 og senere. (reduseres med en mnd pr mnd frem til de som er født i desember 1972 - de kan gå av 1 måned før særaldersgrensen på 60 år). Tidligpensjon løper frem til fylte 67 år.

En tidligpensjonsordning fortsetter for de som er født i 1963-69. Full opptjening ved 30 års opptjening. Disse følger tidligere ordning og får avkortning av pensjon ved videre stilling i medlemspliktig stilling. De får ikke avkortning av tidligpensjon ved lønnet arbeid i privat sektor.

For de som er født i 1970 eller senere er opptjeningstiden 30 år i en særaldersstilling og hvor man har tjenestegjort minst 10 av de siste 15 år i en særaldersstilling før fratreden for aldersgrensen. Tidligpensjon utgjør 66 % av pensjonsgrunnlaget og avkortes med 66 % for inntekt over 1 G uavhengig om dette er i privat eller offentlig sektor.

- Tidligpensjon kan kombineres med alderspensjon fra folketrygden og ordinær alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen så lenge summen ikke overstiger 100 %
- Tidligpensjon kan ikke kombineres med særalderspåslag eller AFP
- Det er ikke mulig å motta full tidligpensjon i kombinasjon med en ugradert uføreytelse

BFO mener fribeløpet må økes for de med pliktig fratreden ved særaldersgrensen. I dag gjelder dette kun Forsvaret. Dette personellet vil bli pensjonstapere ifh til de som kan fortsette å jobbe til 70 år. Dette kan gjøres på forskjellige måter:

- a. Utsette ordningen i 10 år
- b. Øke fribeløpet opp mot 4 G
- c. Etablere en ordning hvor fribeløpet første år er 10 G og deretter reduseres med en G ned til eks 2-4 G
- d. Særalderspåslaget utbetales for denne gruppen ved fylte 62 år, dette til tross for at det i høringsnotatet for tidligpensjon sier at dette ikke er mulig.

FRIBELØP EN ORDNING BASERT PÅ ØKONOMI OG MISUNNELSE

Det er vedtatt at fribeløpet for de som er født i 1970 og senere i tidligpensjonsordningen skal være 1 G. Det er krevende å forstå departementets argumentasjon som er at ved et høyere fribeløp vil det være flere som slutter og kompetansen kan ikke nyttiggjøres i virksomheten. BFO mener bestemt at å rullere kompetanse i samfunnet er både hensikts- og samfunnsmessig nyttig.

Det burde vært et mål for regjeringen at flest mulig, sto lengst mulig i arbeid. De som er i en særaldersgrense stillinger slutter nødvendigvis ikke fordi de må, men fordi arbeidssituasjonen er krevende. I Forsvaret jobber man i snitt 1.7 årsverk gjennom karrieren. Mye av årsaken til dette er unntaksavtalen og Forsvarets spesielle treningsmønster, som grunnlag for å være klar når det trengs og ivareta beredskap og sikkerhet av landet.

Dersom du har kr 500 000 i lønn i Forsvaret, går av med tidligpensjon og du vil få kr 330 000.- i tidligpensjon. Dersom du tar deg jobb og får en inntekt på kr 400 000.- vil du når regnskapet gjøres opp sitte igjen med kr 547 858.- Hadde fribeløpet vært 3 G, ville vedkommende sitte igjen med kr 711 576.-

Departementet ser det som en utgift å øke fribeløpet, uten hensyntagen til at vedkommende betaler skatt og folketrygd, bidrar mer inn i det samfunnsøkonomiske hjulet. Vår klare anbefaling er ikke ta deg jobb på disse betingelsene. Du kan ta deg en jobb på pensjonistvilkår til kr 245.- pr time uten at dette påvirker pensjonen din. Med 160 timer i måneden i 11 måneder vil du ha 431 200.- pluss 330 000.- i pensjon, altså mer i inntekt enn selv om regjeringen hadde økt fribeløpet til 3 G.

SÆRALDERSPÅSLAG

Særalderspåslaget er en ny kompensasjon som gis ansatte med særaldersgrense for å sikre at deres pensjon ikke blir vesentlig lavere enn for dem med vanlig aldersgrense. Du må ha fratrudd en medlemspliktig stilling for å ha rett på særalderspåslag.

Særalderspåslag kan kombineres med alderspensjon fra folketrygden, ordinær alderspensjon fra offentlig tjenstepensjon, AFP og betinget tjenstepensjon for de gruppene dette gjelder (ikke de med særaldersgrense, da disse får utbetalt særalderspåslaget når tidligpensjon opphører - ved fylte 67 år.

Ved mottak av uførepensjon etter aldersgrensen, kan det gis særalderspåslag for de som ellers kvalifiseres, dog ikke mer enn at summen ikke overstiger 100 %

Forutsetningen for å få fullt særalderspåslag er at du har minimum 30 år i særaldersstilling (uavhengig om du har tjenestetid i forskjellige særaldersstillinger, med forskjellig særaldersgrense og i forskjellige virksomheter) og har jobbet minst 10 av de siste 15 år i en særaldersstilling ved avgang for aldersgrensen eller fratrudd ved fylte 67 år. Kortere tid enn 30 år i særaldersstilling gir en forholdsvis avkortning av særalderspåslaget.

For de med særaldersgrense 60 år er særalderspåslaget 7.7 % av pensjonsgrunnlaget ved avgang som opptjenes i en beholdning som kommer til utbetaling ved fylte 67 år, eller når tidligpensjon opphører. Særalderspåslaget er en livsvarig ytelse som ikke levealderjusteres. Ytelsen blir ikke redusert ved inntekt for aldersklassene 1963-1969.

For de som er født i 1970 eller senere blir særalderspåslaget redusert dersom du har inntekt ved siden av tidligpensjon, 5 år etter avgang på særaldersgrensen.

Dersom du ikke tar ut tidligpensjon (fortsetter i Forsvaret) blir påslaget redusert med 1/36 del pr mnd i 3 år.

Dersom du jobber i privat sektor blir særalderspåslaget redusert med inntekt over 1 G, delt på 3 ganger pensjonsgrunnlaget.

For de med særaldersgrense 63 år er påslaget 6.5 % og de med særaldersgrense 65 år 5.8 %.

Dersom du i karrieren har tjeneste i stillinger med forskjellig særaldersgrense, blir særalderspåslaget beregnet forholdsvis for den tiden du har i hver den enkelte stilling med den prosentatsen særaldersgrensen gir.

De som har rett på særalderspåslag, før Stortinget har vedtatt ordningen som iverksettes fra 1.1.2026, vil få dette etterbetalt.

BFO mener vi må ha en overgangsordning som sikrer at de som startet i Forsvaret med utgangspunkt i dagens regler, ikke blir tapere fordi man iverksetter regler nærmest over natta.

BETINGET TJENESTEPENSJON

Medlemmer som ikke har rett til privat eller offentlig avtalefestet pensjon (AFP), gis betinget tjenstepensjon som et tillegg til alderspensjonen. Betinget tjenstepensjon tjenes opp fra 1. januar 2020 med 3.0 % av pensjonsgrunnlaget opp til 7.1 ganger folketrygdens grunnbeløp. Det er gjeldende G-beløp som legges til grunn og opptjeningen skjer frem til og med måneden medlemmet fyller 62 år. Betinget tjenstepensjon utbetales fra fylte 62 år og det forutsetter uttak av pensjon fra folketrygden.

BFO vil foreslå at T-35 innlemmes i AFP-ordningen. Alternativet for denne gruppen er at betinget tjenstepensjon gjøres gjeldende for T-35 for all opptjening etter 1.1.2020 i den tiden de er i Forsvaret. Fortsetter de i offentlig sektor, vil de gå inn på ordningene automatisk gitt at de tilfredsstiller kvalifikasjonskravene.

2011-TILLEGG FOR DE SOM HAR RETT TIL OPPSATT PENSJON FØR 2020

Medlem født i årene 1963–1967, som har opptjening før 2011 som gir rett til oppsatt alderspensjon før 2020, gis et tillegg til alderspensjonen. Fullt tillegg utgjør 1,5 prosent av pensjons grunnlaget for den oppsatte alderspensjonen. Til legget beregnes forholdsmessig dersom tjeneste tiden før 2011 er kortere enn 30 år.

1963-kullet får 100 prosent av tillegget, 1964-kullet får 80 prosent, 1965-kullet får 60 prosent, 1966-kullet får 40 prosent, og 1967-kullet får 20 prosent av tillegget.

Tillegget kommer til utbetaling ved uttak av oppsatt alderspensjon, for militært personell ved fylte 67 år, for de som har sluttet før aldersgrensen ved fylte 62 år.

Tillegget kan kombineres med arbeidsinntekt uten at tillegget blir avkortet.

OVERGANGSTILLEGG FOR DE SOM ER FØDT I 1963-1970

Medlem født i årene 1963–1970 som fratrer medlemspliktig stilling helt i perioden mellom fylte 62 og 67 år, og som har minst 15 års samlet tjenestetid, gis et overgangstillegg fra og med måneden etter den måneden medlemmet fratrer.

Tillegget opphører ved gjeninntreden i medlemspliktig stilling. Tillegget opphører senest måneden etter at medlemmet fyller 67 år.

Fullt overgangstillegg er 0,15 ganger folke trygdens grunnbeløp og ytes til medlem født i 1963. 1964-kullet får 87,5 prosent av overgangstillegget som 1963-kullet får, 1965-kullet får 75 prosent osv. til 1970-kullet som får 12,5 prosent av tillegget.

Tillegget skal ikke levealdersjusteres. Det avkortes ikke mot arbeidsinntekt fra stilling som ikke er medlemspliktig. Tillegget kan ikke tas ut gradert.

SAMORDNING AV PENSJONER

Ved fylte 67 år skal pensjonen samordnes. For de som er født før 1963 gjøres dette som en kombinasjon av gammel og ny ordning. (omtales ikke her).

De som er født i 1963 og senere får sin oppsatte pensjon fra 2019 samordnet ved at 2 % av pensjonsbeholdningen i folketrygden holdes utenom samordningen (utgjør mest for de med høy inntekt) i tillegg utbetales et kronebeløp på 2.5 G (kr 310 070.-) som et tillegg etter samordningen (denne ordningen løfter pensjonsnivået mest for de med lav inntekt).

Hensikten med samordningen er kort og godt at man skal sikre at ingen får for mye i pensjon, men samtidig at alle får noe i tjenestepensjon.

De som begynte i Forsvaret som 20-åring etter 1.1. 2020 vil ikke ha oppsatt pensjon og vil heller ikke få en samordnet pensjon når de blir 67 år, da all pensjon er opptjent i beholdninger og blir kun levealdersjustert (ikke særalderspåslag/overgangstillegget).

LEVEALDERSJUSTERING AV PENSJON

Får å få en bærekraftig pensjonsordning har man innført en ordning hvor pensjonen fordeles på antatt år igjen å leve. For de som er født i 1963 og senere kalles dette tallet for delingstall.

Ny pensjonsopptjening skjer i beholdninger og disse beholdningene deles med levealderstallet ved uttak. De ordningene som ikke utsettes for levealdersjustering er overgangstillegg og særalderspåslag.

All annen pensjon blir levealdersjustert med delingstallet på uttakstidspunktet. Prognoser for delingstall for årskullene 1964–1972. Publisert 21. juni 2024

Uttaksalder: År	Årskull: Mnd.	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972
62	0	20.32	20.41	20.51	20.58	20.65	20.73	20.79	20.88	21.02
62	1	20.25	20.35	20.44	20.51	20.58	20.66	20.72	20.81	20.95
62	2	20.19	20.28	20.37	20.45	20.52	20.59	20.66	20.74	20.88

Tabellen viser at en som er født i februar 1964 har 20,25 år igjen å leve, han som er født i 1972 har 20,95 år igjen. Disse tallene benyttes til å regulere pensjonen.

Normert aldersgrense brukes tilsvarende for å øke uttakstidspunktet i samsvar med at vi lever ca. 1 år lengre for hvert tiende år regnet fra 1964-kullet.

OPPHØR AV PENSJON VED DØDSFALL

Opphør av pensjon ved dødsfall skjer ved utgangen av måneden etter måneden medlemmet døde. Pensjon, løper ytterligere en måned dersom avdøde etterlater seg ektefelle.

Dersom et medlem dør uten at pensjon er begynt å løpe, og medlemmet ved dødsfallet heller ikke hadde midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, skal det, dersom medlemmet etterlater seg ektefelle, utbetales et beløp svarende til en måneds pensjon.

Det er egne regler om dette og etterlattepensjon.

OPPSUMMERING

BFO mener ny pensjonsordning gir en dårligere pensjon, desto yngre du er. Uansett vil pensjon i en offentlig tjenstepensjonsordning gi mer uttelling enn du vil få i en privat ordning.

Vi mener det er grunnlag for å etablere overgangsordninger som sikrer at de som går av med pensjon får nærmest lik pensjon, med samme pensjonsgrunnlag - uavhengig av alder. Vi mener videre at personell tilsatt på T-35 ordningen er en gruppe som faller mellom to stoler og ordninger som sikrer disse må innføres.

Fribeløpet på 1 G er for lite for personell med pliktig avgang på særaldersgrensen, dersom disse skal sikres samme pensjonsnivå som de som jobber til fylte 70 år.

Opptjening med et krav om opptjening i særaldersstilling vil hindre rekruttering og bidra til at flere velger bort stillinger i Forsvaret.

Særalderspåslaget er en positiv ordning, som sikrer de med 30 års opptjening i særaldersstilling et pensjonsnivå i nærheten av de som kan jobbe til de 70 år. Men kravet om 30 år i særaldersstilling vil virke negativt på rekrutteringen - en slik regel tvinger folk til å jobbe i særaldersstilling, skal man få en akseptabel pensjon.

De som er født i 1963-69 vil få opptjening i folketrygden, de får opptjening i tidligpensjon, noen får 2011-tillegget og alle får overgangstillegget, i tillegg til særalderspåslaget som er et livsvarig tillegg og blir ikke levealdersjustert.

Illustrasjonsbilde: Army Picca/Adobe stock

De som er født i 1970 og senere får opptjening i folketrygden, i tidligpensjon og særalderspåslag, men her er det kvalifikasjonsregler mht 30 år i særaldersstilling, 10 av de siste 15 år før avgang. Både tidligpensjon (med en gang) og særalderspåslag (etter 5 år) blir redusert ved inntekt over 1 G (se detaljer i beskrivelsen over).

De som slutter før særaldersgrensen vil få en oppsatt pensjon av påslagpensjon, samt en oppsatt betinget pensjon.

Fasiten får vi når Stortinget har vedtatt ordningen. Da vil vi beskrive ordningen gjennom tall og plansjer.

**VI ØNSKER ALLE EN RIKTIG FIN HØST,
HAR DERE INNSPILL TIL OVENSTÅENDE
SEND DET TIL POST@BFO.NO**

OPTIMAL BESKYTTELSE

MOBILT FELTKONTOR

MOBILT MEDISINSKAP

UTSTYRSKASSER FRA PELI™

- Vannette, uknuselige og støtdempende utstyrskasser
- Skreddersydde transportkasser laget på spesialmål
- Kasseinnredning tilpasset ditt behov, produsert i våre lokaler
- Spesialmodeller utviklet for forsvaret
- Ekstrem kvalitet – laget for de tøffeste forhold!
- Over 40 års erfaring

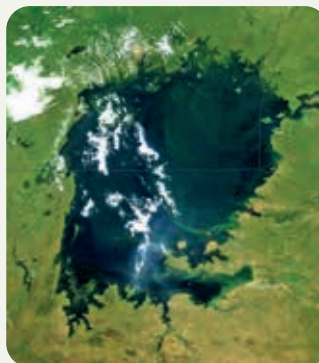
QUIZ-REKRUTT: (LETT)

- 1: Hva het den norske dagligvarekjeden som ble etablert i 1977, og som opphørte å eksistere i 2016?
- 2: Hvem spilte Hermione Granger i Harry Potter-filmene?
- 3: Hvor mange omganger har en basketballkamp?
- 4: Hvordan lyder det klassiske slagordet til oppvaskmiddelet Zalo?
- 5: Er det mer eller mindre enn 50% rødt i det norske flagget?

QUIZ-MAJOR: (MIDDELS)

- 1: Hva heter Afrikas største innsjø?
- 2: Hvilken bilprodusent har slagordet «simply clever»?
- 3: Hvilken leke ble funnet opp av amerikanske Ruth Handler i 1959?
- 4: Hva heter Nord-Norges største avis?
- 5: Hva slags dyr er en barrakuda?

QUIZ-GENERAL: (VANSKELIG)

- 1: Til hvilken tysker valgte Knut Hamsun å gi sin nobelprismedalje i 1943?
- 2: Hva er det norske navnet på sykdommen som heter smallpox på engelsk?
- 3: Hvilken kjent person skjuler seg bak anagrammet «Mayor dragons»?
- 4: Bor det flest mennesker i Nord- eller Sør-Amerika?
- 5: Hvor mange grader fahrenheit tilsvarer null grader i celsius?

OFFISERSQUIZ

Perfekt for samhold og moro, enten på vakt, i kasernen eller hjemme.

Offisersbladet og Quizgutta presenterer stolt et nytt fast punkt i bladet.

Vi introduserer «Quiz-rekrutt», «Quiz-major», og «Quiz-general» for å speile ulike ferdighetsnivåer.

Ansvarlige Quizmastere:

Alexander Kruse Berg og Magnus Rebbestad.

Kontakt:

hei@quizgutta.no.
www.quizgutta.no.

Bli med på utfordringen!

Følg Quizgutta på:

 facebook.com/quizgutta

 x.com/quizgutta

 instagram.com/quizgutta

 Quizgutta

BILDEQUIZ

1: Hvilket lands flagg?

2: Omriss av hvilket land?

3: Hvilken gruppe?

4: Hvilken film?

5: Tilhører hvilket parti?

ALLMENNKUNNSKAP

1: Hva heter superhelten som i det sivile liv heter Bruce Banner?

2: Hva slags små dyr sprer hudsykdommen skabb?

3: Hva er håret til den greske legendesykkelsen Medusa laget av?

4: Hva heter den sørligste regionen i Fastlands-Portugal?

5: Hva slags valuta brukes i Liechtenstein?

SPORT

1: Hva heter de tre Grand tour-sykkelrittene?

2: Hva kalles lagkapteinen på et curling-lag?

3: Hvilken sport hører Stanley Cup til?

4: I hvilket land ble de første moderne olympiske lekene holdt?

5: Hva er den høyeste poengsummen du kan få i bowling?

FASIT:

Fastit Quiz-rekrutt (LETT):
1: RIMI
2: Emma Watson
3: 4
4: En dråpe er nok
5: Mer (61%)

Fastit Quiz-majors (MIDDELS):
1: Victoriasjøen
2: Skoda
3: Barbie
4: Nordlys
5: En fisk

Fastit Quiz-general (VANSKELEG):
1: Joseph Goebbels
2: Kopper
3: Gordon Ramsay
4: Nord-Amerika
5: 32 grader fahrenheit

Fastit Bildequiz:
1: Malaysia
2: Slovenia
3: Oasis
4: Mad Max
5: Venstre

Fastit Allmennkunnskap:
1: Hulken
2: Midd
3: Slangar
4: Algarve
5: Sveitsisk Franc

Fastit Sport:
1: Tour de France, Giro d'Italia, Vuelta a Espana
2: Skip
3: Ishockey
4: Hellas
5: 300

Dagens og fremtidens luftforsvar

*F35 pilot inspiserer AIM 9X missilet under Iceland Air Policing.
Foto Ole Andreas Vekve/Forsvaret.*

Sjef Luftforsvaret: – Luftvern er noe vi aldri kan få nok av

Generalmajor Øivind Gunnerud har fått ansvaret for å løse aktuelle utfordringer, fortsette styrkingen og videre oppbygging av Luftforsvaret.

Av Einar Holst Clausen/frilansjournalist

9. august 2024 fikk Luftforsvaret ny sjef, generalmajor Øivind Gunnerud.

Offisersbladet fikk et eksklusivt møte med både ny sjef Luftforsvaret og sjef luftkapasiteter/FMA brigader Jarle Bugge Nergård, på Kjeller base i september.

Gunnerud er utdannet flyger, og har både operativ, stab-, og ledererfaring. Han har sittet bak spakene både i F-5, F-16 og F-35.

Han har blant annet hatt stillinger som skvadronsjef, taktikkoffiser, fagsjef kampfly i Luftforsvaret, samt jobbet med strategisk langtidspanlegging i Forsvarsdepartementet.

Han har fra 2022 vært stabssjef i Luftforsvarsstaben/nestkommanderende i Luftforsvaret. Videre har han internasjonal erfaring fra F-16 detasjementet i Kirgisistan i 2003, som utvekslingsoffiser i USA, fra Libya-operasjonen i 2011 og som detasjementsjef i ISAF i Afghanistan i 2012.

Gunnerud er krigsskoleutdannet, og har gjennomført Forsvarets stabsskole, samt sjefskurset ved Forsvarets høgskole.

Brigader Jarle Bugge Nergård har vært sjef Luftkapasiteter/FMA siden 2022, etter å ha vært sjef for kampflyprogrammet/FMA. Han er også utdannet flyger, med bred tjenestebakgrunn. Nergård er også krigsskoleutdannet, og har gjennomført Forsvarets stabsskole og Air War College i USA.

Generalmajor Gunnerud - Hvilke prioriteringer har du som ny sjef Luftforsvaret?

– Jeg vil fokusere på tre ting; mennesker,

beredskap og utvikling. Vi skal fortsette styrkingen av Luftforsvaret gjennom god ledelse og kompetanseutvikling hos folka våre. Vi skal være godt forberedt og klare til å håndtere både kriser og forsvare landet vårt. Beredskap handler først og fremst om planverk og kultur.

Sist, men ikke minst skal vi fortsette å utvikle oss. Det innebærer flere dimensjoner. Blant annet økt integrering med allierte, mer kreativ problemløsning, samt en systematisk og effektiv innføring av ny teknologi.

Generalmajor Gunnerud - Hva er dagens status i forhold til operativitet, materiell og personell?

– Status i dag er mye bedre enn det har vært på mange år, og grunnen til det er todelt. Vi har fått skiftet ut mange av våre hovedsystemer, og Forsvarsmateriell har blant andre anskaffet materiellet som nå er satt i drift. Eldre systemer er faset ut. Det nye materiellet ikke bare erstattet, men det gir oss betydelig økt kapasitet.

Når det gjelder mottak og innfasing av F-35, er det imponerende at vi på tross av en pandemi, har klart å opprettholde leveransen og innfasingen av F-35. Noen senvirkninger har påvirket de siste leveransene, men de første kom på dato. Det viser seg imidlertid at ny teknologi ikke nødvendigvis ikke trenger færre mennesker, men faktisk flere.

Dessuten har behovet for økt sikkerhet blitt større enn vi antok. Når det gjelder personellsituasjonen, så tar det tid å rekruttere og utdanne. Vi har en utfordring i forhold til enkelte kategorier, eksempel teknikere. Av den grunn har vi inngått avtaler med sivil industri, allierte og andre partnere, for å avhjelpe denne situasjonen.

Vårt mål fremover er helt klart å rekruttere og utdanne mer personell.

Brigader Nergård - Er alle våre F-16 fly er solgt/gitt bort?

– Nei, det er de ikke. Noen F-16 er i drift i Danmark for å utdanne ukrainske jagerflygere, så F-16 som var utfaset, er nå i samarbeid med forsvarsindustrien midlertidig faset inn igjen. Så har vi ikke levert alle F-16 som er solgt til Romania enda. Det pågår en stadig klargjøring av de siste F-16 flyene i denne leveransen.

Brigader Nergård - Hva med våre utfasede maritime overvåkingsfly P-3N Orion?

FMA brigader Jarle Bugge Nergård og Luftforsvarets nye sjef, og generalmajor Øivind Gunnerud. Foto Einar Holst Clausen.

Sjef Luftforsvaret generalmajor Gunnerud inspiserer NASAMS øvelsen Nidaros Shield. Foto Forsvaret.

- De vil bli solgt. Argentina er en interessant for å kjøpe disse.

Brigader Nergård - SeaHawk til Kystvakta, men hva med Marinens helikopterbærende fartøy?

- Slik prosjektet er satt sammen nå, med det som er finansiert i prosjektet, skal seks SeaHawk til Kystvakta. Det er et vekstpotensiale i dette helikopteret, som gjør at det også kan være aktuelt for Marinen, eksempelvis ubåtjakt. Det krever imidlertid oppgraderinger. SeaHawk til Marinen ligger ikke i prosjektet nå.

Generalmajor Gunnerud - Våre 18 aldrende Bell 412 helikoptre fra 80-tallet, støtter Hæren og Spesialstyrkene. De har gjennomgått flere oppdateringer de senere årene, men hvordan ser fremtiden ut for dem?

- Ny Langtidsplan indikerer flere helikopteranskaffelser. Både som erstatning for Bell 412 i støtte til Spesialstyrkene, nytt helikopter til landstyrkene, og som nevnt helikopter til Kystvakta og senere eventuelt til Marinen. I mellomtiden oppgraderer vi nå våre Bell 412 helikoptre.

Brigader Nergård - Hva med oppgraderingen av våre Bell 412 helikoptre?

- Vi er nå i gang med oppgraderinga av Bell 412 i samarbeid med industrien. Så langt går dette i henhold til plan. Kontrakten om oppgradering er nå inngått mellom Forsvars-

materiell og Kongsberg Aviation Maintenance Services (KAMS). Denne bygger på en eksisterende strategisk rammeavtale.

Oppgraderingene planlegges gjennomført i to faser og skal dekke krav gitt av sivile og militære luftfartsmyndigheter for operasjoner i henholdsvis sivilt og militært luftrom, samt bidra til å øke tilgjengeligheten på Bell 412. Første fase, som det nå er inngått avtale om, tar primært for seg sivile kommunikasjons- og navigasjonsløsninger.

Fase to vil ivareta militære kommunikasjonsløsninger. For første fase planlegges de to første oppgraderte helikoptrene levert før sommeren 2025. De påfølgende oppgraderingene vil i størst mulig grad skje når helikoptrene er inne til planlagt vedlikehold, for å sikre best mulig operativ tilgjengelighet.

Generalmajor Gunnerud - Hvordan går driften av våre nye redningshelikoptre?

- Våre nye redningshelikoptre (AWR 101) leverer svært bra. Denne leveransen var på mange måter en prøvekanin med tanke på et nytt kvalitetsregime rundt det, på materiell-drift og vedlikehold. Den første oktober tar vi over beredskapen på Florø, som den siste basen. Det som er spesielt bra med vårt nye redningshelikopter er allværskapasiteten, i tillegg til meget lang rekkevidde.

Generalmajor Gunnerud - Behovet for luftvern rundt våre baser og sentrale befolkningsstrøk er særdeles viktig. Hva er dine vurderinger?

- Alt kommer an på hvor vi setter ambisjonen. Luftvern er noe vi aldri kan få nok av. Når vi ser på behovet for å beskytte alle baser og befolkningsentra, må vi sette ambisjonen et sted.

Hæren har bakkebasert kortholds-luftvern, og Luftforsvaret har kortholds- og mellomdistanseluftvern, som skal beskytte basene på Ørland, Værnes og Trøndelags-regionen, i tillegg til Evenes og Ofot-regionen.

Langtidsplanen legger opp til økning av luftvernkapasiteten, i tillegg til anskaffelsen av langtrekkende luftvern. Vi forbereder nå en organisasjon som skal forberede oss på denne økningen, og videre utvikling av luftvernet.

Når det gjelder beskyttelse av våre kampfly på Ørland og Evenes, er det et etterslep på bygging av sheltere, men det er allokert midler til dette, så det kommer på plass.

Generalmajor Gunnerud - Hva skjer med Andøya?

- Det er ikke ønskelig å ha flere baser i fred, enn de vi klarer å drifte i krig. Derfor er flere baser lagt ned, for å finansiere vår framtid. Bodø er et eksempel på det.

Andøya er en av flere baser der vi har ansvar for mottak av alliert støtte. Hvor mye Andøya vil bli brukt, er avhengig av det allierte fotavtrykket.

Vi skal imidlertid sørge for en del basisfunksjoner, som flyoperative flater, drivstoff, samt personell til å ta imot de allierte. På lang sikt legges det opp til anskaffelse av ubemannede systemer, som er tiltenkt lokalisert på Andøya Her skyter Nergård inn at det ligger inne et prosjekt for anskaffelse av langtrekkende og høytflygende droner.

Vi er i en tidlig fase med prosjektvurdering av en slik anskaffelse, for overvåking av Nordområdene.

Generalmajor Gunnerud - Hva mener du om anskaffelsen av langtrekkende og høytflygende droner?

- Når man skal gjøre en så stor og viktig investering, er det viktig at man investerer riktig. Jeg vil i så måte gi gode militærfaglige råd inn i de prosjektene. Man må vurdere hva som er behovene, og hva som er kravene.

Ut ifra en slik prosess, vil en løsning materiali-

sere seg. En slik stor investering må sikkert opp til godkjenning i Stortinget. Så må vi huske på at ubemannede systemer ikke er ubemannede. Det krever bemanning på bakken.

Dette investeringsprosjektet blir sektorovergripende, det er mange som må inn for å få dette til å virke. Det må rekrutteres og utdannes personell, og per i dag har hverken utdanningsfasiliteter eller utdanningsmuligheter på plass. Dette vil ta lang tid å få på plass.

Generalmajor Gunnerud - Kan du si noe om at vi nå også utdanner piloter i Finland?

- Utdanning i Finland handler først og fremst om at vi ikke fikk nok utdanningsplasser i USA for det kullet med flygere.

Den raske utviklingen i nordisk samarbeid på luftforsvarssiden gjør at vi nå også får denne typen muligheter. Det gir oss økt fleksibilitet og handlingsrom.

Ifølge Offisersbladets kilder skyldes reduksjonen av utdanningsplasser i USA, ettersyn og leveranse av J-85 motorene til skoleflyet T-38. Årets kull er for øvrig fulltallig igjen. Det nye skoleflyet T-7 er forsinket.

Brigader Nergård - Hva med prosjekt nye radarer for luftovervåking?

- I juni 2019 vedtok Stortinget å støtte Regjeringens ønske om å investere flere milliarder kroner i nye radarer for å overvåke norsk og nærliggende luftrom.

Prosjektet heter P2078 «Sensorer for militær luftromsovervåking», omfatter 11 radarer og har en verdi på cirka 12 milliarder kroner. Hele radarkjeden er planlagt ferdigstilt innen 2031.

I november 2022 ble det inngått kontrakt

Joint Strike Missile JSM produsert på Kongsberg til våre F35. Foto Forsvaret.

med Lockheed Martin om radarer av typen TPY-4. Forsvarsmateriell er totalprosjektleder, men det er FMA/IKT som er ansvarlig for teknologianskaffelsen, de tekniske løsninger og teknisk innføring.

Forsvarsbygg har oppdraget med å bygge nye og oppgradere eksisterende radaranlegg, mens Luftforsvaret vil være bruker av radaranleggene.

Opprinnelig plan var at den første radaren skulle være på plass på Gyrihaugen på Ringerike i løpet av 2025. Slik ble det ikke, da det i 2023 ble gjennomført nye FFI-tester som avdekket at denne radaren ville forstyrre andre anlegg i tilstøtende områder og følgelig ble skrinlagt.

Forsvarsdepartementet har nå gitt Forsvarsmateriell oppdrag om å etablere ny lokasjon for Østlandet på Sirikjerke i Øvre Eiker kommune. Valg av lokasjon for radaranleggene er gjort ut fra en vurdering av hvordan man med et begrenset antall radarer, kan oppnå best mulig overvåking av luftrommet.

Generalmajor Gunnerud - I en tid med store materiellfornyelser og personellstyrking, hva gjøres for å møte dette?

- Vi må øke kapasiteten på våre skoler, noe som allerede er startet. Krigsskolen prøver nå å skru opp produksjonen sin, og vi prøver å øke inntaket på kurs for spesialister. Her er det gode muligheter for også å rekruttere fra vernepliktsmassen. Så må EBA bygges ut. Det være seg klasserom, undervisningsfasiliteter og boforhold.

Dessuten må vi bli bedre på å re-rekruttere. Flere av de vi har kontaktet, ønsker seg da bedre arbeidstidsordninger. Et eksempel er at eksempelvis pendlere kan få en turnusordning med to ukers intensiv jobbing og to uker fri. Dette prøver vi å få til i løpet av året.

Brigader Nergård - Hvilke andre store investeringsprosjekter har FMA/ Luftkapasiteter?

- Ja, da ønsker jeg å nevne våpenanskaffelsene våre. Hadde jeg samlet våpenanskaffelsene til F-35, så hadde det vært det nest største prosjektet jeg hadde. Større enn både P-8 Poseidon og helikopterprosjektene.

Det er viktig å få med, for vi skal bygge opp et robust våpenlager, blant annet JSM (Joint Strike Missile) fra Kongsberg. F-35 med JSM kan nekte en motstander adgang til hele Norskehavet. Det vil bli en hjørnestein i norsk strategi.

Kongsberg har sammen med oss utviklet dette våpenet, som nå blir et lite industrieventyr, for nå bygger Kongsberg produksjonsfabrikk i både USA og Australia.

Northrop Grumman sin MQ 4 Triton HALE High Altitude Long Endurance kan være en aktuell kandidat for overvåking i fremtiden. Foto Forsvaret.

Dette er Luftforsvaret

En av de siste turene med F16 før turen gikk til Danmark for opplæring av Ukrainske piloter. Foto Forsvaret.

F35 under landing på Ørland flystasjon. Foto Forsvaret.

F-16/F-35

- Luftforsvaret har de siste tiår hatt og operert materiell med meget gode, operative og tekniske kvaliteter. Våre F-16 fly fra midten av 80-tallet, med jevnlig oppgraderinger, var en ubetinget suksess. Etter hvert tynget alderen, samt at behovet for et femtegenerasjons jagerfly tvang seg frem. Det svært moderne F-35 ble vårt nye jagerfly, som med sin teknologi må betegnes som en «kamp-plattform». Norge bestilte 52 av dem, og leveransene kom etter planen. De siste er imidlertid av flere årsaker noe forsinket, men kilder sier at de siste F-35 flyene skal være på plass i løpet av 2025.

HELIKOPTERET BELL 412 SP

ble levert i perioden 1986-90 og tatt i bruk for Hæren og Spesialstyrkene. Seks av de ble i 2010 modifisert til 412 HP med mer rotorkraft. Vi har totalt 18 i dag, fordelt på Bardufoss og Rygge. Den har vært en arbeidshest, men er også snart moden for utskifting. Debatten går om hvilket helikopter som nå skal kjøpes. Skal Hæren ha én type og Spesialstyrkene en annen?

Våre Bell 412 helikoptre har vært en arbeidshest siden 1980 tallet med flere oppdateringer underveis. Nå skal de oppdateres ytterligere. Foto Forsvaret.

HERCULES C-130H

var vårt transportfly fra 1969 og frem til 2008. I 2008 ble det hasteinnkjøpt fire nye C-130J. Ett fly havarerte i en tragisk ulykke i 2012, men ble erstattet av et nytt fly samme år. Våre utfasede C-130H ble lagret i USA, og senere solgt. Herculesen har virkelig gjort jobben både nasjonalt og internasjonalt på oppdrag.

Våre C130J Hercules transport representerer en betydelig transportkapasitet. Foto Forsvaret.

VÅRE MARITIME OVERVÅKINGSFLY

P-3 Orion (P-3B) kom til 333 skvadron på Andøya i 1969. I 1989 kom leveransen av nye P-3C, og fem P-3B ble solgt til Spania, to ble oppgradert til P-3N. P-3C (4 stk) til maritim overvåking og antiubåtoperasjoner i nært samarbeid med Marinen. P-3N (2 stk) ble disponert av Kystvakta, til overvåking og kontroll av fiske og Norges økonomiske sone, blant annet ved Jan Mayen og Svalbard. Våre aldrende Orion fly ble faset ut sommeren 2023, og Argentina kjøpte fire av de sitt sjøforsvar. P-8 Poseidon overtok oppdraget, men også for våre to og Evenes ble bygget ut for å bli P-8 base. Andøya-debatten kjenner mange til.

Våre P3N maritime overvåkingsfly som opererte ut fra Andøya er nå faset ut og skal selges. Foto Forsvaret.

P-8 Poseidon. Foto Forsvaret.

VÅRE FEM NYE MARITIME OVERVÅKINGSFLY

P-8 Poseidon, overtok ikke bare for våre Orion fly, men også oppgaven med elektronisk krigføring som to DA-20 Jet Falcon stasjonert på Rygge, hadde inntil de ble faset ut når P-8 Poseidon var på plass i 2022-23. P-8 er en investering på over 10 milliarder 2017-kroner. Utbyggingen av Evenes ble også en alvorlig kostnadsdriver, og tilfredsstillende hangarer og vedlikeholds-fasiliteter til alle fem P-8'ene er enda ikke på plass.

LUFTVERN

er akilleshelen for å sikre våre baser og befolkningssentra. Luftforsvaret har NASAMS, men Norge har donert en del til Ukraina.

Flere NASAMS-batterier er satt i bestilling hos Kongsberg, men flere fagmilitære på området mener vi trenger betydelig flere NASAMS-batterier enn det som er antydnet. Ørland, Evenes, Andøya, Bardufoss, og kanskje Rygge, burde være selvsikre, men hva med Haakonsværn, Setermoen? Burde ikke eksempelvis Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger være beskyttet?

AIM 120 C brukes både av F35 og våre NASAMS systemer. Foto Forsvaret.

SEAHAWK

Regjeringen har hasteinnkjøpt seks maritime helikoptre til Kystvakta, og valget falt på hyllevare denne gang, nemlig SeaHawk. Disse erstatter enhetshelikopteret NH-90, som ble en tragedie fra ende til annen. De ble satt på bakken i 2022. Luftforsvaret skal bemanne SeaHawkene på Kystvaktas helikopterbærende fartøy, og personell fra maritim helikopterving utdannes og trener nå ved en SeaHawk skvadron i Danmark. Seks SeaHawk helikoptre ventes å bli overlevert til Norge i løpet av 2025. Disse er prioritert til Kystvakta, men er også klargjort for anti-operasjoner. Mye kan tyde på at SeaHawk også kan bli valgt som Marinens helikopter, men det er foreløpig ikke inne i Langtidsplanen.

Dansk Sea Hawk på besøk under en øvelse i Norge. Det er omtrent tilsvarende som Kystvakta får først. Foto Forsvaret.

SEAKING UT OG SAR QUEEN INN

Redningshelikoptrene eies av Justisdepartementet, men opereres som kjent av Luftforsvaret. Våre første SeaKing redningshelikoptre kom i tjeneste allerede i 1972, etter en effektiv og hurtig anskaffelsesprosess. SeaKingen gikk i sin levetid gjennom en rekke oppdatering og forbedringer. Vedlikeholdet har hele tiden vært utrolig bra, og har imponert alle andre lands operatører av SeaKing. Svært godt vedlikehold er grunnen til at SeaKingen hadde 50 års trofast tjeneste bak seg, når den siste ble pensjonert i 2023. AW101 SAR Queen hadde da overtatt ansvaret. Anskaffelsesprosessen for å få nytt redningshelikopter på plass ble kronglete og tok ufattelig lang tid. Slik blir det ofte når flere etater og instanser skal mene noe og bli enige. Prosessen startet så langt tilbake som 1997! Men nå er 16 nye AW-101 SAR Queen på plass, med svært moderne avionikk og elektronikk, samt plass til inntil 25 nødstedte. Det har vært noen utfordringer rundt landing på enkelte sykehus sine landingsplattformer, på grunn av SAR Queens kraftige «downwash» (kraftig blåst under helikopteret).

Vårt nye redningshelikopter AW 101 Sar Queen. Foto Forsvaret.

Vårt pensjonerte SeaKing. Foto Forsvaret.

SKOLEFLYET SAAB SAFARI

ble innført som Luftforsvarets skolefly i 1981, og erstattet da Saab Safir. Luftforsvarets flyskole på Bardufoss bruker i dag 16 Saab Safari skolefly. Mange av Luftforsvarets flygere har nok mange minner fra de første turer i dette skoleflyet, kanskje med skrekkblandet fryd.

Skoleflyet Saab Safari på flyskolen Bardufoss. Foto Forsvaret.

Nordea

Medlemstilbud på billån fra Nordea

Som medlem av Befalets Fellesorganisasjon får du et av Norges beste billån, med rente fra 6,35 %

Søk lån til bil, MC og caravan på
nordea.no/billån

Priseksempel: Eff. rente 8,09 %, kr 150.000 o/5 år,
etableringsgebyr kr 2200. Tot: kr 181.638,-

Mine betraktninger på rollen som tillitsvalgt

Jeg oppfordre flere i Forsvaret til å ta på seg et tillitsvalgtverv, skriver Nikolai André Valvik.

Av Nikolai André Valvik, ny Hovedtillitsvalgt i Luftforsvaret (BFO)

Etter Berlin-murens fall tenkte de fleste vestlige samfunn at demokratiske idealer og liberale ideer ville spre seg til hele verden. De siste årene har derimot flere samfunn blitt mer autoritær og diktatorisk.

I 2023 ble det et faktum at det er flere land i verden med diktatur enn demokrati, ifølge en rapport fra Gøteborgs universitet. Det er en bekymringsfull trend som vi må ta på det høyeste alvor. Norge er, takket være mennesker som kjempet og ofret, og fortsatt kjemper, et av de mest demokratiske landene i verden.

Artikkel 8 i FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter beskriver enhver rett til å danne og slutte seg til en fagforening.

Enhver stat som anerkjenner konvensjonen forplikter seg også til å følge den. I det organiserte norske arbeidslivet er Treparts-samarbeidet spesielt viktig, og det representerer flere aspekter av våre demokratiske verdier. Ved å engasjere seg i en fagforening i Forsvaret utøver man derfor det vi alle i Forsvaret er satt til å forsvare - demokratiet.

EN DEMOKRATISK PROSESS

Alle arbeidstakere i Norge har rett til medbestemmelse. For å utøve denne medbestemmelsen trenger felleskapet - arbeidstakerne - *frivillige* tillitsvalgte på alle nivå i en organisasjon. På samme måte som demokratiet trenger frivillige innbyggere som engasjerer seg politisk på flere nivå.

De tillitsvalgte representerer arbeidstakerne i møte med arbeidsgiver og utøver medbestemmelse; gir råd og innspill, diskuterer, og korrigerer. Utøvelse av

Nikolai André Valvik er hovedtillitsvalgt i Luftforsvaret (Foto: Øyvind Førland Olsen)

medbestemmelse er med andre ord en demokratisk prosess.

Denne demokratiske prosessen må gi større verdi for samfunnet, arbeidsgiver og arbeidstaker enn det det ville gjort gjennom en autoritær prosess. Vi må med andre ord ha en iboende tro på at slike demokratiske prosesser tjener samfunnet bedre enn autoritære prosesser. Partene i samarbeidet er derfor demokratisk forpliktet til å gjøre samarbeidet konstruktivt. Mister partene,

og dermed felleskapet, tillit til denne prosessen, mister demokratiet i seg selv legitimitet. Arbeidsgiver og de tillitsvalgte i partssamarbeidet kan derfor sees på som voktere av demokratiet.

MÅ FORSTÅ ROLLE

Legger vi denne tanken til grunn, stilles det krav til at arbeidsgiver og tillitsvalgte er bevisst sine roller. Det innebærer blant annet å være godt forberedt, vise hverandre respekt og forståelse, søke kompromiss, og

|| Vi må med andre ord ha en ivoende tro på at slike demokratiske prosesser tjener samfunnet bedre enn autoritære prosesser.

kontinuerlig bygge kompetanse. Dette for å opprettholde og styrke tilliten til Trepartssamarbeidet, og derigjennom styrke demokratiet og våre liberale verdier. Et styrket demokrati blir spesielt viktig når autoritære krefter får gehør i flere deler av verden.

La det ikke være noe tvil - lojaliteten min ligger i demokratiet, våre verdier og det

norske samfunnet. Jeg er derfor opptatt av at Forsvaret, som en offentlig etat, leverer effektive tjenester til innbyggerne i samfunnet, og jeg mener vi gjør dette best gjennom partssamarbeidet. Hvor meningsbrytningen i samarbeidet resulterer i et bedre resultat enn om bare arbeidsgiver drøfter og bestemmer selv.

Et resultat av mitt eget engasjement gjen-

nom ulike tillitsvalgtstverv er at min forsvarsvilje har økt betraktelig. Jeg er derfor overbevist om at medbestemmelse skaper en eierskapsfølelse ovenfor oppdraget, samt bygger tilhørighet til verdiene i samfunnet en lever i. Derfor vil jeg oppfordre flere i Forsvaret til å ta på seg et tillitsvalgtstverv, så skal vi i BFO kle på dere kompetansen dere trenger. Arbeidsgivere bør også delta på tillitsvalgtkurs for å bli mer trygg i sjefsrollen - det ble jeg.

Et styrket demokrati blir spesielt viktig når autoritære krefter får gehør i flere deler av verden, skriver Valvik. Her ser vi parade i forbindelse med åpningen av Stortinget (Foto: Marthe Brendefur / Forsvaret).

Nærkamp: En bærende ferdighet

Evnen til å beherske nærkamp kan bety forskjellen mellom liv og død, både for den enkelte soldat og for en hel avdeling.

Av **Andreas Lødøen**

Når alt annet svikter, og slagmarken blir en arena for overlevelse, står soldatens evne til å kjempe soldat mot soldat igjen som det siste forsvar. I en verden der moderne krigføring ofte assosieres med avansert teknologi, presisjonsstyrte missiler og cyberangrep, er det lett å glemme at nærkamp fortsatt spiller en avgjørende rolle på slagmarken. Nærkamp er ikke en utdatert gammeldags militær ferdighet, det er en grunnleggende del av en soldats trening som utvikler både fysiske og mentale ferdigheter, og som fortsatt er avgjørende for effektiv krigføring.

HISTORISK KONTEKST

Gjennom historien har nærkamp vært viktig i de fleste kriger. Fra spartanernes falanks i antikkens Hellas til vikingenes brutale slag, var soldatens evne til å kjempe på nært hold ofte avgjørende for utfallet av slagene. Også i senere tiders kriger, hvor direkte og indirekte ild har dominert slagmarken, spiller nærkamp en kritisk rolle, spesielt i bykamper og når frontlinjer bryter sammen. I den norske militærtradisjonen har nærkamp vært en integrert del av soldatutdanningen, med en varierende grad av prioritering, men viktigheten blir stadig belyst i moderne krigføring.

MODERNE RELEVANS

I dagens konflikter er nærkamp fortsatt høyst relevant. Selv om teknologiske fremskritt har endret mange aspekter av krigføring, møter soldater stadig situasjoner hvor avstanden mellom stridende parter er liten, og teknologiske hjelpemidler ikke er tilgjengelige eller anvendelige. Urban krigføring,

asymmetriske kriger, og operasjoner mot ikke-statlige aktører bringer ofte soldater i situasjoner hvor nærkamp er uunngåelig. I slike sammenhenger kan evnen til å

beherske nærkamp bety forskjellen mellom liv og død, både for den enkelte soldat og for en hel avdeling.

MENTALE OG FYSISKE ELEMENTER

Nærkamptrening utvikler ikke bare den

fysiske styrken og de tekniske ferdighetene som er nødvendige for å overleve på slagmarken, men også den mentale styrken som er avgjørende i kamp. Nærkamp krever beslutsomhet, selvtillit og evnen til å håndtere ekstreme stressituasjoner.

Andreas Lødøen skal bidra med en ny spalte om nærkamp og fysisk trening i Offisersbladet. Han er kaptein og kompanisjef i Sanitetsbataljonen (Foto: Line Lillebekk/Forsvaret).

/// Nærkamp utvikler ikke bare fysisk styrke, men det bygger mental og fysisk utholdenhet og det bygger samhold.

Nærkamp er en bærende ferdighet som fortsatt kan spille en utgjørende forskjell på slagmarken, skriver Andras Lødøen. Her ser vi soldater fra Sambandsbataljonen (Foto: Ole Sverre Haugli/Forsvaret).

Denne treningen styrker soldatens evne til å holde hodet kaldt under press, ta raske og effektive beslutninger, og handle med presisjon. Disse ferdighetene er overførbare til alle aspekter av den militære profesjon og er essensielle for en effektiv soldat.

Nærkamptrening har også en viktig sosial dimensjon. Når soldater trener nærkamp sammen, utvikler de lagånd og samhold. Når soldater vet at de kan stole på hverandres ferdigheter og besluttsomhet i stressende situasjoner, styrkes moralen og kampviljen.

ØKER FORSVARSEVNEN

Når avstanden til fienden er kort, teknologien svikter og liv står på spill, er det soldatens ferdigheter i nærkamp som blir avgjørende. Nærkampen, som en gang var en historisk nødvendighet, har i dag vist seg å fortsatt være høyst aktuell. Det er en disiplin som former soldater til å bli allsidige, robuste krigere med evne til å tilpasse seg dynamiske situasjoner. For å sikre at våre soldater er best mulig rustet til å møte fremtidens trusler, må vi fortsette å prioritere nærkamptrening som en ufravikelig del av utdanning, trening og øving. Nærkamp utvikler ikke bare fysisk styrke, men det bygger mental og fysisk utholden-

het og det bygger samhold, noe som er selve fundamentet for en effektiv forsvarsstyrke.

La oss derfor ikke undervurdere nærkampens rolle i moderne krigføring. Det er en ferdighet som, når den beherskes, ikke bare sikrer overlevelse i kamp, men også øker forsvarsevnen til hele avdelinger.

Andreas Lødøen (29) er kaptein og kompanisjef i Sanitetsbataljonen. Han er tidligere hovedinstruktør og ansvarlig for nærkamp i Forsvaret. I de neste utgavene av Offisersbladet vil han bidra med en spalte som setter søkelyset på nærkamp og fysisk trening.

Balanserer mellom USA og Russland

Forholdet mellom Russland og NATO er like dårlig som det var under Den kalde krigen, sier professor James Cameron.

Norge har en lang historie i å balansere forholdet mellom å være naboland med Russland og kravene som følger ved å være NATO-land og alliert med USA, sier forsker James Cameron. Her ser vi vernepliktige i et vakttårn i Pasvik. Soldatene har oversikt over den russiske byen Nikel (Foto: Marlene Huth/Forsvaret).

Tekst Øyvind Førland Olsen

- I motsetning til under den kalde krigen, har du en pågående krig i Europa der Russland er i krig med Ukraina og hvor NATO er motparten. Likevel er jeg ikke bekymret for eskalering av krigen i Ukraina, og jeg var mer redd for at Russland kunne ta i bruk atomvåpen i 2022 enn jeg er nå.

Den britiske forskeren og professoren James Jerome John Cameron, begrunner det med at Russland da var på vikende front i Ukraina høsten og vinteren 2022. Desperasjon kunne ført til bruk av ekstreme midler, for å forhindre et komplett sammenbrudd, forteller Cameron.

- Det ville ført til en større sannsynlighet for Russland å bruke atomvåpen. Nå ser jeg ikke lenger at vi er i en situasjon der de ville benytte seg av atomvåpen først, sier Cameron som heller ikke tror at donasjoner av spesifikke våpenplattformer vil være en «rød linje» for Russland.

FORSKER PÅ NORSK SIKKERHETSPOLITIKK

Cameron har interessert seg for hvordan Norge har balansert mellom Sovjetunionen på den ene siden og USA og NATO på den andre. Han forteller at naboskapet mellom Norge og Russland i øst, har vært preget av avskrekking og beroligelse.

Det er fortsatt lærdommer å hente i det politiske rammeverket som tidligere utenriks- og forsvars-

minister Johan Jørgen Holst utmeislet. Det har tjent norske interesser i flere tiår, sier Cameron.

- Det var på mange måter en mer formalisering av politikk som allerede var lagt til grunn fra tidligere. Norge hadde og har en veldig spesiell plassering. Under Den kalde krigen var Norge det eneste NATO-landet som delte grense til Sovjetunionen. Som et lite land, klarte Norge å balansere det å være nabo med sin største sikkerhetstrussel.

Å dykke ned i tematikken rundt avskrekking og beroligelse, og forske på hvilken betydning det har hatt for Norge, har vært interessant, forteller Cameron.

- Deler av den norske politikken, som at det ikke var tillat med atomvåpen på norsk jord i fredstid, var kontroversiell. Holst formidling av konseptene avskrekking og beroligelse gjorde tankegangen som lå bak beslutningene mer forståelige og akseptable for andre NATO-land, sier Cameron.

AVSKREKKING OG BEROLIGELSE

I norsk kontekst innebar avskrekking og beroligelse blant annet at det ikke skulle være permanent utplassering av allierte styrker på norsk jord i fredstid, det handlet om hvor nært den grensen mot Russland/Sovjetunionen det kunne være militære øvelser, samt Norge ikke skulle ha atomvåpen på norsk jord, så lenge det var fred.

- For Norges del var en av lærdommene fra 2. verdenskrig, at landet hadde behov for

beskyttelse fra militært sterkere allierte. Fra 60-tallet var det tydelig at det var USA som var den fremste garantisten for norsk sikkerhet. Da var tanken at man trengte den militære støtten for å forhindre et militært angrep, samtidig som man gjorde det klart at Norge ikke skulle fungere som en base for et angrep fra NATO mot Sovjetunionen.

I Holsts og norsk tankegang var det viktig at Norge ikke framsto som en «offensiv» trussel som kunne gå til angrep, sier Cameron og fortsetter:

- Konseptet om avskrekking og beroligelse hadde da til hensikt å sikre «status quo» (eksisterende tilstand, journ.anm.) med så lav spenning som mulig ved NATOs nordflanke, sier den britiske forskeren som jobber ved Universitetet i Oslo.

KAN ENDRE SEG

Samtidig som Kamala Harris (Demokratenes presidentkandidat) og Donald Trump kjemper om hvem som skal innta Det hvite hus, er det usikkerhet i hvilken grad USA fortsatt vil følge opp NATO-sporet og følge opp blant annet artikkel fem hvor et angrep på et av alliansens medlemsland er et angrep på alle.

Norge har for eksempel bygget sitt sikkerhetssamarbeid med USA, under forutsetningen at landet støtter Norge i en eventuell krig eller trussel om et militært angrep, forteller Cameron.

James Jerome John Cameron ved Universitetet i Oslo har forsket på betydningen av avskrekking og beroligelse (Foto: Silje Pileberg/Universitetet i Oslo).

Det var Johan Jørgen Holst som videreutviklet rammeverket om avskrekking og beroligelse. Her er den daværende utenriksministeren i et møte i Pentagon, hovedkvarteret i det amerikanske forsvarsdepartementet (Foto: U.S. Department of Defence/Helene C. Stikkel via wikimedia commons).

Norge og Russland har et langt mer kjølig forhold etter den russiske invasjonen av Ukraina i februar 2022. Her ser vi statsminister Jonas Gahr Støre i møte med den russiske utenriksministeren Sergej Lavrov i statsministerboligen i Oslo 2021 (Foto: Tobjørn Kjosvold/Forsvaret).

- Hva betyr det for Norges del dersom Donald Trump på nytt blir president i USA?

- For det første er Norge i en mindre utsatt posisjon som følge av at Finland og Sverige er medlem av NATO. Hvis Trump skulle ta noen radikale grep overfor USAs engasjement til NATO, ville det få store konsekvenser og det ville snudd opp ned på konseptene om avskrekking og beroligelse. Norge og Norden ville da nødvendigvis måtte gjøre seg mer uavhengig av amerikansk militær støtte.

- Samtidig er det viktig å understreke at Trump er veldig uklar på hva han mener i forbindelse med en del utenrikspolitiske saker. Likevel bør vi ikke ta for gitt at USA fortsatt ville være like investert i NATO som før. I motsetning til ved forrige presidentperiode, er det flere som deler Trumps verdensbilde og han er ikke like avhengig av mer tradisjonelle republikanske politikere som ville ta en mer aktiv rolle i verdenspolitikken som John Bolton (tidligere sikkerhetsrådgiver i Trumps administrasjon) James Mattis (tidligere forsvarsminister), sier Cameron.

- Nå har en mye sterkere posisjon i det republikanske partiet enn før, og kan gjennomføre mer av politikken han ønsker.

- Man kan kanskje si at frykten for Trump har ført til større vilje for å bruke mer penger på Forsvaret?

- Ja, det er nok noe som har bidratt i kombinasjon med andre hendelser: Det er krigen i Ukraina og en mer truende og usikkert sikkerhetspolitisk situasjon. Det er mer alvorlig trusselbilde ved Putin og Russland og på den andre siden bekymringen rundt USAs videre engasjement overfor NATO, sier Cameron.

HAR SKJEDD FØR

Det er imidlertid ikke første gang NATO og norsk sikkerhetspolitikk har blitt satt på prøve i å balansere mellom Russland og USA.

Forholdet til USA og Storbritannia ble veldig anstrengt på 80-tallet da tidligere statsminister Oddvar Nordli ønsket en atomvåpenfri sone i Norden, forteller Cameron. Det skulle ikke under noen omstendigheter utplasseres atomvåpen på norsk jord, var ønsket til Nordli. Det møtte kraftig motbør fra amerikansk side.

- Beskjeden fra Alexander Haig (tidligere utenriksminister i USA) var da at han ikke

ville anbefale USA og Ronald Reagan om å sende amerikanske styrker for å forsvare Norge. Den reaksjonen fra USA sendte sjokkbølger i Norge, og var et tilfelle der man ikke klarte å balansere mellom ønsket om avskrekking og beroligelse.

- I praksis så var den en trussel fra USA som ville undergrave forutsetningen for avskrekking for Norges del.

MÅ TENKE NYTT

Skulle en lignende situasjon oppstå, og USA truer med å trekke sin militære støtte, må Norge tenke nytt om sin egen sikkerhetspolitikk, mener Cameron.

- Det som kan snu den sikkerhetspolitiske situasjonen på hodet, er hvis USA ikke lenger er like engasjert i europeisk sikkerhet. Forutsetningen for at avskrekking og beroligelse, er at USA er villig til å gripe inn, for eksempel i forbindelse med en invasjon. Det er jo hele grunnlaget for avskrekking.

- Hvis det faller bort, og sikkerhetsgarantien fra USA ikke lenger gjelder, da må man tenke nytt om avskrekking og beroligelse, sier Cameron.

Trøbbel for US Navy fregatt

Av John Berg, major (R), forsvarsanalytiker

US Navy's nye, drøye 7.000 tonns displasement Constellation-klasse multi-rolle fregatt er havnet i trøbbel. Fregatttypen bygger på det italiensk-franske FREMM (Fregata Europea Multi-Missione) konseptet, den italienske versjonen, nettopp for å unngå vansker. Men elendig prosjektstyring har ført til tekniske problemer og kostnadsoverskridelser. Det er USAs Riksrevisjon GAO (Government Accountability Office) som påpeker dette. Planen var opprinnelig å bygge opptil 20 fartøyer over 20 år, kostnadsberegnet til 22 milliarder dollar, men nå er prosjektet under vurdering. Slik gikk det som kjent nedenom med de to LCS (Littoral Combat Ship) klassene. De ble for dyre.

Ifølge GAO har verftet som bygger Constellation, Fincantieri Marinette Marine i Wisconsin, og prosjektledelsen begynt byggingen av første fartøy før konstruksjonen med US Navy-spesifikke endringer var klar.

sjonen med US Navy-spesifikke endringer var klar. Dette har medført endringer underveis som har resultert i ca. 10 prosents vektøkning, noe som blant annet betyr fare for redusert fart og rekkevidde. Man undervurderte også utfordringene med å modifisere et europeisk design. Første fartøy, USS Constellation, vil ikke kunne leveres som planlagt i april 2026, men mest trolig først 36 måneder senere. Forsinkelsene vil trolig forskyve også de to neste, USS Congress og USS Chesapeake. Det er foreløpig vedtatt bygging av ytterligere tre, USS Lafayette, USS Hamilton og USS Galvez.

GAO's kritikk er hard og anbefalingene spesifikke. US Navy har erklært seg delvis enig, mens GAO insisterer på at alle anbefalinger, fem i alt, skal følges.

TO NYE TYSKE FREGATTER

Derimot ser det ut til å gå bedre med de nye tyske Type 126 Niedersachsen-klasse fregattene. Forbundsdagen har godkjent å

bygge ytterligere to, i tillegg til de fire som allerede er bestilt. De to nye er kontraktet hos nederlandske Damen Naval, som også er hovedkontraktør for de fire første.

Type 126 er en meget stor fregatttype, på 10.550 tonn displasement og med en besetning på 198. Lengde oppgis til 166 meter, bredde til 21,7 meter og dyptstikkende til 5,9 meter. Største fart oppgis til 26 knop og rekkevidde til 4.000 nautiske mil. Første fartøy, FGS Niedersachsen, ventes å heise flagget i 2028, deretter følger FGS Saarland, FGS Bremen og FGS Thüringen frem til og med 2034, og de to nye, foreløpig ikke navngitte, innen utgangen av 2036.

Kilde: Steve Grant, Warships International Fleet Review aug 2024

Ifølge Government Accountability Office har verftet som bygger Constellation, Fincantieri Marinette Marine i Wisconsin, og prosjektledelsen begynt byggingen av første fartøy før konstruksjonen med US Navy-spesifikke endringer var klar, skriver John Berg (Illustrasjon: Fincantieri Marine Group, via Wikimedia Commons).

KONGSBERG

ONE SYSTEM

- TO GROW WITH

MIX OF MISSILES

- FOR MISSION FLEXIBILITY

EVOLUTION CONTINUES

- APPROACHING FULL SPECTRUM AIR DEFENCE, INCL LONG RANGE/ATBM

AIM-120 AMRAAM

AMRAAM Extended Range (ER)

AIM-9X Sidewinder

www.kongsberg.com

NASAMS
Air Defence System

Og tyskerne blir sterkere

I sommer annonserte tyskerne dessuten at de anskaffer ytterligere 20 Eurofighter EF-2000, skriver John Berg. Her ser vi et tysk Eurofighter Typhoon EF 2000 (Foto: Julian Herzog via Wikimedia Commons).

Tysklands tradisjonelt tilbakeholdende forsvarspolitikker ser ut til å være i endring. I sommer har Luftwaffe, med en del spansk deltakelse og støtte fra US Air Force og europeiske Nato felleseide tankfly, gjennomført en Pacific Skies øvelse med deployeringer til Alaska. Øvelsen begynte 27. juni da ti tyske og seks spanske Eurofighter EF-2000 (flyet britene kaller Typhoon) og et spansk A400M transportfly fløy til Goose Bay i Canada og derfra videre til Elmendorf-Richardson i Alaska. Deretter fulgte 12 tyske Tornado 12. og 14. juni.

Fra Elmendorf-Richardson deltok flyene i øvelse Arctic Defender. Fra denne fly-

stasjonen og Eielson, også i Alaska, gjennomfører amerikanske kampfly inspeksjoner av russiske og kinesiske fly, og nylig russiske og kinesiske fly sammen, i luftrommet over Beringstredet og sørover, og over Arktis. Den tyske deployeringen gikk til 18. august.

I sommer annonserte tyskerne dessuten at de anskaffer ytterligere 20 Eurofighter EF-2000, i tillegg til ordren på 38 fly fra november 2020, kalt Prosjekt Quadriga. Luftwaffe opererer allerede i dag 138 kampfly av typen, som de har hatt i tjeneste siden 2004. Den neste anskaffelsen ble kunngjort av forbundskansler Olaf Scholz og i en uttalelse heter det at bestillingen

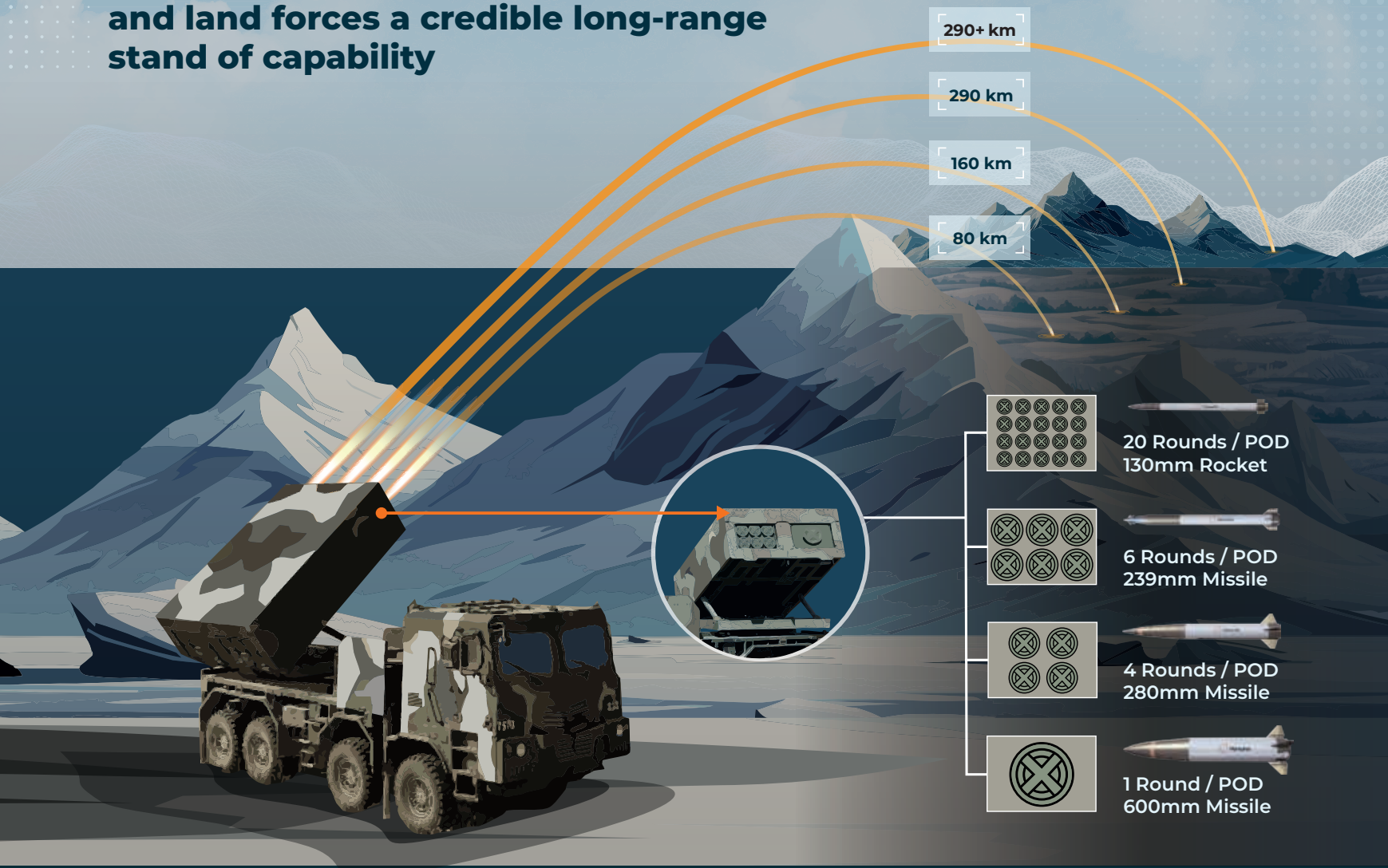
«understreker Tysklands forpliktelser til Nato i kjølvannet av Russlands invasjon i Ukraina.»

I 2023 bekjentgjorde Tyskland at 15 Eurofighter EF-2000 vil bli utstyrt for elektronisk krigføring og få betegnelsen Eurofighter EK. Flyene blir modifiserte med svenske Saab Arexis EK systemer og vil kunne føre AGM-88E AARGM (Advanced Anti-Radiation Guided Missiles). De vil erstatte gjenværende Tornado ECR EK-fly.

Kilde: Alan Warnes, Mark Broadbent Air Forces Monthly aug 2024

FULL-RANGE CAPABLE SYSTEM BEYOND EXPECTATION

The Chunmoo will give Norwegian joint
and land forces a credible long-range
stand of capability

K239 CHUNMOO

HIGHLY LETHAL MULTIPLE ROCKET LAUNCHER

- Fully developed system responding to Norwegian requirements
- Twin POD launcher for maximum firepower and operational flexibility
- In use and ready for fast delivery with a full range of rockets and missiles

For konge og fedreland

ANDLING!
ORD!

HANDLING!
IKKE ORD!

HVOR ER
HJELPEN VÅR ?

HVOR ER
HJELPEN VÅR ?

«Vi snur ryggen til dem på samme måte som de har snudd ryggen til oss.»

Omtrent 15 stykker møtte opp på aksjonen, skadde veteraner og deres pårørende møtte opp for saken. Omtrent dobbelt så mange var påmeldt, men når dagen kom ble det for tøft. Strat gruet seg også til aksjonen.

Nedleggelse, kutt og manglende behandlingstilbud for krigsveteraner har fått Terje Strat (49) til å se rødt. Nå kjemper han for at ansvaret for veteranene skal være hos Forsvaret.

Tekst & foto Morten Lauveng

- Forsvaret er kanskje de eneste som faktisk bryr seg og forstår. I dag er vi overlatt til et offentlig helsevesen med brukket rygg.

På markeringen av veteran- og frigjøringsdagen 8. mai, vendte Strat og flere krigsveteraner ryggen til statsminister Jonas Gahr Støre på grunn av det de opplever som raseringen av behandlingstilbudet for veteraner. Etterpå marsjerte de til Stortinget hvor Strat holdt appell.

Det er ikke Forsvaret veteranene demonstrerte mot, heller ikke Arbeiderpartiet. Men det er på Støres vakt at tilbudet ved Moss distriktspsykiatrisk senter (DPS), ble lagt ned. Strat mener at heller ikke tidligere politikere har gjort jobben sin.

- Dette gjelder samtlige politikere de siste 80 år. Det er politikere som sender oss i krig, og de vet flere av oss vil bli skadet.

Tilbudet hos Moss distriktspsykiatriske senter besto av to høyspesialiserte psykologer. Ingmar Clausen, avdelingssjef psykiater ved sykehuset Østfold, forteller at opplegget fungerte godt over en periode på flere år.

Det var det eneste senteret med spesialkompetanse for veteraner og tilbudet rekrutterte pasienter langt utenfor Østfolds grenser. Det var planer om å utvide - og etablere et regionalt terapiserter, men midlene fulgte ikke med.

- Som avdelingssjef har jeg støttet dette viktige prosjektet så lenge det gikk, desverre var det ikke bærekraftig innenfor det ordinære budsjettet, opplyser Clausen.

1. januar 2023 ble godkjenningssystemet for fritt behandlingsvalg avviklet, dette rammet også tilbudet for veteraner på Modum Bad. Ansvaret for oppfølging ligger nå i kommunene. Hjelpen du får, avhenger av adressen du har.

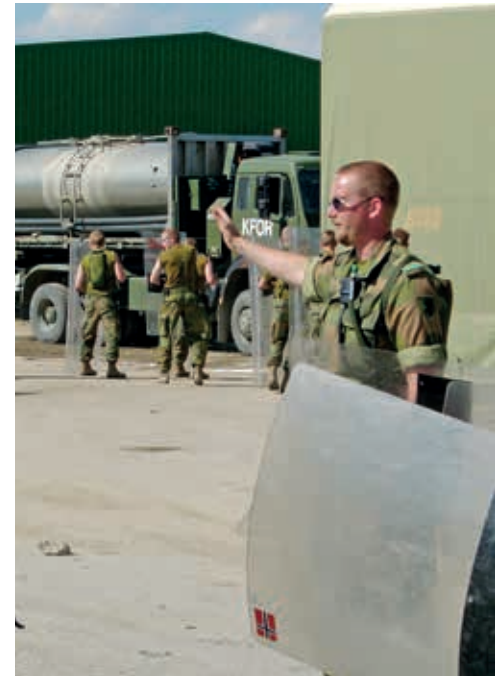
«VI REDDET MANGE LIV DEN DAGEN»

Strat er en dekorert soldat og har over 14 år som yrkessoldat i Forsvaret, han har sett krigens brutalitet i Kosovo og Afghanistan og kjent på traumene det medførte i ettertid. De første tegnene på at noe var galt begynte etter gateslaget i Caglavica i Kosovo i 2004, da en skjoldborg med norske KFOR-styrker sto mellom landsbyen og 12 000 voldelige kosovo-albanere. I

PTSD handler ikke bare om «flashbacks» og angst. Begrepet «moral injury» eller moralsk skade ble innført i 1994. Hovedsymptomet er skyldfølelse og anger for hva du har gjort. Selv om Norge har deltatt i flere internasjonale operasjoner, mener Strat at Afghanistan skiller seg ut.

Bare to personer tidligere har mottatt medaljen «Såret i strid» for psykiske skader. Strat er takknemlig for annerkjennelsen han har fått. Medaljer f.v: Såret i strid, Intopsmedaljen, Forsvarets innsatsmedalje med rosett, Kosovomedalje, Afghanistanmedalje og Førstegangstjeneste.

Terje Strat som troppsjef i Kosovo. Foto Privat.

På festningsplassen var de sterkeste møtene med ungdommene som tjenestegjør i dag. Mange var i vantro over at Forsvaret bare følger opp sitt personell i ett år etter endt tjeneste, noen av dem vurderte utenlandstjeneste i Forsvaret.

Kjemper for veteranene:

dette kaoset var han troppsjef. Han ble tildelt Forsvarets innsatsmedalje med rosett for dette oppdraget.

Hadde han gitt seg etter Kosovo, tror han at livet hadde sett annerledes ut i dag. Han føler fortsatt på stolthet og en mening i det han gjorde den dagen i Kosovo, de reddet tross alt liv. Afghanistan er vanskeligere å leve med.

Strat måtte slutte i Forsvaret. Som sivil prøvde han seg på både jobb og skole, men det fungerte ikke og han begynte å isolere seg.

Han ga opp samfunnet som han engang risikerte livet for å beskytte, bygde seg en hytte på fjellet og bodde der i fire år. Etter en lang kamp mot Statens pensjonskasse (SPK) fikk han erstatning for skadene han har pådratt seg fra utenlandstjenesten. Pengene brukte han på bygge opp organisasjonen STS (Svea trekkhund senter). Strat har åpnet hjemmet sitt for de som trenger det.

- Jeg føler meg forplikta, det er det som gjør så vondt. En del av det som har plaga meg i tjue år var at jeg ikke var der for de andre, selv om jeg visste om andre som var skada.

FRYKTER EN BØLGE AV SKADDE VETERANER

Norge har deltatt i krig i flere land, men Strat mener Afghanistan skiller seg fra andre internasjonale operasjoner.

- Vi var ikke i Afghanistan bare for å hjelpe, vi var der for «bekjempe en fiende» Det vil si å skyte og drepe. Norske gutter og jenter har drept mennesker i Afghanistan, det er en terskel man krysser.

Nå frykter han en bølge av ettervirkninger i årene fremover, uten tilrettelagt tilbud som kan ivareta dem.

Strat har erfart effekten som de pelsklede vennene sine kan ha på traumer, han har sett store skjeggete menn med tåre i øyekroken øyeblikket de får en valp på fanget. På gården hans i Søndre Land har han åpnet sitt hjem for veteraner og andre som trenger et rolig sted og komme til.

Kampsaken til Strat er at det må på plass et offentlig register over krigsveteraner. De bør følges opp av Forsvaret på livstid og ikke forsvinne fra radaren. Mange har ikke tillit til det offentlige helsevesen og klarer ikke selv be om hjelp.

- Statistikken viser at det er 80 prosent sjanse for å få psykiske skader etter du har slutta i Forsvaret. Vi mister nettverket og arbeidsplassen vår.

EN DRÅPE I HAVET

Forsvarsminister Bjørn Arild Gram (SP) viser til at regjeringen har lansert en ny tiltaksplan for anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging av veteraner. I revidert statsbudsjett har regjeringen foreslått 6,25 millioner kroner for blant annet å øke kapasiteten ved Forsvarets veteran-

senter ved Bæreia. Regjeringen har også prioritert å styrke kompetansen på traumebehandling.

- De som har blitt sendt ut på vegne av Norge fortjener vår anerkjennelse og respekt, og ikke minst vår takknemlighet, sier Bjørn Arild Gram.

Strat er ikke imponert over satsningen og ser for seg den danske modellen med seks sentere dedikert til krigsveteraner. De har langtidsplasser, oppbygget kompetanse og livslang oppfølging fra Forsvaret.

Men Strat mener likevel at ikke alle tiltak trenger koste så mye. Noe så lite som en invitasjon i posten fra den gamle panserbataljonen betydde alt når han var på sitt mørkeste.

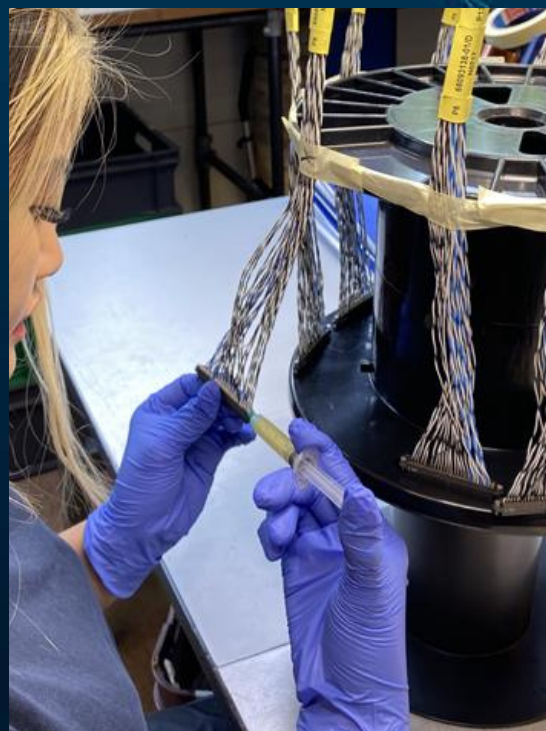
- Jeg knakk sammen i gråt, det var noen som husket meg og tenkte på meg. Hva om man kunne sende ut en koselig hilsen en gang i året, kanskje med et nummer man kan ringe om man sliter? Det er et lite tiltak, men kan bety utrolig mye!

PS! Journalist Morten Lauveng har kjent Terje Strat over flere år og blant annet fulgt ham på under Femundsløpet.

A SOLUTIONS PROVIDER

Norsk kabel og konnektor produsent, som har levert direkte og indirekte til forsvaret i over 40 år

**Harness Solutions | Connector Assembly
Manufacturing | Testing and Prototyping
Distribution**

Østsideveien 33,
3524 Nes i Ådal

Vi bygger ut fabrikken vår!
Les mer på tgelektro.no
Eller kontakt oss på sales@tgelektro.no

Solid standardheving på Kongsvinger festning

Kongsvinger festning fra 1673 omsider fått en nødvendig hovedoverhaling.

Tekst & foto Tor Husby

Kongsvinger festning har i sommer nærmest vært pakket inn i flagrende plastgevanter, bak dem har murer vært revet ned og bygget opp, folk i hvite hjelmer har hamret i vei på tak. Langs alle vegger har bygningsartikler vært stablet. Kongsvinger festning fra 1673 omsider fått en nødvendig hovedoverhaling.

Ikke hele festningen, nei, men utvendig rehabilitering av murfasader på Arsenalet, sikring av kasematter på Kronprinsens batteri, Prins Carls batteri og fornyelse av taket på museet. Der skrek det mest etter oppussing. Kasemattene overleveres som det siste prosjekt ferdig gjenoppbygget i november. Kasemattene ble demontert stein for stein og muret opp igjen med naturstein og kalk. Der var det mye fuktskader.

- Forsvarsbyggs rehabilitering i 2024 ligger langt over normalt nivå. Vi skal neppe demontere flere murer igjen. Ved å gjøre grundig arbeid nå sparer vi oss for mye arbeid senere. Standarden på den 351 år gamle festningen er definitivt hevet. Nå skal verdiene bevares for lang tid fremover, sier senioringeniør og

murer Espen Marthinsen i Forsvarsbygg til Offisersbladet.

- Vi hadde ventet for lenge med vedlikeholdet, fortsetter han.

Marthinsen forsikrer at årets grundige arbeid har skapt en trygg base for skjøtsel, tilsyn og normalt vedlikehold for Forsvarsbyggs driftsleder på festningen.

HOVEDPORTEN BYGGES OPP IGJEN

Det som står øverst på ønskelisten for 2025 er hovedporten. Den er i dårlig forfatning og er stivet opp med jernstenger for å hindre at stein faller i hodet på folk. Alt må tas ned og mures opp igjen som med kasemattene. Arbeidet kan ta kanskje et år og vil bety at man må lage en ny midlertidig inngang for publikum.

Rehabiliteringen har preg av å være litt av et evighetsprosjekt. Det er store gamle bygningsmasser som må overvåkes løpende. Vær og vind gnager uavbrutt. Man må kontinuerlig prioritere de deler som har størst behov for istandsetting. Verneplanen for festningen kan ta pusten fra noen hver: Den omfatter ikke bare festningen og dens 10

Senioringeniør og murer Espen Marthinsen.

vernedede bygninger, bastioner og murer. Man har også verneansvaret for forterreng med veier og plasser samt de fire utenverkene Tråstad, Se til høyre, Prins Fredrik og Norske Løve. Forterrengtet ble fredet i 1971.

ET FORSVAR MOT SVERIGE

Gjennom flere hundre år var festningen ikke bare en viktig del av forsvaret av Norge. Den var helt unik i Norges forsvaret mot Sverige. Den huset en serie av avdelinger der den ene avløste den andre. Under Napoleonskrigene i 1804-1814 var Kongsvinger festning hovedforsyningsbase for de norske styrkene. HV04 var den siste som hadde adresse der. HV-folkene holdt til der i perioden 1959-1999. I 2005 ble Forsvarsbygg etablert som eiendomsforvalter og fikk blant annet ansvaret for drift, vedlikehold og utvikling av alle de gamle norske festningene. Det må også legges til at festningen la grunnlaget for Kongsvinger by. Å bevare festningen har derfor stor kultur-historisk betydning ved siden det forsvarshistoriske.

Øverst på ønskelisten for oppussing er hovedporten. Den er i dårlig forfatning og er stivet opp med jernstenger for å hindre at stein faller i hodet på folk. Arbeidet med kasemattene er beregnet til å beløpe seg til 55 millioner kroner. For ytre arbeid med Arsenalet er prislappen 5 millioner kroner.

Detect and Protect

Staying aware of the situation – HENSOLDT naval solution

The control of sea lanes and coastal regions is an indispensable task for the Royal Norwegian Navy.

- TRS-4D – a market-leading multi-function AESA surveillance radar.
- SBS-800 family of radars – superior navigation and surveillance performance.
- IFF systems – NESIS 4000, MSSR 2000 I, LTR 400 – market leading products supports the navy to distinguish between friendly and ships in real-time.
- Maritime Electro-Optical System (MEOS III) – designed for high-resolution observation and surveillance as well as reconnaissance and targeting in all weather and light conditions.
- COLDS NGB – detects laser range finders, laser target designators and laser beam riders with an excellent efficiency in all bearings.

HENSOLDT has delivered a multitude of advanced sensors solutions for coastal surveillance, platform protection, navigation and signal intelligence.

HENSOLDT – Strong Partner for the Royal Norwegian Navy

Norge ligger i skuddlinjen

Det er ikke forholdene i Norge, men endringer ute i verden som i størst grad påvirker sikkerhetstruslene vi står overfor.

Av Cecilie Hellestveit, jurist og samfunnsviter med doktograd i krigens folkerett

Omsider er trenden klar. Langtidsplanen for Forsvaret er på plass, sikkerhetsfokus på norsk sokkel har økt og frislippet på kritisk norsk infrastruktur går mot slutten. Realitetene har til slutt sunket inn, og alle partier går i takt. Alene-hjemme-festen er over. Forsvaret skal gjenreises. Men hvilket forsvar anno 2025 er det egentlig vi trenger?

Det er ikke forholdene i Norge, men endringer ute i verden som særlig påvirker sikkerhetstruslene for Norge. Og i verden skjer dramatiske ting.

Den umiddelbare foranledningen for den sikkerhetspolitiske endringen i Norge er at den russiske bjørnen atter har våknet. Russisk imperie-tenkning er tilbake. Kreml har mye gammelt sovjet-rask på lager som kan brukes når tankegangen i Moskva blir at angrep er beste forsvar. Alle er innforstått med at Forsvarets første og største oppgave ligger her.

For Norge har russisk aggresjon i sør ført oss sammen i nord. Finland og Sverige er omsider kommet med i NATO, og vi kan nå planlegge for et faktisk nordisk forsvar med og i NATO. Men tre utfordringer melder seg raskt.

Russlands Ukraina-krig er en intensiv og skitten landkrig. Slike kriger krever store mengder kuler og krutt og en anselig mengde kanonføde. Russland øker nå sin militære styrke til 1.5 millioner mann. Dertil gjør Ukraina-krigen at Russland får betydelig erfaring med moderne konvensjonell krig, med cyber og elektronisk krigføring i støttefunksjoner. Det «avgrensede krigsteateret» i Ukraina, hvor vestlige våpen faser inn litt etter litt, gir også Russland betydelig kunnskap om hvordan NATO-systemer fungerer i felt. Selv om utsiktene

til russisk land-krig mot Norge er ørsmå, har Finland ikke samme utsikter. Har vi noe annet valg enn å forberede oss på (den lille) muligheten for en tilsvarende russisk landkrig mot nord?

ØNSKER KONTROLL PÅ SJØEN

Russlands aggresjonskrig mot Ukraina har form som en landkrig, men et av hovedformålene med krigen er russisk kontroll over Svartehavet. Slik sett er Ukraina-krigen en landkrig for sjøkontroll. Strategisk samarbeid mellom Russland, Iran og India for å kontre Kina, har gjort at Russlands behov for kontroll over Svartehavet og Kaspia øker. Ukraina-krigen har i liten grad tæret på russisk maritime kapasiteter. Russlands kan i stor grad takke Tyrkia for å stenge Bosporos-stredet for alle krigsskip og dermed skjerme den russiske marinen i stor grad. Snarere nyter den russiske marinen godt av et Russland på krigsfot, som nettopp ikke benytter marinen i krigen.

Russiske krigsskip observeres derimot ofte i felles maritime øvelser med Kina, Iran, Sør-Afrika, Brasil og andre maritime makter fa BRICS eller SCO (Shanghai Cooperation Organisation) rundt den ganske klode. Om den russiske hæren er giftig å ta i som følge av tunge amerikanske og europeiske sanksjoner (her finner vi kun land som Syria, Nord-Korea og Iran som er villige til å samarbeide med Russland), er situasjonen mindre tydelig når det gjelder den russiske sjømakten.

MARITIM OPPRUSTNING

Mønsteret føyer seg inn i en større global trend om maritim opprustning. De store sjønasjonene, USA og Kina, forbereder seg på rivalisering og mulig konflikt som vil foregå til sjøs. Mellomstore sjømakter fornyer flåtene sine, og gamle hangarskip fra Frankrike og Storbritannia finner veien til nye sjømakter, som Egypt og Gulfstatene. Norge, som med

sin kystlinje og økonomiske sone er selve porten til Nord-Atlanteren fra nord, ligger svært utsatt til når russisk opprustning går over i blått, og russisk maritimt samarbeid tiltar med viktige stater som Norge ikke har sikkerhetssamarbeid med.

Det er åpenbart at Forsvarets fokus fremover vil være sjø. Langtidsplanen for Forsvaret legger da også opp til 28 nye fartøyer av ulike typer. Men hvem skal bemanne flåten? Sjø-offiserer lages ikke i en håndvending (uansett hvor kort&effektiv man forsøker å gjøre utdannelsen). Og vi kan neppe ty til filippinske sjøfolk, selv om Russland nå tilbyr statsborgerskap i bytte mot militærtjeneste for å bemanne rekkene. Som vi har redet, vil vi nå ligge og duppe. Vår største militære utfordring er blå.

ØKT RIVALISERING

Mest påtrengende er likevel faren som er

Cecilie Hellestveit. Foto Erik Hannemann

/// Vi kan ruste oss til tennene både til lands og til vanns. Det viktigste er å forstå truslene.

Nord-Atlanteren fra nord, ligger svært utsatt til når russisk opprustning går over i blått, skriver Cecilie Hellestveit. Her er en norsk fregat ved Goliatfeltet i Barentshavet. (Foto: Ørjan Andreassen/Forsvaret).

minst håndgripelig for oss. Rivaliseringen mellom USA og Kina tiltar sakte, men sikkert. Den handler til syvende og sist om teknologikapløpet og hvilken stat som først skal få kontroll over grensesprengende teknologier, som kvantekomputing og syntetisk bioteknologi (hvor kunstig intelligens kun er en liten komponent i det større bildet). Det er en utbredt forestilling at den staten som får kontroll over denne teknologien, «will rule the world». Kappløpet har militære sider, og USA signaliserer stadig at risikoen for storkrig er reell: I forrige måned ble det lekket endringer i amerikanske prosedyrer for bruk av atomvåpen i en mulig storkonflikt med både Kina og Russland. I 2022

avklassifiserte amerikanske sikkerhetsorganisasjoner krigsscenarioer» for mulig krig mellom USA og Kina over Taiwan. Amerikanernes konklusjon var at uansett vei og utfall, var en slik krig «for omkostningsfull» – en klar melding om at slik krig er uønsket. Pentagons justering av sin misjon fra å «hindre krig mellom stater» til å «hindre krig mellom stormakter» peker i samme retning.

Og i forlengelsen finner vi vår største utfordring for forsvar av landet. For når krig mellom de store er for farlig, benytter de store seg av hybride redskaper. «Sammensatte virkemidler» virker gjerne på andre flater enn de militære, og retter seg vekselvis mot infrastruktur, finans, valuta, informasjonsdomenet

eller demokratiske funksjoner. Hybride redskaper rammer gjerne tredjeparter, og da ofte allierte av en av de store. Og her er Norge svært utsatt, hvor vi ligger politisk, økonomisk og militært i skjæringspunktet mellom USA, EU, Storbritannia, Russland og Kina. Norge ligger i skuddlinjen i et aktørbilde som er svært uoversiktlig og vekslende, og hvor trusselen er dynamisk. Det krever strategisk overblikk.

Og her er vår akilleshæl. Vi kan ruste oss til tennene både til lands og til vanns. Det viktigste er å forstå truslene. Vi må ruste opp vår strategiske struktur. For om truslene er nye, er enkelte ting evige. Sun Tzu visdomsord gjelder fortsatt. *Tactics without strategy is the noise before defeat.*

Sikkerhetssenteret Rørvik AS er et ledende kurscenter i Norge innenfor simulatorbaserte kurs og andre opplæringstilbud innenfor marin og maritim sektor.

Tilbudene er basert på innovative løsninger med høy teknologisk og pedagogisk standard.

Sikkerhetssenteret Rørvik AS har alle kursene du trenger for å fornye ditt sertifikat, enten det er gyldig eller utgått. Med Norges råeste simulator er re-treningen blitt til en lek.

**VI TILBYR BL.A. FØLGENDE KURS/
RE-TRENING:**

- Videregående sikkerhetsopplæring
- Medisinsk behandling
- GMDSS – GOC
- GMDSS – ROC

VI HAR OGSÅ:

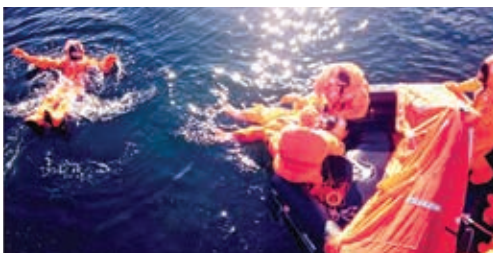
- Grunnleggende sikkerhetskurs for sjøfolk
- Sikkerhetsopplæring på mindre skip
- Redningsfarkost
- H-MOB
- Hurtigbåtkurs – BRM/ERM
- ECDIS – ARPA
- Pluss mange flere.

FOR DE MED UTGÅTTE SERTIFIKATER:

- Sertifikatprøven (re-trening)
- 66t sikkerhetsopplæring

**SJEKK UT
VÅR QR KODE**

Vi tilbyr også Dekksoffiser klasse 5 og Dekksoffiser klasse 6. Nettbasert og klasseromsundervisning.

TA KONTAKT:

post@ssras.no eller
Telefon 74 39 22 22

Så hjelper vi deg med hvilke kurs du trenger.

ssras.no

